

Liget

2026-7
július

TARTALOMJEGYZÉK [XXXIX. évfolyam 7. szám]

ISTENHÁTAMÖGÖTTISÉG

Bene Zoltán | **AZ ARANYRÖG** 4

Szabolcsi Viktória | **ÍGÉRET** 12

Taizs Gergő | **SZANDÁL** 14

Nacsinák Gergely András | **A SZEMLÉLŐDÉS BOLONDJAI** 16

Vörös István | **AZ EGYETEMSZIGET** [25] 34

Kovács Laura | **CSELEKSZIK, HERVAD, CSELEKSZIK** 43

KONZERVDOBOZBAN TALÁLTAM

Novák Gábor | **REJTEKVALÓSÁG** 46

Makó Ágnes | **EGY ADAG LEVEGŐ** 52

Bene Zoltán | **KATARZIS** 55

Janecskó Kata | **RÉMÁLOM** 60

Cseszneky Miklós | **KISEBBRE HAJTVA** 62

Kapitány Máté | **ALUL** 74

TEGNAPUTÁN – FOLYTATÁSOS REGÉNY

Masszi Bálint | **A MEGVÁLTÓ** 80

Cselik Ágnes | **A CSODA** 84

Kovács Laura | **SUTTOGÓK** 89

TEGNAPUTÁN – FOLYTATÁSOS REGÉNY

Gyetvai Balázs | **SZERENCSE** 93

Janecskó Kata | **A MEGVÁLTÓ NYOMÁBAN** 103

SZÓ-BESZÉD

Makó Ágnes | **MINDIG MÁS VOLNA JÓ** 108

Gyetvai Balázs | **AHOGY ŐRZÜNK** 110

Cseszneky Miklós | **A SZAVAK SZÁJA** 114

ARROBORI

Béndeek Ábris | **EGY MÉG ŐSIBB EREDET?** 121

Kiadja | Liget Műhely Alapítvány
1122 Budapest, Kissvábhegyi út 4-6.
info [kukac] ligetmuhely.com

ISSN 1789-4980

Alapító szerkesztők | Levendel Júlia, Horgas Béla
Felelős szerkesztő | Horgas Judit
Tervezőszerkesztő | René Margit
Olvasószerkesztő | Bognár Anikó
Tudományos lektorok | Kiss Lajos András, Victor András

Szerző
Bene Zoltán

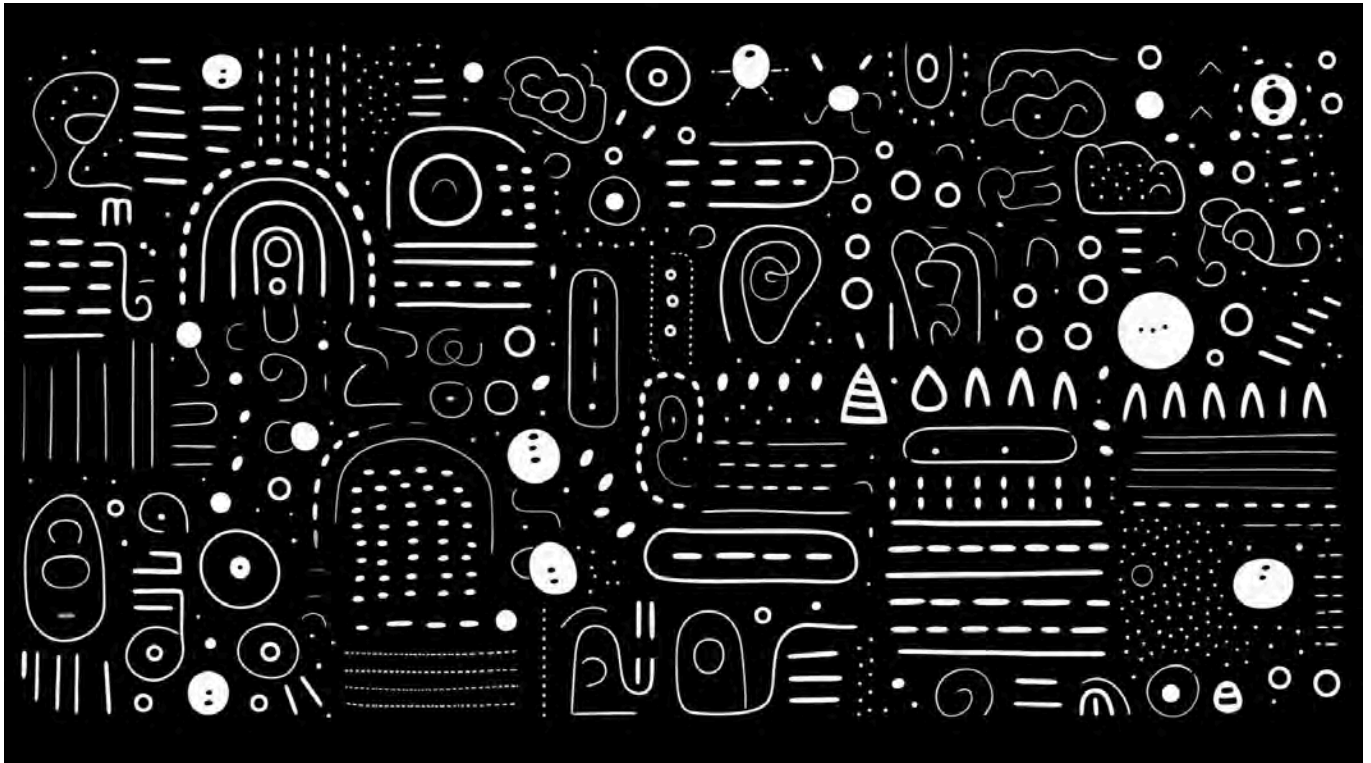
Dátum
2026. júl. 15.

NOVELLA

ISTENHÁTAMÖGÖTTISÉG

AZ ARANYRÖG

ISTENHÁTAMÖGÖTTISÉG

Egy hajnalon, amikor New Szeged fölé még olyan szürkén borult az ég, mintha valaki hamut szórt volna a világ tetejére, idegen férfi érkezett a városba. Jacobnak hívták, legalábbis így mutatkozott be később a Dzsærdában, és aranyásó volt, a vonásaiból egyszerre olvashatta ki a hozzáértő a szerencse ígérését és a balsors előérzetét. Széles karimájú kalapot viselt, kabátja megkeményedett az évek alatt ráarakódott, a szövetbe ivódott kosztól, csizmáján vörös por ült, vállán pedig egy tarisznya csüngött, de olyan természetellenesen, olyan súlyosan, hogy a város főterén három ember is utánafordult, noha New Szegeden az emberek ritkán fordultak utána bárkinek is, mert aki oda vetődik, arról eleve föltételezik, hogy valami elől menekül vagy valami után kutat, s e két állapot között nincs akkora különbség, amekkora első pillantásra látszik, s ami fölkelthetné a város népének érdeklődését.

”

jobb lett volna nem megbolygatni

Jacob Perth-be tartott. Ott kívánta eladni azt a nagy aranyrögöt, amelyet a tarisznája mélyén hordott magával, rongyba tekerve, mintha nem is nemesfém volna, hanem valami beteg, lázas kisdéd, akit óvni kell a huzattól meg a nap sugaraitól. Arra senki sem emlékszik, miként derült ki, mit cipel magával mindenhová. Arról pedig, hogy hol találta azt a rögöt, soha nem beszélt. Egyesek szerint a Kalgoorlie felé vezető úton, egy kiszáradt vízmosásban akadt rá; mások úgy tudták, egy haldokló társa nyomta a kezébe azzal, hogy ossza meg az özvegyével, akit Melbourne-ben talál – Jacob azonban egy percig sem kereste az asszonyt. Megint mások azt suttogták, az aranyrög nem igazi bányából származik, de még csak nem is valamely vízfolyásból, hanem valami gigászi, ember formájú vörös kő alól a sivatag északi peremén, amelyet jobb lett volna nem megbolygatni. Mindezt a sok sületlenséget természetesen csak utóbb találták ki, amikor már mindenki tudni vélte, hogy Jacob érkezésével nem pusztán egy aranyásó lépte át New Szeged határát, hanem egy megmagyarázhatatlan jelenség is.

Jacob a Dzsærdában szállt meg – végtére is hol másutt talált volna szállást egy idegen New Szegeden? A kocsmárosné az egyik emeleti vendégszobába vezette, amelynek ablaka a patak felé nézett, azon túl pedig az eukaliptuszliget fái álltak, sudár törzsükkel, foszló kérgükkel, mint megannyi álmatlan őrszem. Jacob megmosakodott, evett egy tányér kengurupörköltet, ivott mellé sört, aztán leült a sarokba, hátát a falnak vetette, tarisznáját a lába közé tette, s úgy szorította két bokájával, mintha attól félne, akár a padlódeszkák résein át is mohó kezek nyúlhatnak föl érte, hogy elrabolják tőle. A Dzsærdá népe, amely a jövevényekben mindig egyszerre látta a veszélyt és az unalom ellenszerét, nagy érdeklődéssel figyelte Jacobot. Az aranyásó keveset beszélt. Nem mesélt az életéről. Sem a kalandjairól. Csak annyit mondott, másnap indul tovább Perth-be, ott pénzzé teszi a szerencséjét, aztán talán hajóra száll, hogy Skóciába menjen, még nem döntötte el, hogy a régibe vagy az újba, de az is lehet, hogy inkább földet vesz Új-Dél-Wales-ben, netán Tasmaniában – az biztos, hogy abbahagyja a kutatást, a kaparást, mert az ember, ha túl sokáig keresi a föld kincseit, előbb-utóbb nem aranyat talál, hanem a saját sírját ássa meg.

Másnap mégsem indult el. Azt mondta, fáradt még. Harmadnap hajnalban sem indult, mert a lovát sántának ítélte, noha senki más nem látta sántítani a nagy, erős, hidegvérű Clydesdale kancát. Negyednap fölkelte napkelte előtt, kiment a város szélére, maga után vezette a hátasát, de mielőtt nyeregbe szállt volna, leballagott a patakhoz, hogy megmossa az arcát. Ott, az eukaliptuszligetben érte a napfelkelte. A fény előbb csak óvatosan kúszott föl a fák kérgén, aztán hirtelen aranszínűvé vált minden: a patak fodrai, a vörös kövek éle, a levelek fonákja, sőt, még Jacob szakállának szálai is úgy ragyogtak a víztükörben, mintha az egész világ egyetlen óriási aranyrögge változott volna. A férfi leült egy lapos kőre – aztán elfelejtett fölállni.

Késő délelőtt talált rá Timothy, aki vízért ment a patakra. Azt hitte, az idegen rosszul lett. Jacob azonban nem volt beteg. Úgy ült ott, mint aki valami fontos beszédre figyel, amelyet más füle nem hallhat meg. Amikor Timothy megszólította, lassan fordult felé, és olyan arckifejezéssel nézett rá, mintha a férfi hangja messziről, talán másik földrésről érkezett volna hozzá.

– Indulnom kell Perth-be – motyogta Jacob.

– Akkor induljon – vont vállat Timothy.

Az aranyásó fölállt, megkereste a békésen legelésző lovát, visszabotorkált vele a Dzsærdába, megittatta az állatot, elköszönt a kocsmárostól, aztán kilovagolt a város nyugati határához. A tábla mellett, amelyen girbegurba betűkkel állt a New Szeged név, egy pillanatra megállt, hátranézett.

És akkor különös dolog történt. A világ egyszerre megszűnt. Nem elsötétült, nem elhomályosodott, hanem egyszerűen nem létezett tovább. Perth, az út, az arany, az érte remélt összeg, a tarisznya súlya, a saját neve, mind-mind lepergett róla, mint száraz kéreg az eukaliptusz törzséről. A következő pillanatban, amely biztosan nem a következő volt, csak ő érzékelte annak, megint a patakparton ült, ugyanazon a lapos kövön, mint reggel, és a nap már hanyatlott az égen.

Első ízben még azt hitte, elaludt a nyeregben, leesett, beütötte a fejét, attól támadt zavar az emlékezetében. Úgy vélte, biztosan a ló vonszolta vissza a patakhoz.

Másodszor már nem volt ennyire magabiztos.

Harmadszor órákon át káromkodott.

Negyedszer könyörgött a lónak, hogy vigye el innen, mintha a jószágon múlna, eljutnak-e Perth-be.

Ötödször gyalog indult el, a tarisznyát a vállára kapva, a lovat a Dzsærdában hagyva, mondván, meglehet, a kanca bolondult meg, nem ő.

Hatodszor más irányt választott: kelet felé indult, s azt tervezte, majd kerülővel fordul nyugatra.

Hetedszer sötétedés után próbálkozott, amikor a város határát sem látni olyan tisztán.

Mindhiába.

Valahányszor elhagyta New Szegedet, megszűnt a világ, elfelejtett mindent, s mire újra magához tért, ott ült a patakparton, az eukaliptuszligetben, a tarisznyája mellette hevert, benne a nagy aranyröggel, amely mintha napról napra nehezebbé válna.

hozzászottak a képtelenségekhez

A város előbb csak mulatott rajta. A Dzsærdában fogadásokat kötöttek, meddig jut másnap. Egyesek szerint a tábla után három lépésig, mások szerint a boszorkány kunyhójáig, megint mások úgy vélték, ha kellő mennyiségű whiskyvel bátorítják, talán egy egész mérföldet is megtesz, mielőtt visszakerül a ligetbe. Hanem amikor egy hét múltán is ugyanaz történt, a nevetés elcsöndesedett. New Szeged népe sok különös dolgot látott már, hozzászóttak a képtelenségekhez, de az, hogy valakit maga a város ne engedjen el, még őket is gondolkodóba ejtette. Robert B. tiszteletes azt magyarázta, az Úrnak bizonyára terve van Jacobbal, még hozzá itt, az ő városukban kívánja használni, ám arról nem nyilatkozott, vajon miért ilyen körmönfont módon valósítja meg a tervét a Teremtő. Timothy úgy vélekedett, a puszta az aranyrögöt tartja fogva, nem az embert. Keserű Rebek István, aki akkoriban, bár egyre fehérebb lett a haja és

ráncosabb az arca, még eleven tekintettel ügyelte a város dolgait, csak megvakarta a bajusza tövét, s ennyit mondott:

– Van olyan hely, amelyik nem attól lesz otthon, hogy az ember odamegy, hanem attól, hogy nem tud elmenni onnan.

Jacob ezt kikérte magának. Ő nem New Szegedre jött letelepedni, hanem Perth-be tartott, ahol az aranyát pénzzé változtatják, a pénzt pedig életté! Másnap újfent megpróbált elmenni. Harmadnap ugyancsak. Aztán minden áldott nap. Néha hajnalban, néha délben, néha éjszaka. Előfordult, hogy mezítláb vágott neki, mert azt gondolta, a csizmája talpába ragadt New Szeged-i por húzza vissza. Máskor a tarisznyát hagyta hátra, s a rögöt pusztá kezében cipelte, de a ligetben tért magához akkor is. Egyszer a patakba akarta dobni az aranyrögöt, ám a keze megállt a levegőben, s olyan erőtlen lett, mintha az ujjai nem hozzá tartoznának. Az arany nem hagyta, hogy megszabaduljon tőle.

”

nem fémből készültek

Jacob lassanként megváltozott. Nem hirtelen, mert az ilyenfajta változások sosem látványosak. Előbb csak hosszabban üldögélt a pataknál, mint amennyit a kényszerű visszatérés megkövetelt volna. Aztán figyelte, miként mozdul a fény a vízen, miként hullik le az eukaliptusz kérge, hogyan járnak inni a madarak, s miképpen lapulnak a hüllők a köveken. A Dzsærdában már nem a perth-i aranyárfolyamokról ábrándozott, hanem arról kérdezősködött, ki mikor érkezett New Szegedre, és miért nem ment tovább. Gyanítani kezdte, hogy a városban mindenki hordoz magával valamiféle

aranyrögöt, csak azok többnyire nem fémből készültek, hanem bűnből, reményből, szerelemből, vereségből vagy rossz helyen, rossz időben kimondott mondatokból.

Egy reggel aztán elhatározta, hogy nem próbál többé elmenni. Leült a ligetben, tarisznyáját maga mellé tette, megvárta a napfelkeltét. A fény most is aranyszínűre festette a patakot, a köveket, a leveleket. Jacob nézte. Dél felé visszament a Dzsærdába, kért egy ásót, s amikor megkérdezték, minek az neki, azt felelte, gödröt akar ásni. A város népe természetesen követte, mert New Szegeden semmi sem történhet úgy, hogy legalább hét ember ne kívánná megfigyelni. Az aranyásó az eukaliptuszliget szélén, ott, ahol a patak kanyarodik egyet, mély gödröt ásott. Nem kutat, nem sírt. Mikor elkészült, kivette a tarisznyájából az aranyrögöt. Akkor volt, hogy mindenki elnémult. A napfény megült rajta, némelyeknek pedig úgy tűnt, belülről is világít.

– A világon bárhol hatalmas házat vehetnék az árából – jelentette ki Jacob. – Vagy kocsmát. Vagy földeket, legelőt, birkanyáját.

– Vagy egy egész falut – bólogatott Timothy.

– Vagy egy fél megyét – ábrándozott ifjabb Mészáros Kálmán.

– Vagy három rossz döntést és egy hosszú bánatot – legyintett Mrs. O'Connor.

Jacob elengedte a füle mellett a megjegyzéseket, gyöngéden a gödörbe tette az aranyat, betemette, a földet elegyengette, és egy lapos követ helyezett fölé. Miután végzett mindezzel, csak állt és az eget kémlelte. Senki sem szólt. Még Robert B. tiszteletes sem, pedig az efféle pillanatokban rendszerint szívesen adott volna hangot annak, hogy az emberi lélek útjai éppoly kifürkészhetetlenek, mint az Úréi, csak kevésbé megbízhatók.

Másnap Jacob ismét elindult Perth felé. Átlépte New Szeged határát, s ezúttal nem szűnt meg körülötte a világ. Látták, ahogy lassan távolodik a pusztában, s kalapja egyre kisebb folt a vakító fényben, míg végül egészen bele nem olvadt egy remegő délibádba.

Csakhogy estére visszatért.

Nem azért, mert nem tudott elmenni.

Éppen azért jött vissza, mert már képes lett volna a távozásra. És ez mindent megváltoztatott.

Hosszabb időre kifizetett egy szobát a Dzsærdában, s mivel ezzel föl is élte az összes pénzét, másnap munkát vállalt a tevék mellett. Minden hajnalban, mielőtt a karámokhoz ballagott, kiment a ligetbe, leült a lapos kőre, amely alatt az aranyrög feküdt, és nézte a napfelkeltét. Végre nem veszíték semmit azzal, hogy maradok, somolygott magában.

Pár hónap múlva kunyhót épített az aranyrögöt rejtő gödör mellé, s odaköltözött.

”

örökre ott lapul

A kunyhót és az aranyrög fölé helyezett követ a New Szeged-iek sokáig mutogatták az idegeneknek, bár arról, mi lapul alatta, csak keveseknek beszéltek. Akadt, aki azt állította, a kő alatt nincs már semmi, mert a föld visszavette az aranyat, hogy titkos csatornáin keresztül elvigye oda, ahonnan és ahová való. Mások szerint Jacob csak egy közönséges sárga követ temetett el, az igazi rögöt pedig titokban mégis eladta valahogy Perth-ben, de hogy a kapott pénzzel mit csinált, azt senki sem tudta. A legtöbben azonban úgy hitték, az arany örökre ott lapul a ligetben,

egyesek szerint a pirkadat is emiatt változott meg arrafelé: amikor fölűszott az égboltra a Nap, a föld mélyéből halvány derengés tört elő. Talán egy aranyásó szerencséje, talán valami egyéb. Időről időre akadtak olyanok is, kivált karavánosok, akik megkísérelték kiásni az aranyat. Ám hiába munkálkodtak, a talaj nem adta magát. Bár lapátolták a földet serényen, a gödör nem mélyült, halom nem emelkedett. Végül minden próbálkozó káromkodva, szívében szorongató félelemmel adta föl a kísérletet.

Valahányszor megkérdezték Jacobtól, voltaképpen miért is nem ment tovább Perth-be, amikor már tehetne volna, csak a vállát vonogatta. Néha azt felelte, meggondolta magát. Máskor, hogy a városban szebb a hajnal, mint bárhol. Egy csöndes nyári délután, amikor a szakála már fehérebb volt az eukaliptusz leváló kérgénél, azt mondta egy gyereknek, aki a Dzsærda előtt faggatta:

– Az ember azt hiszi, az aranyat, amit talált, el kell vinnie valahová, el kell adnia, abból kell élnie. Aztán egyszer csak rájön, hogy az aranyak más a szándéka... – elmosolyodott. – Odavezette, ahonnan többé nem érdemes elmenni. És nem belőle, hanem vele kell élni.

kép | vecteezy.com

Szerző
Szabolcsi Viktória

Dátum
2026. júl. 12.

VERS

ÍGÉRET

Azt mondták, ha lenyelem,
fa nő a hasamban,
és én láttam
a gyomorfalon tekergő gyökeret,
a gerincoszlopon felkapaszkodó kacsokat,
a tüdők helyén kibomló lombot,
ahogy a mellhártyát átszűrő gallyból
előtörnek a levelek,
ahogy torkomig kúszik a zöld,
ahogy a fogsor virágba borul,
és szavak helyett rózsaszín szirmok
hullanak a számból,
a szemgolyók helyén a fekete,
ropogós cseresznyét,
a levélhullást és az
újrazöldülést,
láttam az egészet,
a fát, aki lehettem volna,

az ígéret földje gyomornyálkahártya
és egyetlen, lecsupaszított mag,
mégsem mertem lenyelni,

nem tudtam, milyen nyelven
beszélnek a fák,
és mire megértettem,
már késő volt.

kép | vecteezy.com

SZANDÁL

Erdőt borítani a toxikus csendre.
Széljárást, tavaszi délelőttöt,
gallyak hullását. Nevükön szólítani
a növényeket, bükkfával ölelkezni. És mint Herzog,
levelet fogalmazni, de sosem adni fel.
Sosem adni fel, úgy magabiztos
vereséget szenved az ártó némaság.
Az üres tekintet ugyanis csak tátog,
ha színehagyott falak közé szorul.

*

Lazán kontyolt hajad a reggelbe nyúló
éjszaka kollázsa. Épp azt fejtegeted,
hogy buliból melóba menet hol tűnhetett
el a szandálod. Aztán elnyomod a cigit,
és visszasétálsz az irodaházba,
félíg mezítláb. A lift üvegfalán keresztül

bámulom, hogyan távolodsz. Azóta tart ez,
mint afféle sorskötelezettség.

*

Kellő távolságra a sztratoszférától,
tőled mégis túl messze vagyok.
A planetáriumban sem találom
minden válaszomra a kérdést.
Miért taszít a tömeg-
vonzás? Miért vonnám ki magunkat
egymásból?

*

Most az egyszer talán tévedsz,
márpedig a legtöbb dologban igazad van.
Azon tűnődsz, mi van, ha sosem voltál
szerelmes, mindig csak azt hitted.
Mert nem annak láttad a másikat, aki,
hanem annak, akinek látni akartad.
Meglátni és elhinni, folytatod.
Szakadozik a vonal. Megismétled.
Szakadozunk. Elköszönünk végül.

*

Szeretnék írni valamit, amit később megbánhatok.
Hosszúra nyúlnak az árnyékok. Lobog a Hold.
Úgy képzelem, a hátoldalán
szandált lenget a napszél.
A csend nyomvonalát bámulom.
Üres csigaházból száműzött reccsenés.
Mit vagyok hajlandó feledni érted?
Biztos pont helyett papírlapon maszatolás.

kép | vecteezy.com

Szerző
Nacsinák Gergely András

Dátum
2026. júl. 13.

ESSZÉ

A SZEMLÉLŐDÉS BOLONDJAI

Carl Spitzweg, avagy a műkedvelők apoteózisa

*„Mint valami idegent nézni magunkat: a látványt elfelejteni, a nézést megtartani”
(Franz Kafka: A nyolc október)*

Pünkösöd haváról Szent Ivánra fordult a naptár. Az Ikek égisze alatt valósággal külön évszak köszönt be ilyenkor, már nem tavasz, de még nem is nyár. Smaragdos és sűrű a lomb, az utak mentén pipacs-szegély, jázmin- és bodzabokrok virágzanak, és nyílni kezdenek a rózsák. Délutánonként fürge zápor fürdeti a kerteket, elered majd elvonul, édes esőszagot hagyva maga után. A külvárosi utcákon hársfaillat ül. Késik az este, de a hajnal sietős, a kettő közt csalogányének ível át az éjszakán. A diadalmas nap magasan áll, de még hagy némi helyet az árnyékoknak is a földön. Egy búzamező széléről figyelem, ahogy a szél kószál a zöld kalászengetegben, borzolja, cirógatja, míg fölötte, a tengernyi égen felleghad száll a horizont felé.

”

rengeteg festmény

Ebben a már nem tavaszban, de még nem nyárban, különösen, ha sikerül egy-egy dűlőútra tévednem az aszfaltlabirintusból, eszembe jut egy tizenkilencedik századi pirosposzsgás német úr, a dűlőutak és mezőszélek látványának avatott mestere. Festő volt, bár ránézésre leginkább bajor állomásfőnökhöz vagy nyugalmazott körorvoshoz hasonlított. Persze nem elsősorban ő jut eszembe ilyenkor, hanem a festményei, rengeteg festmény, mintha egész életében semmi egyebet nem csinált volna, csak festményeket.

Ami azt illeti, nem is nagyon csinált semmi mást.

Köztisztelőben álló atyja, Simon Spitzweg, tisztos fűszerkereskedő Unterpfaffenhofenből, anyja, Franziska Schmutzer nagybani gyümölcsáros-dinasztia sarja. Az Isten is arra teremtette őket,

hogyan összeházasodjanak, és vevőkörüket egyesítve jól menő zöldség- és fűszerkereskedelmet bonyolítsanak. Három fiúgyermekük közül az elsőt üzletembernek, a másodikat gyógyszerésznek, a harmadikat orvosnak szánták. Majdnem minden számításuk bevált, kivéve, hogy Spitzweg asszony a vártnál valamivel hamarabb távozott az élők sorából, és hogy Carl, a renitens középső gyermek mindössze egy évet volt hajlandó a gyógyszerészi pályán tölteni. Mihelyst zord atyja is jobblétre szenderült, tetemes örökségét kézhez kapva otthagyta a patikát és felcsapott festőművésznak. Nem nősült meg, családot nem alapított, anyagiakra nem volt gondja, így nap nap után festett és rajzolt, több mint ötven esztendőn át, míg csak holtan nem találták müncheni műtermének padlóján: szélütés végzett vele, ami élemedett korára tekintettel szokványosnak mondható. Valami ezeröttszáz festmény maradt utána.

baljós vonások

Első ránézésre joviális életképek a tizenkilencedik század derekáról, amelyet a biedermeier korának szokás mondani. Carl Spitzweg esetlen udvarlókat festett virágcsokorral, őszülő halántékú úriembereket, amint kedvteléseiknek hódolnak, utcarészletet sétáló kisasszonykákkal, őrposztjukon ásító bakákat, lepkegyűjtőt, ásványgyűjtőt, hobbikertészt, vásárnapi sétát, ozsonnázó vadászt, pohos özvegyembert és merengő remetét. Első ránézésre ennyi. Alaposabban szemügyre véve azonban képein baljós vonások tűnnek elő. Az épületek omladoznak, az úriemberek kabátja foltos, porosak a szobák, és általában mindenki egyedül van, rettenetesen egyedül. Még akkor is, ha többen szerepelnek a képen.

Aztán ott vannak a különös, életképnek éppen nem mondható festmények. A tömlöcben sínylődő bohóc. Egy antikvárius, aki romos fal tövében Spitzweg-nyomatokat árul, de ügyet sem vet rá senki. Egy mező szélén elmélyülten olvasgató holló. Üres üvegballonba bámuló alkimista, aki idült arckifejezéssel vár, szemlátomást a semmire. Ezek az emberek a bölcsek és bolondok furcsa keverékeinek hatnak.

Közben a képeken mégiscsak május van vagy nyár eleje, pontosabban az a külön évszak, amely az Ikrek égisze alatt köszönt be, és úgy tetszik, mintha nem akarna véget érni sohasem.

A biedermeier: polgáriasult romantika.

Ami akkor történik, ha Werther, józan eszére hallgatva mégsem lövi főbe magát, inkább jogászhallgatónak áll, aztán megörököl egy jól menő ügyvédi praxist, és kissé eltunyulva, ám elégedetten éldegél porcelánok és zsánerképek között, hébe-hóba elmerengve ifjúsága hóbortos fellángolásain. Biedermeier az, amikor Heinrich von Ofterdingen szögre akasztja a lantját, és elszegődik karnagynak valamelyik vesztfáliai udvarba; megnősül, kissé molett, ám jóra való feleségével nevelgeti féltucat porontyát egy polgári házban a Hauptplatz-tól közhajításra, és vidám dalokat komponál születésnapok alkalmából. A biedermeier pocakot eresztett romantika, a középosztály ízlésének megfelelő mértékben érzelmes, de nem túlérzékeny; elegáns, de nem kirívóan, és tekintélyes anélkül, hogy tekintélyt parancsolna. Szépsége kockázatmentes, se hegyormok, se szakadékok nem tarkítják, lugasok és szalonok megbízható, szolid vendége. Szelíd romantika, melynek eszménye még van, noha ideálja már nincsen. Abban a harminc évben virágzott, amikor a napóleoni háborúk már véget értek, de a nemzeti forradalmak kora még nem köszöntött be, így hát sem az ideált, sem a szakadékokat nem ildomos számonkérni rajta. Megbékélt romantika, kissé megkönnyebbült is talán, az enyhült kedély és megérdemelt jólét stílusa. Mert a biedermeier nem annyira stílus, inkább ízlés, jellemzően legelőbb bútorok és festmények jutnak róla az ember eszébe. Biedermeier, ahogy berendezzük az életünket nagyobb megrázkódtatások után. A derék Meier úr mindennapjainak kerete, aki kiegyezett a világgal, miután ifjonti hevülete kevésnek bizonyult felforgatni azt. Egy biedermeier szobabelsőbe rendszerint besüt a nap, de mindig függönyökön át; szelíden ívelt karfákön és paszellszín vánkosocon időzik, amíg tova nem sodorja a délután, melynek jöttét egy másik szobából zongorafutamok kísérik.

”

az élet végül is szeretetreméltó

A biedermeier festészet zsánerképpé domesztikálja a romantika fenséges tájait, apró, elragadó életképekké. Megértő az élettel szemben, mert realista, és többé-kevésbé ennek megfelelően ábrázolja; persze nem bír el túl sok realizmust, az kétségek és szakadékok közé vezetne, épp csak annyit, amennyi az ebéd utáni merengéshez kell. Szerethető képeket állít elő, mert az élet végül is szeretetreméltó. A romantika baljós árnyalatait, ellentmondásait és korszakos időtávjait elhagyja, a jelenhez ragaszkodik, a messzeség legfeljebb nosztalgiaként tűnik fel. A virágok a hegyoldalakról cserepekbe kerülnek, az emberek pedig városokba: legyen végre-valahára kiszámítható az élet. És mindezzel voltaképpen nincs is semmi baj – derűsnek és elégedettnek lenni végül is nem főbenjáró bűn. Sem az, ha vászonra visszük a mindennapokat – elvégre mindennapokból áll az életünk. Esetleges, és csak szükséges mértékben megkomponált jelenetekből. A Bécsi Kongresszus után Európa nagy részén nyugvópontra kerültek a dolgok, bár nagyokat és veszélyeseket gondolni már nemigen lehetett, mert az új rend még törékenynek

tudta magát, és önvédelemre rendezkedett be. Amihez nyilván társult valamelyes, de a szükségesnél eleinte nem több intézményes önkény. Így sokaknak amúgy sem maradt más lehetőség, mint hogy visszavonuljanak: jobb esetben magas falakkal környezett kerti lugasba, rosszabb esetben fűtetlen manzárdszobába, ott heverni ki az elmúlt évtizedeket. Helyi érdekű idillt eszközölni össze heroikus idők szerény maradékán. Megbecsülni a közelit, ha már a messzi elvétel. Legfeljebb tájtékos tenger helyett a horizontot inntől a szomszédos dombhát vagy a kerti ágyás jelöli ki.

Éppen őket: a visszavonultakat és merengőket festi meg Carl Spitzweg. Azokat, akik körül már nem vet hullámot az idő. Az üldögélőket, sétálókat, henyélőket. Akiket nézve lelassul a Nap járása, és az ember átkerül egy nyár eleji délutánba, mely sohasem akar véget érni. Seholy egyetlen óra, amely a pontos időt mutatná. A pontos idő nem aktuális. Cselekvés, történés alig

szerepel a képeken: legfeljebb egy-egy gáláns fiatalember teszi a szépet bátortalanul üde cselédeknek vagy piruló kisasszonyoknak, akiknek köténye frissen mosva, loknijaik pedig versenyt penderednek a rózsaszirmokkal. De az ilyen kedves jelenetekkel Spitzweg csak reménybeli vevőinek akart hízelegni, akik ennek dacára elkerülték őt, és inkább Friedrich Gauermann, Ferdinand Hasenclever, Georg Waldmüller, Josef Danhauser vagy Friedrich von Amerling mandolinozó leánykáját, kérődző teheneit, álmatag ficsúrait és pirospozsgás parasztjait vásárolták.

Mert azokhoz képest Spitzweg alakjaiban igenis van valami rendkívül zavarba ejtő.

karikatúrák mögött felsejlő tragikum

Mindjárt az őket körüllegő magány atmoszférája. Aztán a félremagyarázhatatlan ironia, amely a magányosokhoz társul. Már épp csodálni kezdené őket az ember, amikor észreveszi az idézőjeleket. Hogyhogy ez nem tűnt fel előbb? Aztán az ironia tudatában már épp kritikus álláspontra helyezkedne, amikor a komikum nyomában megjelenik a részvét és a magányos karikatúrák mögött felsejlő tragikum. Mégsem válnak tragikus alakokká, ezt már nem engedi a képek atmoszférája, amelyekből csak úgy árad a csöndes derű és megértés – és akkor a képek nézője rádöbben, hogy ezeket az elrajzolt, nevetséges alakokat áttetsző dicsfény övezi, mint szitáló virágpor. És ismét felbukkan a csodálat.

Úgy hát mégsem szatíráról és bírálatról van szó. De akkor vajon miről?

Caspar David Friedrich alakjai is magányosak, de az ő magányuk letisztult, hüperiói, idézőjelmentes, fennkölt magány. Spitzweg szereplői – papok, bakák, könyvmolyok és postamesterek – egytől egyig bumfordiak. Megint csak: mintha Hüperión odahagyva Latmosz bérceit, suszternak vagy személyi titkárnak szegődött volna. Pedig Spitzweg mindössze egy generációval későbbi, mint Friedrich, és micsoda különbség!

Az ironia abban rejlik, hogy Spitzweg alakjai egyszerre nyárspolgárok és outsiders. A romantika megkülönböztette a kettőt, hőseit rendszerint választás elé állítva: vagy egyik, vagy másik, vagy éhkoppon átvirrasztott éjek, vagy szolid nappali bérezés. Előbbiekhez sorolódik természetesen a művész. Ha innen nézzük, Spitzweg figurái megrekedtek a köztesben, amolyan félszerzetek, és ez bennük az elképesztően tragikomikus. Igazi helyük egy ködbe vesző bércezen lenne, mint Friedrich *Sétálójának*, de ők csak a szomszéd tanyáig jutottak, felöltőben. Odáig se feltétlenül. Lehetnének kámzsás szerzetesek a tengerparton, vészterhes fellegek alatt, ehelyett kaktuszokat nevelnek az ablakban. Ha fel is tűnik néhanap egy megkapóan fiatal, kámzsás barát, ő a breviárium helyett a fák alatt pusmogó szerelmeseket figyeli, vagy makulátlanul derűs időben sétál, a biztonság kedvéért esernyővel. Vándorköpönyegüket kopottas öltözékre, esetenként házikabátra cserélték: az éhkopp sejthetőleg nem idegen tőlük, de sem a *sturm*, sem a *drang* nem látszik emésztően lobogni bennük, legfeljebb pislákol, takaréklángon.

Ez lenne a Spitzweg-féle magány. Őszinte, rövidlátó merengés.

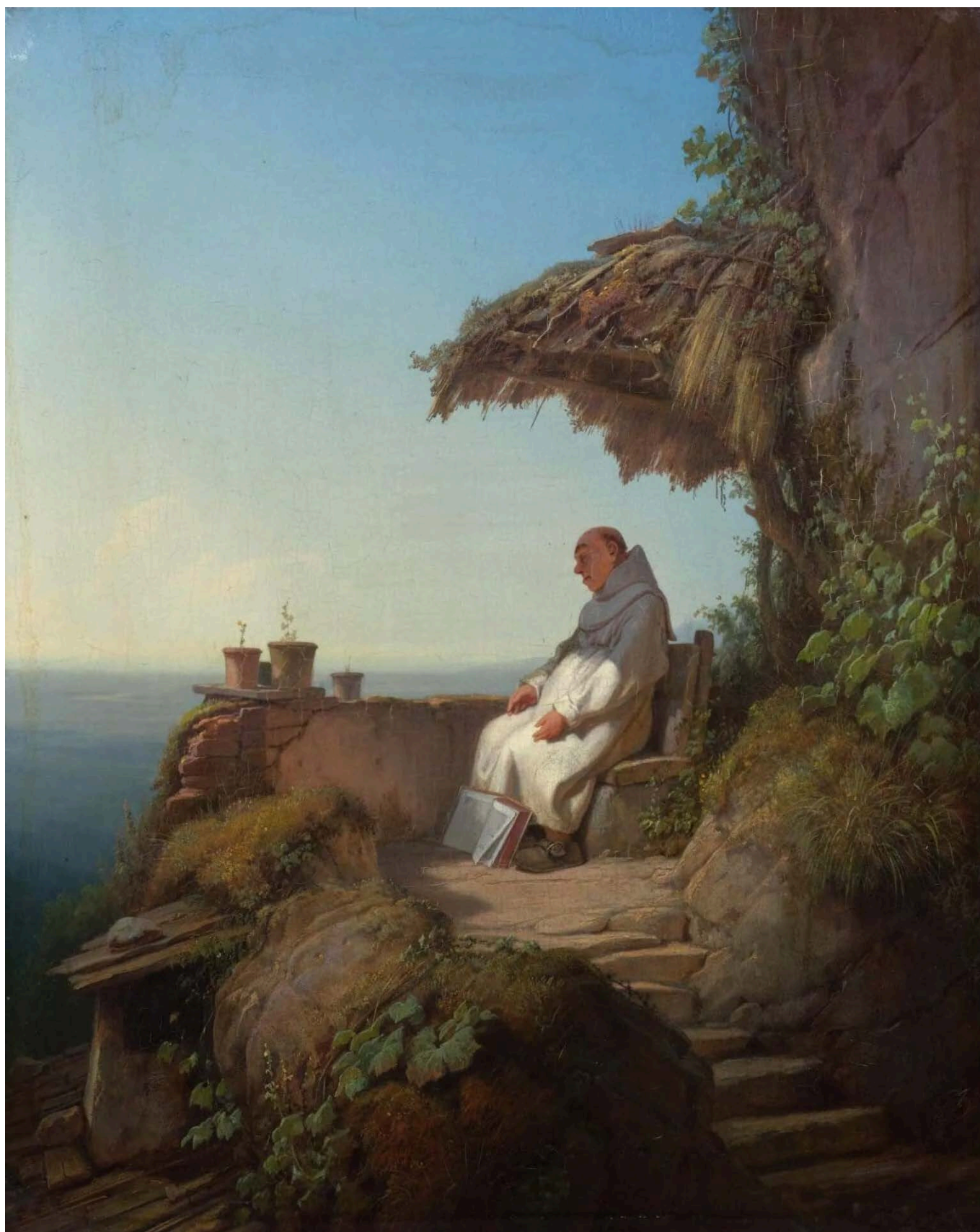
a leselkedésben rejlő élvezet

A biedermeier festők, a megédesített pillanatok piktorai, talán az első leskelődők a nyugati művészet történetében. Korábban a középkori, reneszánsz, barokk festők tanítani, láttatni, megörökíteni akartak, aztán megdöbbenteni, felrázni, elgondolkodtatni. Ha hófödte flamand tájat, borgőzös parasztlakomát, szentek ájtatos életét, csatajelenetet vagy egyéb, többnyire jeles eseményeket örökítettek meg, akkor is krónikásként jártak el, az időből kiragadott momentumokat okkal és ízléssel válogatva meg. Az alakok láttán nem támad a nézőben olyan érzés, hogy jelenlétük a képen esetleges, súlytalan, mi több: jelentéktelen. A vedutákon hangyamód nyüzsgő staffázs-alakok esete más: nekik is szerepük van, noha szerepük csupán annyi, hogy benépesítsék és léptékekkel ajándékozzák meg az épített tereket. A biedermeier festők az elsők, akik kihasználják a leselkedésben rejlő élvezetet, jelentéktelen és jelentéstelen pillanatok és alakokat vonultatva fel, pusztán a hangulat kedvéért. („A világ csak hangulat”, jegyzi meg lakonikusan Reviczky Gyula.) A romantika-megnyitotta, a lélek mélyére vezető tárnákat a biedermeier kép gondosan betömködi, a végtelenbe vesző szimbolikus távlatokat elférceli, hétköznapivá teszi, beoltva az édességgel, ami a rokokó festészetben hatványozottan volt jelen, de ott még kizárólag az arisztokrácia privilégiumaképp, és féktelen habzással. Itt a festmények házikabátos, kopaszodó wertherjei meg-megállva, gyanútlanul elmerengenek, nem sejtve, hogy valaki figyeli őket, és aztán galád módon meg is festi ezt az esetlen nosztalgiát.

Spitzweg másra használja szereplőinek gyanútlanágát. Arra, hogy megmutassa: nem törődnek vele, nézik-e őket vagy sem. Valószínűleg meg sem fordul a fejükben, hogy érdekesek lehetnének vagy érdekesek bárki figyelmére. Viszont ők figyelnek. Nem bennünket: igen ritka, hogy Spitzwegnél bárki is felénk forduljon. Nem, ők mindig valami felé fordulnak, egy-egy tárgyat vesznek szemügyre, odaadó, elmélyült figyelemmel. Ezeknek a figuráknak a többsége valami félszeg ártatlanságot sugároz, jámborságot is talán, amellet elkötelezett, konok és

félreérthetetlen dilettantizmust. Ahogy a könyvekbe dugják az orrukat, ahogy babrálnak, leskelnek, fürkésznak, tétferegnek vagy masíroznak, minden mozdulatukról süt ez a műkedvelő báj, ez az eltökélt laikusság. Nem azt mondom, hogy egytől egyig kontárok, az már igazán karikatúrává rajzolná át őket, nem hagyva helyet a csodálatnak. Nem, ez itt a dilettantizmus szépsége, amely semmibe nézi a profizmus egész újdonság kultuszát, a hűhót, amivel az intézményes tekintélyt és plecsniket szokás ajnározni. A hivatásos kutató fő tevékenysége, hogy hasznot hajt: elsősorban a tudománynak, másodsorban az akadémikus köröknek, harmadsorban önmagának. Felerészben tudományos eredményeket, felerészben tekintélyt termel, mindkettőhöz komoly érdeke fűződik, és mindkettőért felelősséggel tartozik.

A dilettáns nem ilyen. Mit érdekli őt egy felfedezés hasznossága, pláne elismertsége! Hogy fűződik-e nevéhez idézett szakmunka, viseli-e nevét pozsgás növény vagy százlábú. Még az eredetiség sem érdekli, már csak azért sem, mert tudása nem mondható kurrensnek vagy naprakésznek. Szakértelemnek végképp nem. A felesleges összefüggések beavatottja. Összehordott ismerethalmaza egyedülálló és haszontalan. A dolgokat önmagukban és önmagukért találja érdekesnek, nem pedig valami egyéb miatt. Az ismeret számára nem eszköz vagy hiúsági kérdés, hanem színtiszta szenvedély.

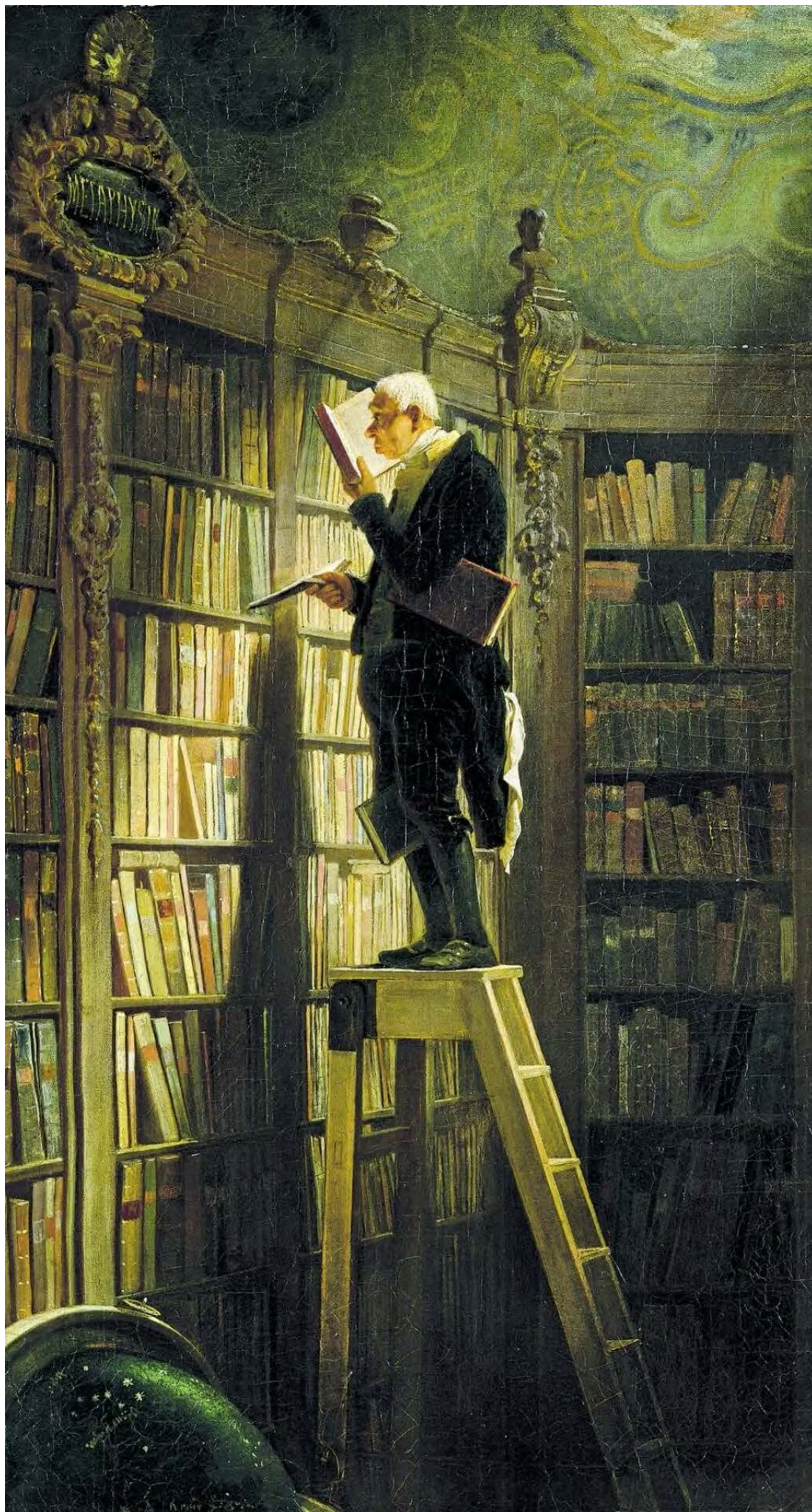
Spitzweg a dilettantizmust festi meg annak eredeti jelentésében, ahogy a reneszánsztól a tizennyolcadik századig értették. A *dilettante* ugyanis az jelenti: gyönyörködő. Éppen ez a képesség a gyönyörködésre, ami a szaktudósok és ismeretbarbárok nagy többségéből kiveszett. A szó pedig latin őse a *delectare*, ami annyit tesz: „elbűvölni”, „örömet okozni”. A dilettáns az elbűvölt ember, a megragadott: aki nem közömbös és érintetlen a világgal szemben, úgymond pártatlan megfigyelő; azaz nem képzei, hogy van egyrészt ő, másrészt van ismeretének tárgya, ez a kettő pedig szigorúan elválasztott alá- és fölérendeltségi viszonyban áll. A szakember

eredményt akar, az elbűvölt a csodának részese. Ahelyett, hogy kívül helyezkedne, bevonódik, vállalja a megragadottság kockázatát. Az ilyesmi időigényes: lassan kialakuló, fokozatosan elmélyülő viszony. Az elbűvölt időt ad a világnak és önmagának, hogy találkozzanak és ráébredjenek egymás titokzatos szépségére. A reneszánsz értelemben vett dilettánsnak nem muszáj objektivitást mímelnie, megengedheti, hogy a szemlélődés terében ne csak a világ, de önmaga is jelen legyen. A szemlélődés ugyanis nem kizárólag a külvilágra vonatkozik. Spitzweg alakjai talán azért ennyire magányosak, azért veszi körül őket a magány atmoszférája, mert sosincsnek egészen ott, noha látszat szerint az udvaron, a szobában, a sétaúton tartózkodnak éppen. De nem. Az elmélyült, odaadó figyelem egészen más térbe helyezi őket, másfajta jelenlétet ajándékoz nekik. Az elfoglalt, köznapi világ idején kívül – és éppen ez különbözteti meg ezeket az alakokat, Spitzweg hőseit a biedermeier zsánerképek szokásos szereplőitől. A paradoxon, hogy ők a kifelé pillantással befelé figyelnek.

kószál és halad

A szemlélődés nem azonos a koncentrációval. Sokkal inkább egyfajta derűs, elengedett figyelem, erőlködést nem ismerő készenlét, amely nem célirányosan tör valahová, hanem egyszerre kószál és halad, várakozik és alkalmazkodik. Ezek az emberek itt odaadóan elmélyülnek egy virág, az ablakon beeső fény, a felhők vagy egy erdei ösvény szemlélésében. Odaadón: vagyis odaadják magukat ezeknek – az ösvénynek, az éppen fellapozott könyvnek, az írásnak. Lárma nem ér el hozzájuk. Valami nagyon fontossal vannak elfoglalva, amiből ugyan nem lesz enciklopédiában szócikk, sem taxonómiai forradalom, ellenben láthatatlanul megalkotódik valami más. Spitzweg képeinek centruma ott, a szemlélődő alakokon *belül* található, és lehetetlen ábrázolni. Csak utalni lehet rá, mialatt az ürügyül szolgáló alakok elmélyülten tekintenek egyszerre kifelre és önmagukba, miközben szemlátomást azt fontolgatják, hogy új lélekre lesz szükség, mert a régi elillant, elpárologt valahová, és most, éppen most muszáj megállni, teret és időt engedve annak, hogy a szemlélődésben a szemlélő is megfoganhasson. Mindennél fontosabb ez, ha kisemmizettek lesznek, ha gúny és nevetség tárgyai, ám legyen; süssék rájuk a dilettantizmus bélyegét – a lélekalkotás csendes folyamatában úgyis mindenki egyformán dilettáns.

A dilettáns nem a kontár megfelelője, azaz nem a szakember vagy a tudós ellentéte, hanem olyasvalaki, aki merőben más viszonyt ápol a világgal, mint amazok. Ugyanakkor Spitzweg nem egy alakjában, abban, ahogy úgyszólván kiestek a világból, megszűntek létezni a hétköznapiak számára, áthelyeződve a szemlélődés közegébe – nos, itt már fel-felrémlenek a monómánia szimptomái. A könyvmolynál, aki létra tetején fóliánsokat mustrál, hóna alatt egy régi kötet, térde között egy másik, éppen csak a foga közt nem tart egyet; vagy leghíresebb képén, a nincstelen poéta figurájában, aki huzatos tetőtéri vackában cseppet sem költői kupleráj közepén fekszik, fején elnyűtt hálósipka, fölötte nyitott esernyő beázás ellen, most is töri a fejét egy újabb klapancián, miközben kihűlt cserépkályhájából korábbi versek kéziratai kandikálnak elő. Ők azok, akik elvesztették az egyensúlyt, elvetették a sulykot, és szemlélődés helyett a rögeszme lett osztályrészük. Spitzwegnél ezek az egyensúlyvesztettek szinte mindig zárt terekben vannak, mint a bogarak, mint akik hátat fordítottak a világnak, a bogarasok, akik választott mániájukon kívül semmi másról nem vesznek tudomást. A mítoszkutató Joseph Campbell jegyezte meg egy előadásán, hogy mekkora különbség van Aquinói Szent Tamás és a nála mindössze egy nemzedékkel fiatalabb Dante pokol-koncepciója között. Aquinóinál, mondta, a pokol egyen-pokol. A kárhozat arctalan, a kínszenvedésben nincsenek árnyalatok. Danténál ez másképpen van. Mindenki személyre szabott pokollal rendelkezik, a kárhozat nem egynemű, hanem bugyrok és szintek tagolt rendszere, és mindenkinek az jelenti a poklát, amihez kötődött életében. Lelkét ugyanis az tartja kötve továbbra is. A monómánia pokla saját, különbejáratú pokol. Senki nem férhet hozzá. Csakugyan senki sem. Ez a magány másik, tragikus arca Spitzweg alakjainál.

Lehet-e *dilettánsnak* lenni a *szemlélődésben*?

a felszínre ítéltetett

Az amatőrizmust elvégre szokás az alkotáshoz kötni. Műkedvelő az, aki céltalanul alkot, aki honoráriumot nem, elismerést annál inkább vár munkájáért, de általában egyiket sem kapja meg, hacsak nem hasonszörű műkedvelőktől, akik cserébe saját mázelmányaik és klapanciáik méltatására számítanak. Elvégre a művészet mindenkié. (Ami lehetséges, csak épp nem mindenki a művészeté. A múzsák válogatósak.) Mégis arra hajlanék, hogy nemcsak a produktivitásban lehet valaki dilettáns, hanem a passzivitásban is – vagy abban, ami annak tűnik. Nevezhetnénk a kontár szemlélődőt akár szemlélkedőnek is, hogy megkülönböztessük a kettőt. Ez a szemlélkedő a monomániás ellentéte: éppúgy elvéti a kontempláció mértékét, mint amaz, csak az ellenkező irányban. Akinek rögeszméje van, beszűkült – ami nem ugyanaz, mint a koncentrálttság, mert nem szabad elkötelezettség és odaadás munkál benne, hanem tehetetlenség. A szemlélkedő ezzel szemben reménytelenül szétszórt, csapongó, figyelme pillanatnyi, valódi elmélyülésre tehát képtelen. Ami voltaképp ugyanaz, mint hogy képtelen a csodálatra, megrendülésre: egyszóval a felszínre ítéltetett. A monomániás kívül reked az időn, pontosabban önnön idejébe zártan él, mint valami borostyánkőbe fagyva; ez a típusú szemlélkedő viszont a pillanat sekélyességének kiszolgáltatott. És a legrosszabb, hogy ennek tudatában sincs, képtelen lévén különbséget tenni passzió és szenvedély, fellángolás és szerelem, információ és megismerés között. Tekintete nem

a szerelmesé, mert csak látszólag irányul a másakra, miközben önmagát, mindig csak önmagát tükrözi.

Semleges tekintet ugyanis nem létezik.

Evagriosz Pontikosz, a szellem sivatagi aszkétája úgy tartotta, hogy a teremtésben angyali, démoni és emberi látásmód váltakozik. Az angyali tekintet olyannak látja a dolgokat, ahogyan vannak: a létezésben elfoglalt helyüknek és értelmüknek megfelelően, az Istennel fenntartott viszonyuk fényében. A démoni tudat a dolgok birtoklására irányul: aszerint osztályoz, hogy érdekeit miképpen szolgálják, kíváncsiak-e vagy ellenszenvesek a számára. Az emberi tudat a kettő között oszcillál, hol angyali, hol démoni karaktert öltve – noha minden bizonnyal jóval gyakrabban időzik az utóbbi térfelen. Az emberi szemlélet előtt mindkét út nyitva áll, amiből az következik, hogy Evagriosz szerint kimondottan emberi perspektíva nincsen, hacsak maga az ingadozás nem az. A dolgok lényegére irányuló szemlélődés és a vak haszonlesés, a létezésről elbúvólt élet és a létezők kizsákmányolása két véglet, az emberi tekintet pedig ezek közös metszete, olyan ismeret, melyben csodálat és birtoklás reménytelenül összefonódik. Az angyali látásmód centrumát az isteni jelenti, a démoni látásmód mértékét pedig önmaga; így az első a szeretet, a második a félelem jegyében áll. Utóbbi ráadásul az akarat függvénye, az kormányozza és szab neki irányt. Spitzwegnél azok az arcok, amelyek nem a szemlélődés jelenlétét tükrözik,

hanem a démoni látásnak akár monomániás, akár szétszórt válfaját képviselik, hozzátorzulnak szenvedélyeikhez, melyek fogva tartják és elzárják őket a világtól.

„Homályos és torz az akarat pillantása – írja egyik esszéjében Hermann Hesse. „Csak amikor nem kívánunk semmit, csak amikor tekintetünk tiszta szemlélődésbe kezd, akkor tárul fel előttünk a dolgok lelke, a szépség. Abban a pillanatban, amikor az akarat elszunnyad, teret nyer a szemlélődés, a tiszta látás és odaadás, minden megváltozik. Mert a szemlélődés nem kutatás vagy kritika... Lelkünk legmagasabb és legkívánatosabb állapota: a vágyakozástól megszabadult szeretet.”^[1]

[1] Hesse, Hermann, *Pillantás a káoszba*, Ford.: Dohy Gábor, Hudáky Rita és többen; Cartaphilus, Bp., 2005, pp.47–48.

kép | Carl Spitzweg művei

Szerző
Vörös István

Dátum
2026. júl. 19.

VERSCIKLUS

AZ EGYETEMSZIGET 25.

240

AZ ÖNMAGÁNAK MESÉLŐ

Négy éjszakán át tartó ostrom.
Küzdöttem az új betegség ellen,
ami negyedszer is rám támadt,
mesélte magának az önmagának
mesélő.

Önmagának mesélőnek
a költőt mondhatnánk.

A költő tehát magának,
az író az olvasóknak
mesél? Meséli akár
ugyanazt a történetet?

Nem. Az önmagának
mesélő úgy mesél önmagának,
mintha az olvasó mesélne
önmagának.

Négy éjszakán át végezte
el ugyanazokat a hatástalan
rituálékat, nyelte a gyerekkorából
ismert izzasztó gyógyporokat.
Négy reggel ébredt
vizesen, mosolyogva.

241

AZ ÁLFILOZOFÁLÁS ALAPJAI

Tényleg mindig jön egy új
betegség, ha a világban
valami gond van?

Nem,
ez így értelmezhetetlen,
a gond a világ másik neve,
a világ a gond másik neve.

A baj lényege, hogy rálátunk
valaminek az önmagában
rejtőzésére? A világban
valami világ, a lélekben másik
lélek élősködik?

A legfőbb gond
elbújik egy más gondban?

A járvány egy másik járvány
tünete, amit nem enged
fölismerni az egyik elleni
védekezés. Így már érthető
a járvány tagadása. De az
se egyéb, mint egy másik
álgondolatban rejtőző,
veszélyes álgondolat.

Minderről csak álversben
rejtőzködve lehet álfilozofálni.

242

GEOLÓGIA

Néha úgy hallotta, a föld morog
a talpuk alatt. Mikor a többieknek
megpróbálta elmagyarázni,
mekkora baj közeleg,
kiröhögték. Tudjuk! Ez
vulkanikus vidék, alattunk
a rég átnevezett Héphaisztosz
vési fémtáblára személyes
halállistáját.

Írhat halállistát egy isten?
Ezt te kérdezed, és tőlem, kérdezte
Hermész. Persze hogy írhat,
különösen, ha maga is
halott már.

Akkor ki kovácsol, kalapál,
zajong odalent?
A feltámadás, a bosszú,

a végítélet. Az öregedő
tanár gurult a nevetéstől,
a közelükben levő tűzhányó
füstöt kezdett okádni.

243

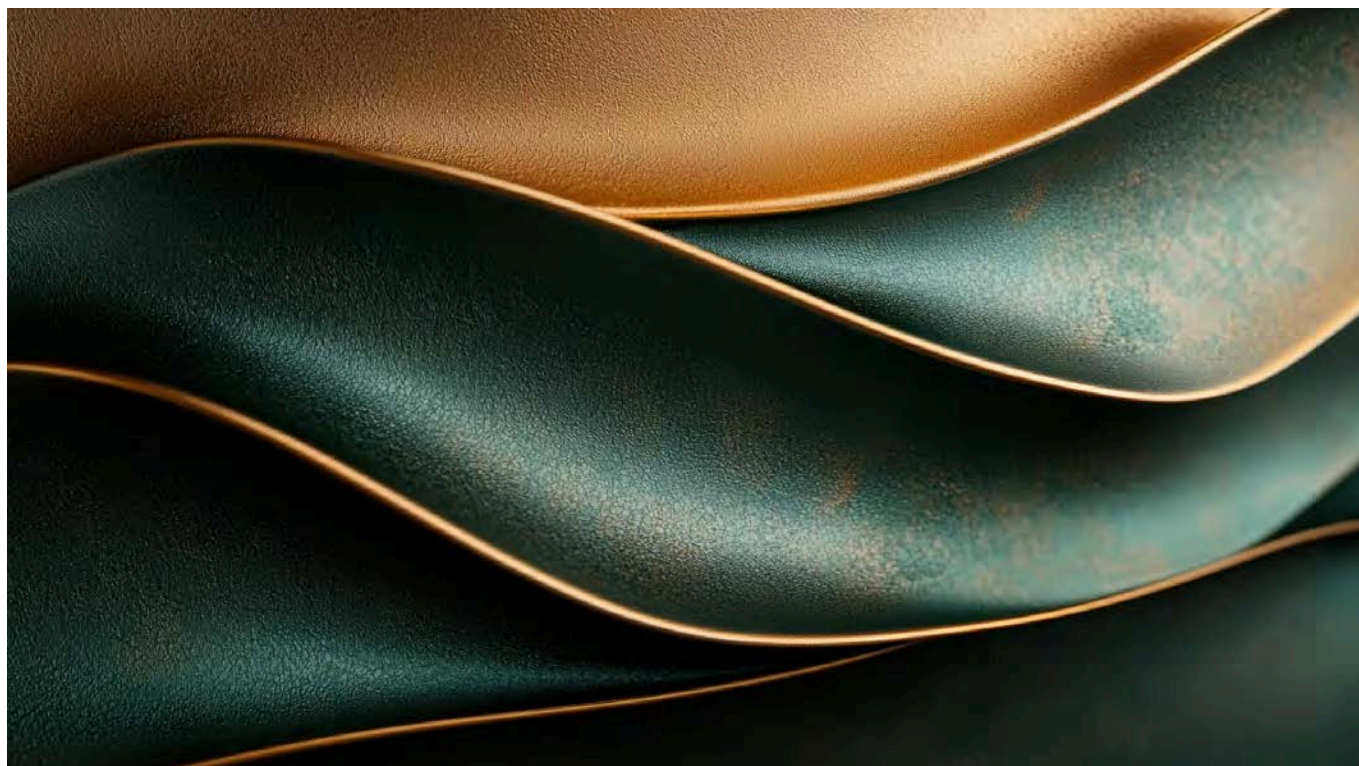
TRÁKOK

A 30 éves iskolát le
kellett rombolni, mivel
a barbárokról kiderült,
mindegyikünkben ott vannak.
Igaz, a kis sziget Rómához tartozott,
de a rómaiak szerettek úgy tenni,
mintha ők lennének a barbárok.
Ez volt az új divat.

Az iskola utolsó vezetője
azt mondta az egyik tanárának,
ti vagytok az utolsó
vers- és prózaőrző
nemzedék. A színházakat
is be kell zárjuk, mert már
senkit nem érdekel,
miért áldozza fel életét
Antigoné. Erre a nőtípusra
nem vagyunk kíváncsiak.

A tanítás romok között
ért véget, a megszálló
barbárok katonái tartottak
órákat. Rengeteg mocskot kell
eltakarítani, mondogatták.
A görögök elfelejtettek
görögül, a latinok olaszra váltottak,
olyan verstekercseket égettek
el rosszkedvű reggeleken
a laktanyában, melyekért
nemrég, mások, ölni is
hajlandóak voltak. Bár a fekete
könyvpiacra, ha hallottak volna

ilyesmiről, most is szépen
kaphattak volna értük. Kiszáradt
saruk, levágott női ujjak,
megromlott ételek maradtak
utánuk, patkánycsontváz
adott biztatást a jövőre, indulókat
harsogtak, ám egyiknek a szövegére,
mely a rómaiakon és a görögökön
gúnyolódott, nem emlékeztek
pontosan. És nem volt
sehol leírva. Ki az a hülye,
aki mindent elégetett, kérdezte
az egyik trák.

244

AZ ISTENEK UTÓVÉDHARCA

Összeterelték a még élő
görög isteneket az elhagyott
egyetemépület sporttelepére.
Hermészért külön alakulat érkezett,
kirángatták félálmból,
kiabáltak vele: Azt hiszed,
te majd megúszod? Épp te?

Az övükhöz kaptak, de már
nem volt meg a kardjuk.
A pajzsukhoz kaptak,
amikor a saját fegyverüket
fordította ellenük ez a még
mindig ravasz isten, de már
nem volt meg a pajzsuk.
Beleálltak a szűrásba,
mert új páncélt kaptak
a vezetéstől, de a páncél
kettérepedt.

Elkezdődött az istenek
forradalma, sziszegte
Hermész – vagy egy kard,
befelé csúszva
egykori gazdája testébe.

245

A „NEM AKARUNK” KORA

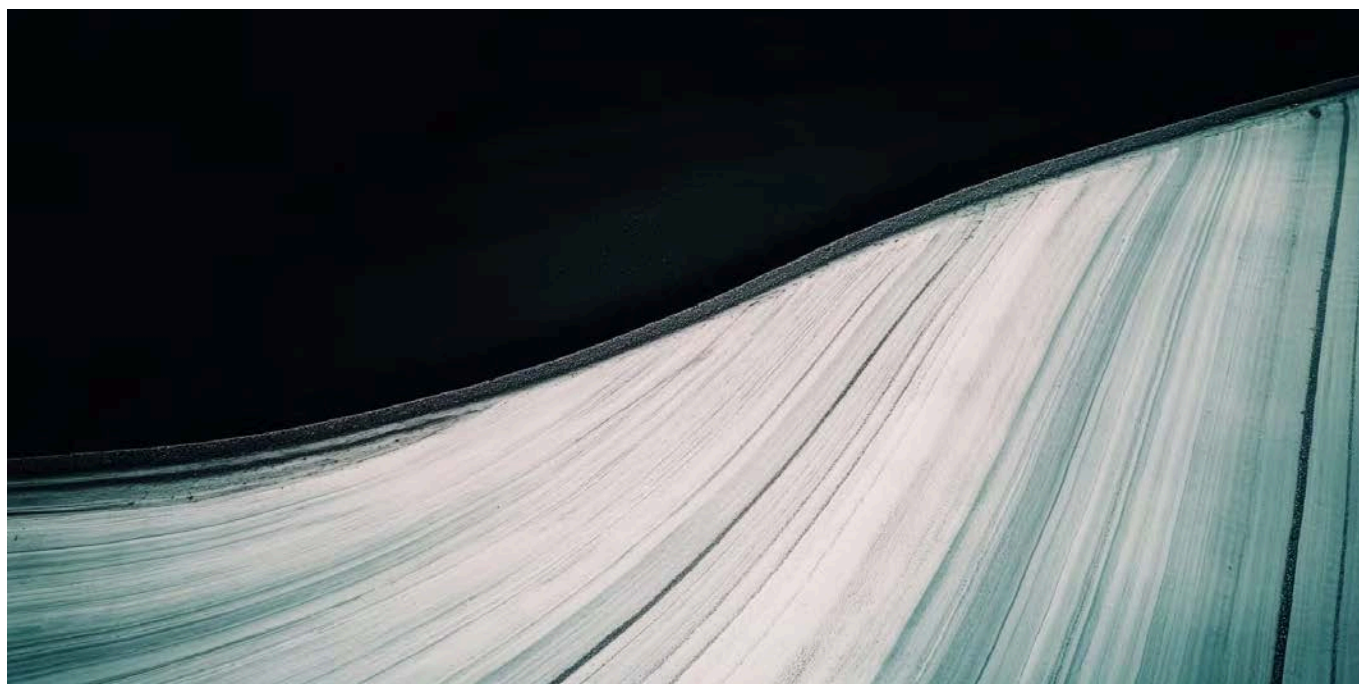
Nem akarunk tanulni,
mondták a gyerekek
az iskolában, majd tudnak
mindent helyettünk a rabszolgák.
Nem akarunk tanítani,
mondták a tanárok,
mert a pedagógusokat
megint rabszolgának nézik.

Nem akarunk tanítani,
mondták a rabszolgák,
mert már nem tudunk
semmit abból, amit
apáink tudtak. Se abból,
amit el kellett felejtenünk.

Nem akarunk felejteni,
mondta mindenki.
Nem akarunk rabszolgák lenni,

mondta egy másik mindenki.

Van olyan kor, amikor
a tanárok röhögik ki
a diákokat a hátuk mögött,
van, amikor a diákok
a tanárokat, de ők legalább
szemtől szembe.

246

SÍRKERESÉS

A kiöregedett tanár
megértette, nemcsak
erről a nem létező
egyetemről rúgták ki
egy cipő formájú hazugsággal,
hanem az összes többiről is.
A biztonság kedvéért
a legtöbbet fel is számolták.
Ezer év múlva hiába
alakítottak újakat
Párizsban, Göttingában,
Prágában, sőt még
Óbudán is, mindenütt
kikötötték, hogy a régi

intézményekből ide menekülni
készülőknek nem lehet
helyük a tanárok, de még
a segélyszemélyzet között se.
Álltak egymásba karolva
Hermésszel, mert a botjuk
nem tudta megtartani
őket. Hiszen nem is élünk már,
motyogták, csak sírhelyre
lenne szükségünk.

247

VISSZAZUHANÁS

Visszazuhantak saját korukba.
Előbb-utóbb mindenki visszazuhan,
nem akarja már se megelőzni,
se lemaradni tőle. Hiszen
ha lehetséges volna
az időben visszamenekülni,
milliók indulnának meg a zöld
vagy kék vagy éppen sárga
határon át a szecessziós
Párizsba, zsenihízlaló
Firenzébe, de legfőképpen
a demokráciát kitaláló
Athénba.

A frissen épült párizsi
házak falát azonnal
telespréznék értelmetlen
jelképekkel, Leonardót
megrágalmaznák a Medicieknél,
az Akropolisztól a tengerig
érne a menekülttábor,
az utolsó teknőst is megsütnék
szemétből rakott tűzön.

De minden kor be kell
érje a maga bajával,
maga söpredékével,

maga söpredék-söprőivel.

Söpredék-söprűk ünneplik
magukat virágkaróként,
lámpatartóként,
valóság-nyélként, sose
volt templomok oszlopaként.

kép | vecteezy.com

CSELEKSZIK, HERVAD, CSELEKSZIK

A férfi felszívta magát. Nemcsak mentálisan, hanem úgy, hogy rengeteg levegő áramlott a tüdejébe, a mellkasa kidagadt, és bárki azonnal láthatta, hogy neki nagy szándékai vannak. Merthogy mostantól az életének aktív alakítója kívánt lenni. Amolyan cselekvő ember.

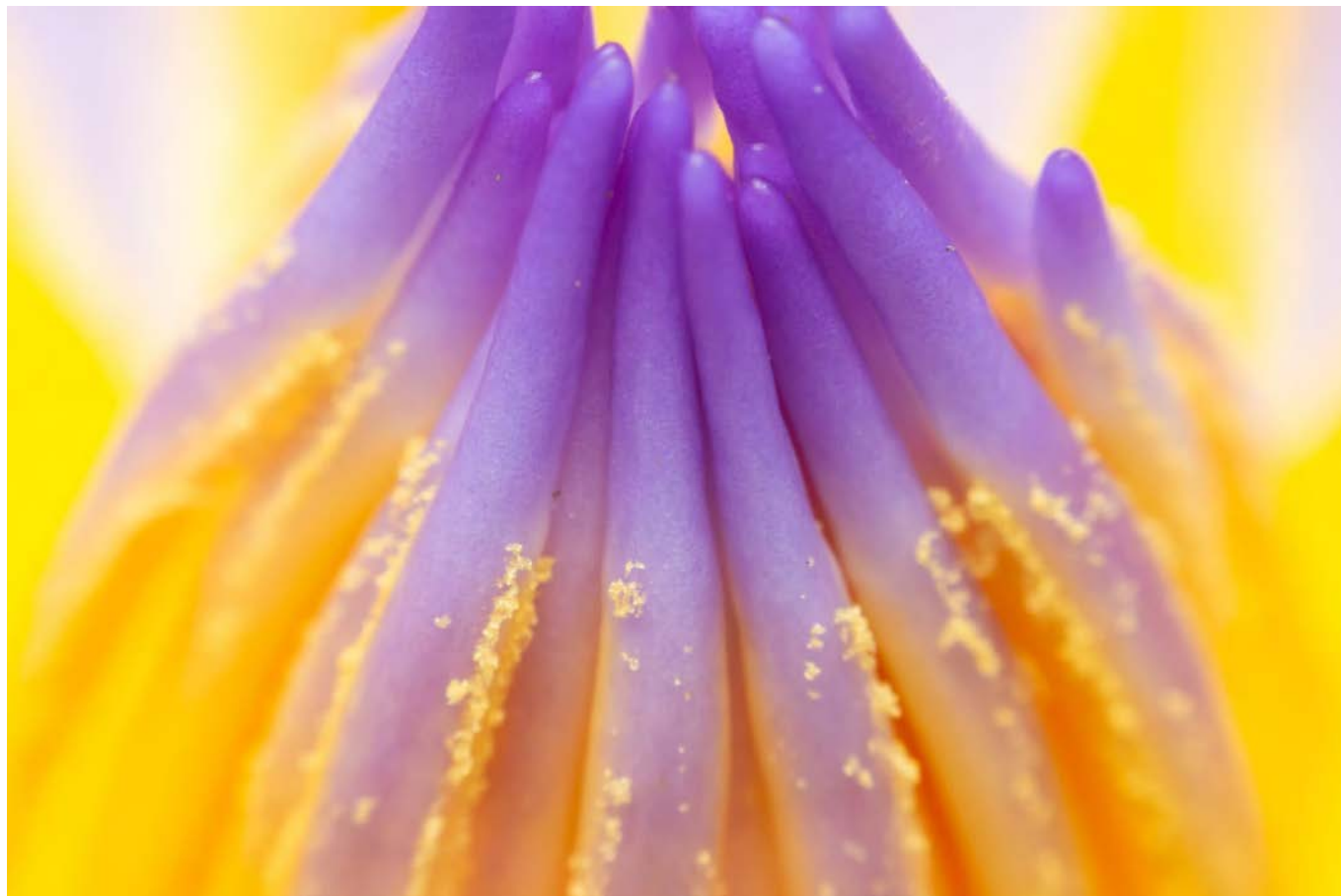
Az egész napot a virágboltba zárkózva töltötte. Egy csokron dolgozott. Rendezgette, néha kiköpött oldalra, cserélt, vágott. A barátai kocsμάzni hívták, nem lehetett, a csokor még befejezetlen volt, a fodrász sem hagyja félbe a szerencsétlen vendég frizuráját. Később mégis csatlakozott a többiekhez, de folyton a virágokra gondolt, a fehér rezgőkre, az egymásnak billenő dáiákra. És hogy hiányzik valami kék.

”

identitása minden szegletén

Az anyja sok-sok évig népszerű virágáros volt. A vevők bármit fecseghettek, barátságosan paskolgatta a vállukat, csak a fia nem tudott olyat mondani, amivel kibillentette volna az iránta tanúsított semlegességből. Hogy kettejük egyetlen kapcsolódási pontja, a virágkötés ennek következménye vagy kiindulópontja volt, az a férfi számára visszatekintve sem volt egyértelmű. Amikor hétévesen először állt elő egy mezei virágokból összeállított, szerény, de arányaiban és

színharmóniájában majdhogynem tökéletes kompozícióval, anyja hosszú másodpercekig némán meredt a csokorra, aztán feszült mosollyal megdicsérte. A gyereket onnantól nem lehetett távol tartani a bolttól. A nő senkinek sem vallotta be, hogy inkább tartja fiát tolvajnak, mint őstehetségnek. Egész életében, az identitása minden szegletén osztozkodásra kényszerült, a szülei, aztán a férje mellett egy porszem sem lehetett kizárólag az övé. A virágkötés volt a kivétel, amit a pénzkeresés palástja alatt kisajátíthatott magának. Ez az ő szakterülete. A férjét nem érdekelték a növények, a húga hál' istennek prűszkölt tőlük, a szülei megvetették az egészet a maguk elefántcsonttornyából. A fiát meg, ugye, orvosnak szánták.

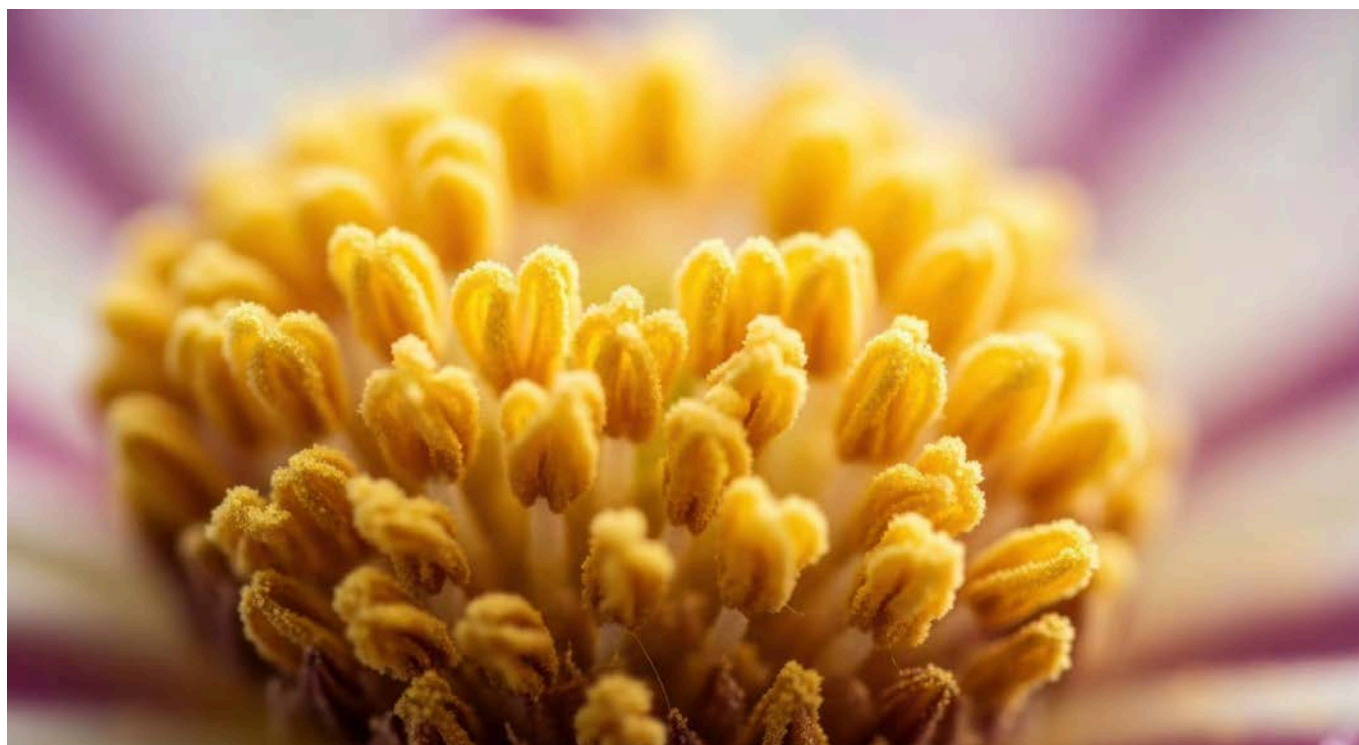
A nő legnagyobb lázadása az volt, amikor tizenöt évvel később sértetten kivonult a virágbizniszből, kijátszva az anyai figyelemre ácsingózó fiút, aki akaratlanul meglopta őt. A férfi persze nem így mondta volna el a történetet.

Mindenesetre elkészült a csokorral. Káprázatos volt. Nem úgy, mint azok a giccses, művi hatást keltő, túlárázott tévedések. Ez is be lesz árazva, attól nem kell félni, de új tulajdonosa olyan örömmámorban úszik majd, hogy teljes lesz az egyetértés a korrekt ár-érték arányt illetően. A pénzből meg vesz valami szépet az anyjának. Körbefotózta a csokrot, aztán elhelyezte közvetlenül az üzlet bejáratánál. Jöttek is a vevők. *Pompás! Lenyűgöző!* – ismételték. Az ötödik ilyen felkiáltásnál ingerülten kérdezett vissza:

– Csomagolhatom?

De nem, ők csak nézelődtek. Aztán vettek valami egészen mást. A nap végén a férfi magába roskadva ült a pultnál. A leghalványabb mosolyt sem tudta kipréselni magából a nénikének, aki

egy szál tulipánt vásárolt. Bezárta az üzletet, és másnap újra próbálkozott. Az emberek a kezét rázogatták, úgy meghatódtak a csokor látványától, mégsem voltak hajlandók megvenni.

– Hát jól van akkor – morogta, és letépte egy kiürült doboz oldalát. – Hát jó.

Filctollal vetette rá magát a kartonra. Dühösen pillantgatott a csokorra, ami ott állt, ugyanott, ugyanúgy, talán csak egy kicsit hervadtan. Miért hagyták elhervadni? Mindegy, a hálátlanok csináljanak, amit akarnak, neki van még egy kis ideje, mielőtt a virágok eladhatatlanná válnak. Tessék, világ kapzsjai! Ezt tessenek nézni! Akciós csokor, prémium minőség. Újrarendezte az üzletet. Fújtatott. Nézzék meg jól, hát ez lett a *lényeggel*. Itt található, a státuszvesztett termékek gúlájában, a leárazást harsogó táblától félig kitakarva.

Nézték. El is vitték percekben belül. Az anyja örülni fog.

kép | vecteezy.com

REJTEKVALÓSÁG

KONZERVDOBOZBAN TALÁLTAM

A Fotós Srác már majdnem elérte a kémény tetejét, mikor feltámadt a szél. Hirtelen jött, örvénybe kavarta a port a gyár udvarán, magával ragadott egy fehér műanyag szatyrot. Átfújta a nyárfák aszálytól kókadott lombján, megcibált egy hullámbádog tetőt és felcsapott a gyárkémény ormáig. A Fotós Srác érezte, ahogy egy gonoszul nagy lökés belekap inge vitorlájába, és hátra taszítja a testét. Ujjai lecsúsztak a létra vasfokáról, vászon válltáskájában megmoccan az utolsó konzervdoboz.

Most ott áll a pillanatba dermedve, lába még a létrán, teste már hátra dőlve, a huszonöt méteres mélység felett. Míg át nem lendül a következő másodpercbre, nem tudhatja, sikerül-e megkapaszkodnia, vagy háttal a földre csapódik, és az utolsó, amit életében lát, a gyártelep fölött kéklő ég, és a szétört teste fölé hajoló társa lesz.

Eszébe sem jut, hogy halálfélelme legyen, szája sem nyílik utolsó üvöltésre. Mosolyog, mint azok a bölcs, öreg emberek, megbékéltek a világgal, és úgy halnak meg, mintha csak aludni térnének.

Az elfojtott, gúnyos mosolyokkal kezdődött, amelyek egy kissé mindig tovább tartottak annál, hogy észrevétlenek maradjanak. A lebiggyesztett ajkakkal, a hátuk mögött felsziszogó, izgatott suttogással. Mindig is idegen testnek, kategorizálhatatlan, ezért gyanús lénynek számítottak a bérházban. Sejtették, hogy a külsejükkel kezdődött az egész, de a gondolat annyira bántóan banális volt, hogy egyikük sem mondta ki soha. A Fotós Srác a már-már albínó-világos bőrén átütő erek bíbor mintázatában, a Szilánktündér falcolt karja fehér hegeiben hordozta magán a bélyeget.

A letörölhetetlen jegyek vonzották az egymásra rakódó pletykákat, kiforgatott féligazságokat és rosszindulatú feltételezéseket: hogy visszatérő vendégek a pszichiátrián, ahol rácsos ágyhoz szíjazzák őket; egy pszichedelikus szekta tagjai, akik a lakásuk ajtaja mögött elpuhult, sátánimádó rítusokat űznek; vagy pusztán senkinek sem kellő tanulmányokat folytató, életképtelen burzsujok, akik népnéyzásból meggazdagodott szüleik pénzéből, az egyszerű kisemberek vérén élösködnek.

Tűrték a megfogalmazatlan vádakat, a bizalmatlan kóborkutya-tekinteteket, néhányszor megpróbálták elmagyarázni, miért élnek együtt, ha egyszer nem is alkotnak párt, vagy hogy mit tanulnak valójában. Beszéltek az ólomüvegekről és fotográfiáról. Felesleges volt: a szakot, amelyre jártak, nem ismerte senki, azt a fajta barátságot, ami köztük volt, pedig még annyira se. Hozzászórtak hát ehhez az állapothoz, ahogy egy krónikus betegséghez hozzászokhat az ember.

Ami újnak számított, az a szégyentelen nyíltság volt. Hangosabban bugyborékolta fel a sűrű, iszapos nevetés a hátuk mögött, mint addig, és a korábban a látómezejük peremén meghúzódó faun-arcok most előttük torzultak sötét vigyorba.

Valami megváltozott, ezt mindketten érezték, de nem akadt senki a bérházban, akinek feltehetnék volna a kérdéseiket. Ha végigsétáltak a gangon, a lakóközösségnek nevezett massa visszahúzódott a jöttükre, be a pattogzó festésű ajtók, mosatlan függönyök mögé, majd mikor elhaladtak, kielégült toccsanással zárult össze újból mögöttük.

A videót harmadnap kapták meg. Eldobható e-mail-címről érkezett, csatolmányban, kommentár nélkül, brutálisan, mint egy ablakon áthajított téglá.

Szó sem volt tévedésről, elmosódott képről vagy CRT monitorok szemet becsapó villódzásáról. A high-tech könyörtelenség nem hagyott lehetőséget a megalkuvásra, más értelmezésre. Kétségkívül ők szerepeltek a videón, és mégsem ők – olyan obszcén pózokban, olyan szavakat hörögve, ahogy a valóságban sohasem.

”

öncélú gonoszság

Deepfake – a Fotós Srác talált rá a szóra, és kapaszkodott bele segélykérőn, ahogy a Szilántündér kapaszkodott belé. Nem is a technika döbbsentette meg őket a legjobban, azt ismerték, néha még használták is. Inkább az öncélú gonoszság és a belefektetett rengeteg energia. Valaki, valahol összegyűjtötte a róluk készült fotókat, kiválogatta, rendszerezte őket, generatív adverzális hálókat bírt mozgásra, szerverszobák mélyén processzorok zabálták az áramot, növelték az entrópiát, végül kiöklendezték magukból az ocsmány, alig fél perces videót, senki hasznára, senki örömeire, kétségbeesetten hibátlan minőségben.

Mintha egy isten szórakozna velünk, suttogta a Szilántündér, egy szadista isten, aki annyi másolatunkat teremti meg, hogy a végén mi magunk sem tudjuk, hogy melyik példány vagyunk mi igazán.

Az ágyon ült, ujjatlan, fekete trikóban, melegítőnadrágban, és a forrasztópákájával játszadozott, de néha, egy-egy veszélyes pillanatig nem lehetett tudni, magába akarja-e döfni a fémet.

A Fotós Srác első gondolata a bosszú volt. Optikai kábeleket vágni át, savat lötytyinteni az 5G mobiltornyok acélszerkezetére, míg a meggyengült fém össze nem roskad a saját súlya alatt, pusztítani, és minél nagyobb káoszt okozni az információáramlásban.

A Sziláinktündér volt, aki lebeszélte őt a tervről. Az ismeretlen helyről érkező támadás mintha fellobbantotta volna életösztonét. A forrasztópákát a sarokba dobta. Maga alá húzott lábbal ült a kanapén, hangja elszánt volt, csak a két karját fonta védekezőn a mellkasa köré. A pusztítás csak a tehetetlen düh jele volna, magyarázta halkan, de határozottan. Mint mikor Xerxész megkorbácsoltatta a hajóit elnyelő tengert. A rendszer felállt és működik, az új istenség köztünk jár. Nem tudjuk megölni, és ő annyi párhuzamos realitást teremt, amennyit csak akar. Az egyetlen, amit tehetünk, emelte fel a fejét a Sziláinktündér, hogy megpróbálunk annyit megmenteni a mi saját valóságunkból, amennyit lehet. Hogy akkor, mikor mi már nem leszünk, őrizze valami kézzelfogható az emlékünket. Valami, ami nem olyan hazug és aljas, mint az a videó.

Másnap a Fotós Srác eladta a digitális Canon fényképezőjét, és egy bizományi fotósüzletben vásárolt egy ősrégi, analóg Olympus gépet. Kimaradtak az iskolából, a részmunkaidős állásukban szabadságot kértek. Reggel szendvicseket és termoszban kávékat csomagoltak a hátizsákjukba, majd nekiindultak a városnak.

”

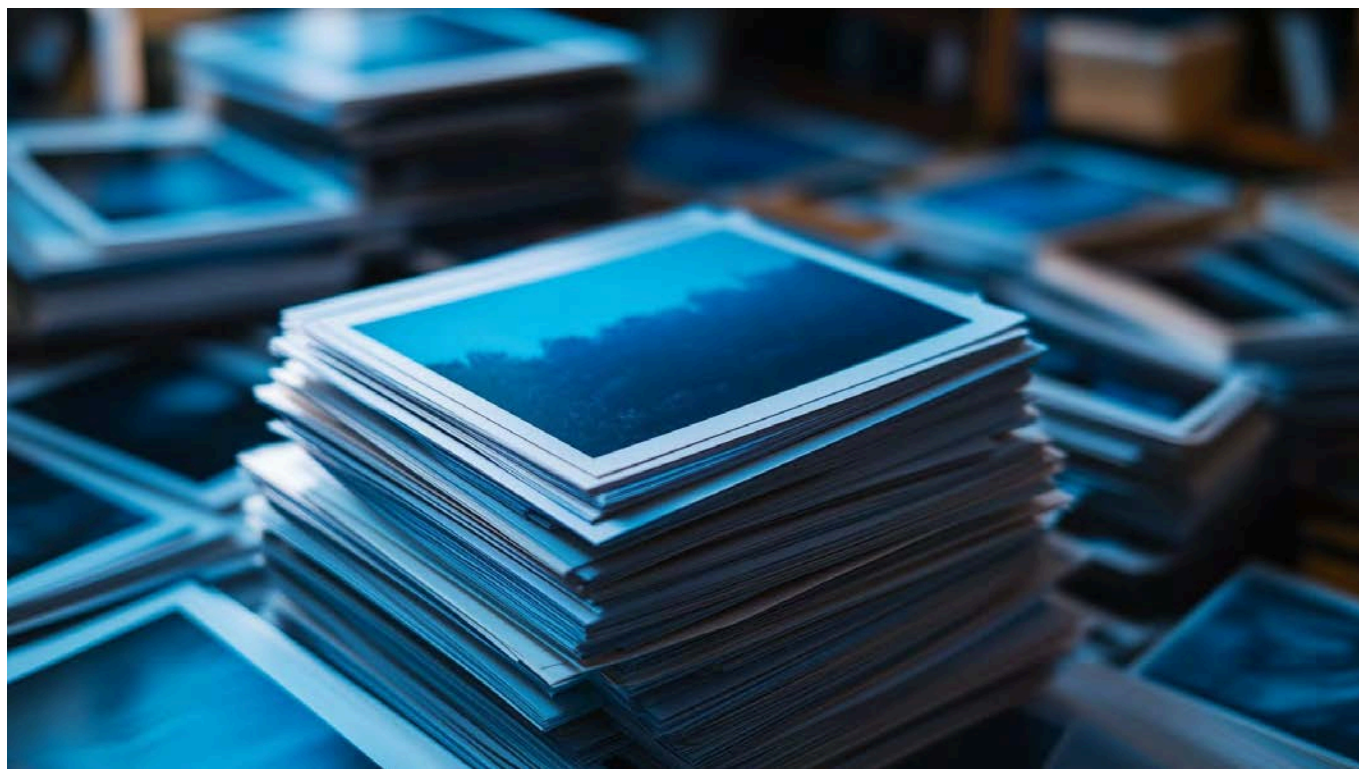
ami fontos volt

Képeket készítettek mindenről, ami fontos volt a számukra, vagy valaha örömet okozott nekik. Egy törött vízköpőről, amelynek kenyérbélből gyúrt protézissel akarták pótolni a hiányzó orrát egy részeg reggelen. A hegedűs koldusról, aki a Sziláinktündérnek egyszer azt mondta, szép, mint egy Stéphane Grappelli-szám. A kátyúról a sétálóutcában, amelyben eső idején szív alakú tócsa képződik. A szép, szőke hölgyről és a kutyájáról, akik minden nap ugyanabban az időben megálltak a Leica üzlet előtt, és vágyakozva nézték a fényképezőgépeket.

Hó vége volt, lassan minden pénzük ráment a filmekre és az előhívásra, de nem bánták. Délután, felmásztak a bérház padlására, bezárták maguk mögött a vasajtót, és megkeresték az elcsúszott palák között a rést, amelyen át pontban háromkor betűzött a homályba egy valószínűtlenül éles fénysugár.

Egy kockás pléden ültek, egymásnak vetett vállal, és ebben a fénypásmában nézték sorra az előhívott filmek kockáit. A harmincöt milliméteres téridő-darabkákból lassan összeállt, hogy mit látnak ketten a városból és a világból, és ezzel – ha csak áttételesen, mint a falra vetülő árnyék – megrajzolták önmagukat is: a személyiségüket, vágyaikat, emlékeiket. Csak alkonyatkor hagyták abba a rituáléjukat, mikor a nap lebukott a szemközti háztető mögött, és a padlás sötétségbe borult. Ilyenkor visszatértek az emberek közé, és észre sem vették a feléjük lövellő, fitymáló pillantásokat.

Az előhívott filmeket felcsavarták – mint a húrelmélet rejtett dimenziói, mondta a Fotós Srác – majd konzervdobozokba rejtették. Ez is a Szilánktündér ötlete volt: egyszerűen jobban illett a biztonságosan ósdi, megmásíthatatlan képekhez, mint valami kommersz és személytelen műanyag kapszula. A Tündér forrasztotta le a dobozok fedelét, és karcolt szeszélyes mintázatokat a domború fémfelületekre, hogy ha egyszer megtalálják, ne dobja őket rögtön a szemétkébe egy nemtörődöm kéz.

A konzervdobozok rejtekhelyeit közösen kutatták fel. Átjáróházak nyitva felejtett bejáratán szöktek be, pincék üresen álló szenesrekeszeiben lazítottak ki néhány téglát a falból. Parkok félreeső zugaiban álló fákra kapaszkodtak fel, a lombkorona takarásában az ágak közé ékeltek a dobozaikat – pár év és az élő fa körbenövi a fémet.

Már csak az utolsó doboz volt hátra. Ebben nem csak egy tekercs filmet rejtettek el, de egy térképet is, az összes többi mementójuk elhelyezkedéséről. Aki ezt megtalálja, Ariadné fonalaként

göngyölheti fel emlékeiket, lépésről lépésre csúszva át a posványos valóságapátiából a világukba.

Ennek valami különleges helyet kell találnunk, mondta a Fotós Srác. A munkásnegyedben ültek egy padon, a gyártelep előttük már rég bezárt, a kocsmá egy sarokkal odébb még tartotta magát: teraszáról dalfoszlányokat és korsók koccanását sodorta feléjük a szél. Mindketten a málladozó üzemcsarnok fölé magasodó kéményt nézték – kilométerekről látni lehetett. Aztán anélkül, hogy összepillantottak volna, felkeltek, és a port rúgva elindultak a rozsdás drótkerítés felé.

”

nincs benne halálfélelem

Most ott áll a pillanatba dermedve, kezét nyújtja, a következő másodpercben eldől, sikerül-e megragadnia a létra rozsdás vasfokát. Nincs benne halálfélelem, túlságosan lefoglalják és kitöltik elméjét egy kiteljesedő élet képei: a kockás pléd gyűrődései a padláson, egy szökőkútban fürdőző rigó felborzolt tollain megcsillanó fény, egy éjszakai áramszünet alatt hirtelen csillagossá váló égbolt; egy ólomüveg-cserepekből kirakott mosolygós arc a konyhaasztalon, a locsolóautó elől nevetve menekülő gyerekek, és a Szilánktündér, amint arca elé kapja tenyerét, de pillantása az ujjai résein keresztül még találkozik az objektív kíváncsi tekintetével.

A Fotós Srác kimozdul a pillanatból, ujjai már majdnem elérik a létra fokát. Közben arra az emberre gondol, aki egyszer majd megtalálja a konzervdobozt és benne a képeket, és életében először igazán halhatatlannak érzi magát.

kép | vecteezy.com

Szerző
Makó Ágnes

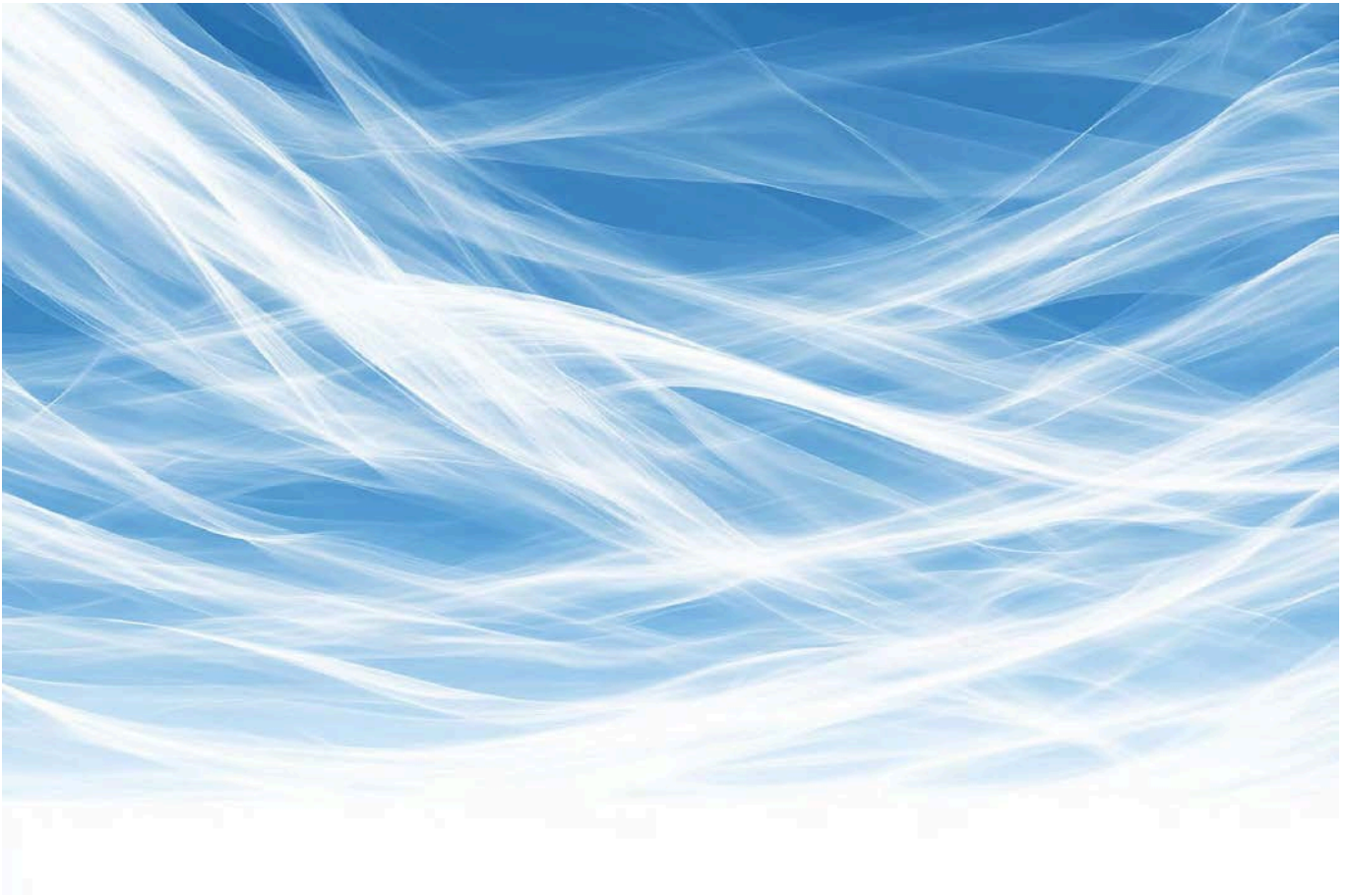
Dátum
2026. júl. 07.

VERS

KONZERVDOBOZBAN TALÁLTAM

EGY ADAG LEVEGŐ

KONZERVDOBOZBAN TALÁLTAM

a konyha kész
minden kukászsákokban
mára elég volt
a kamrába csak benézek
üres befőttesüvegek
döglött molylepkék

a második polcon volt
egy kiszáradt mosószeres flakon mögött
a címke már rég lejött róla
nem látszik
sűrített paradicsom
vagy rendszerekkel ezelőtti babgulyás

nehezen nyílik
a széle vág
elmúlt ízű
barnás morzsalék
papírfoszlány
rozsdá
egy adag levegő

mélyen beszívom
azonnal hat
felvillanó idegsejtjeim
fénysebességgel
viszik az ingerületet
szédülök
zuhanok
fejjel előre
a doboz sötétjébe

újra és újra felhasznált
kőkemény szaloncukor gyári szaga
levendula a télikabátok között
édeskés menzai finomfőzelék
hipós felmosás
orgonabokor anyáknaphajnalára
homokozóban elásott barbibaba
csak néhány szál haj lóg ki
rohanás a ház mögé
a bokrok közül tompán hallom
hogyan kész a vacsora
de sötétedés után a bokrokban csontvázak laknak
reklámújságból kivágott telefonszex-hirdetés
kő alá rejtve
azonnal lecsapni a kagylót
a telefonkábel spirálján csúszom lefelé
körbe-körbe
szédülök
csoki-vanília csavaros fagyi
kék csúszda a strandon
fulladásveszély
érettségi tétel
kék toll
spirálfüzet

szédülök
zuhanok
fejjel előre
a doboz sötétjébe
bármilyen is van ott
nem jövök vissza
benne maradok

kép | vecteezy.com

Szerző
Bene Zoltán

Dátum
2026. júl. 09.

NOVELLA

KONZERVDOBOZBAN TALÁLTAM

KATARZIS

KONZERVDOBOZBAN TALÁLTAM

Az öregember délután a kamrában talált egy különös, címke nélküli konzervdobozt, miközben azt a fölöslegesnek ítélt limlomot rendezgette, amelyet az ember már nem is azért őriz, mert kellhet még valamire, hanem mert olyan régen együtt él vele, hogy szinte fáj kidobni. A doboz a felső polc sarkában lapult, enyhén horpadtan, mintha évtizedek óta csak arra várna, hogy valaki végre újra kézbe vegye. Itt-ott rozsdafoltok pettyezték a fémet. Az öreg sokáig forgatta, mielőtt belekukkantott. Azt hitte, üres. Vagy ha nem az, hát gombok vannak benne, esetleg gyufa, ilyesmi.

”

még csak készülődött a mosoly

Fényképet talált benne. Egy nő fotóját. Kis, kemény kartonra húzott, megsárgult fényképet. Amilyet valaha műtermekben készítettek. Azokban az időkben, amikor az emberek még úgy ültek a kamera elé, mintha ítéletre várnának. A nő fiatal volt. Komoly. A szája sarka mintha mindjárt megmozdulna, végül persze, mégsem mozdult meg, akárhogy is nézte az öregember. A fényképész abban a pillanatban rögzítette a portrét, amikor még csak készülődött a mosoly, mintegy a mosoly ígéretét kapta el az objektív. Az öreg nézte az arcot, közelebb emelte a szeméhez, aztán távolabb tartotta. Végül leült a kisszékre, amelyen befőzéskor szokott ücsörögni a menyé, és csak annyit mondott maga elé:

– Te volnál az?

De valójában nem tudta, ki a nő. Ez volt a legkülönösebb. Ismerősnek tűnt, ám az ismerősség bizonytalan, foszladozó fajtájával, amely könnyen megtéveszti az embert. Mint amikor messziről valaki nagyon hasonlít egy régi cimborára, és az ember már emelné a kezét, hogy köszönjön, ám mire közelebb ér, kiderül, hogy egy idegennek készül integetni. Mégis, az öregben valami megmozdult. A halántéka mögött és a mellkasa közepén, valahol ott, ahol az emlékezet és a szeretet fészkel. Egy név motoszkált benne. Nem tudta kimondani. Talán két szótagból áll. Talán magánhangzóval végződik. Talán annak idején sokszor ejtette ki halkan, de sosem elégszer.

Aztán, ahogy ott ült a kamrában, a kisszéken, lassan megelevenedett benne egy történet. Előbb csak egy nyári délután. Poros utca. Fehér ruha. A nő – akkoriban inkább még csak lány – a patika előtt áll, vagy talán a postánál, és ő fiatal még, sovány, izmos, és úgy tesz, mintha nem a lányt figyelné, pedig csak őt figyeli. Azután a történet tovább terjeszkedett: sétálnak a folyóparton, a lány nevet valamin, amit ő mondott, noha utóbb már nem tudta, mi lehetett olyan mulatságos. A lány haja világos, vagy sötét, ebben nem volt biztos; de hogy befonva viselte, arra mérget vett volna. És egyszer, egy este, mikor már korán sötétedett, talán meg is fogta a kezét. Vagy csak akarta.

Mire a délutáni fény kifelé kúszott a kamrából, az öreg már csaknem teljes bizonyossággal hitte, hogy megfejtette a múltat. Nem pusztán a nő arcát vélte fölismerni, hanem az egész történetet, amely hozzá tartozott, rekonstruálta magában. Egy nagy szerelme, igen, egy szépséges, nagy szerelme ez az arc, szép és reménytelen szerelem, mint a régi dalokban. Egy szerelem, ami, int oly sok hasonló szenvedély, valami végzetszerű borzalmon, egy rosszkor érkező behívón, egy makacs apán, egy hosszúra nyúlt hallgatáson vagy a történelem valami goromba közbeszólásán siklott ki, ahogyan túl gyorsan száguldó tehervonat a rosszul állított váltón. Persze, ő aztán megnősült, mert az ember végül többnyire megnősül, s az a nagy szerelem, amit most fölidéz, eltűnt az életéből. Azonban nem tűnt el egészen, mert lám, itt maradt ez a fénykép, ebben a konzervdobozban, mint valami szándékos üzenet, sajátos palackposta az öregség számára.

Az öregember egy idő után meghatódott a fölfedezésétől. Az utóbbi időben egyébként is könnyen érzékenyült el. Fölállt, aztán visszaült, a fényképet a tenyerében simogatta, mintha eleven arc volna. Úgy érezte, sikerült megragadnia az életéből valamit, amit addig hiába keresett. Hogy mégsem pusztán annyi volt ez az élet, amennyinek látszik, mert akad benne egy nagy, szép szerelem is, csak ő elfelejtette, elásta magában, ki tudja, miért.... Vagy a világ végezte el helyette a felejtés mocskos munkáját? Még az is megfordult a fejében, hogy estére előveszi a régi papírokat, följegyzéseket, iratokat, megőrzött jegyeket, brosrákat – hátha talál egy nevet, egy dátumot, egy elsárgult levelet. Már-már boldognak érezte magát. Régóta nem érzett így. Ráadásul olyan ritka boldogság szállt belé, amely inkább hasonlít megrendüléshez, mint örömhöz. Talán a katarzis egy fajtája.

Éppen ezt elemezgette magában, amikor nyílt a konyhaajtó. A fia jött meg, az öregnél is testesebb, lomha járású, sörhasú férfi, az arcán néhány vonás az apjára emlékeztetett. Benézett a kamrába, meglátta az öreg kezében a dobozt, és nyomban földerült.

– Hát itt van? – kurjantott föl. – Már azt hittem, elveszett! Keresem tavasz óta.

– Mit? – értetlenkedett az öregember.

– Az ócskapiacon vettem tavaly év végén – mutatott a konzervdobozra a férfi –, első világháborús konzervnek mondta az eladó. És az is, kétségtelenül.

Az öregember tudta, hogy a fia háborús relikviákat gyűjt. Mindenfélét.

– Az ócskapiacon? – motyogta.

– Ott, bizony – bizonygatta a fia. – A fénykép is onnan van, amit a másik kezében szorongatsz. Egyszerre vettem a kettőt, azért tettem a dobozba a fotót. Fogalmam sincs, kicsoda, de valahogy nekem összeillett a kettő. El is akartam vinni egyszer a múzeumba, megmutatni az ismerősömnek, aztán itt felejtettem.

”

furcsa módon

Az öreg nem szólt. Előbb a fiára nézett, aztán a dobozra, végül újra a fényképre. A nő a képen ugyanaz maradt, mint egy perccel korábban: komoly, fiatal, majdnem mosolygó. Csak éppen most már biztos volt abban, hogy soha életében nem látta. Vagy ha látta is, legföljebb úgy, mint bármely idegent az utcán. Mégis furcsa módon nem érezte, hogy minden odavan. Inkább csak azt, hogy a történet, amelyet az elmúlt órákban összerakott, nem az övé ugyan, de akár az övé is lehetett volna. És ez majdnem ugyanannyit ér, gondolta.

– Szép darab – mondta végül, és visszacsúsztatta a fényképet a konzervdobozba. A fia bólintott, örült, hogy megkerült a zsákmánya.

Az öregember arra gondolt, az emlékezet talán nem is azért hazudik olykor, hogy becsapjon bennünket, hanem hogy az utolsó pillanatig legyen mit sajnálnunk, legyen mit szeretnünk, legyen mit elveszítenünk. Még olyasmit is, ami soha nem volt a miénk.

kép | vecteezy.com

RÉMÁLOM

KONZERVDOBOZBAN TALÁLTAM

Banális tárgyak képében, testrészeiről testrészeire jöttél vissza.

Az a világoskék szempár volt az első, amit viszontláttam. Üveggolyók voltak a barkácsbolt filléres dekorációs részlegén. Vettem hatot, hogy soha többé ne forduljon elő: nincs tartalék.

Szürkésfehér, ritkás hajad szőnyegrejt lett.

Orrod görbülete horgász horog.

A mankód is, mintha a tested része lett volna. Felismertem a partvisnyélben.

Bár számítottam a jöveteledre, néha sikerült meglepned.

Egy falat nem megy le a torkomon, mióta emberi fogat találtam az extrazsenge kukoricakonzervben.

Nem számít.

Mindent akkurátusan összegyűjtök.

A lakásomba nem engedek be idegeneket.

Ha egyszer meglesz a nyelv és a száj is, talán végre elmondod, miért hagytál itt engem.

kép | vecteezy.com

KISEBBRE HAJTVA

KONZERVDOBOZBAN TALÁLTAM

Amikor Csenge a ruhásszekrény alsó polcáról kivette az apja télikabátját, egy konzervdoboz gurult elő. Nem volt rajta címke. A tetejét régen felnyitották, aztán valaki visszahajlította, amennyire lehetett, mintha a bádognak is volna szemhéja.

Csenge először gombokra számított. Az apja mindent eltett, amiről nem tudta eldönteni, hogy használhatatlan-e vagy csak idő előtt maradt egyedül. A lakás tele volt ilyen tárgyakkal: gumigyűrű nélküli befőttesüvegekkel, kulcsokkal, amelyekhez nem tartozott zár, kiszáradt filctollakkal, egy rádióval, amely csak akkor fogott adást, ha valaki ujját a bal oldalára szorította. Az apja szerint a tárgyak is megérik, ha lemondanak róluk.

A konzervdobozban azonban papírok voltak.

”

gondosan

Apróra hajtott papírok, egyre kisebbek, mintha valaki nem megsemmisíteni, hanem eltüntetni akarta volna őket. A nagyobbak gyufásdoboznyiak voltak, a kisebbek körömnyi négyzetek. Némelyik megsárgult, némelyik hófehér maradt, volt köztük kockás füzetlap, számlahátoldal, patikai blokk, egy naptárlap sarka. Mindegyiket gondosan hajtották össze, többször, mindig ugyanabba az irányban, ahogy az ember a zsebkendőt hajtja össze, ha nem sírt bele, csak készült rá.

Csenge letette a dobozt az ágyra.

Az ágyon már ott feküdtek a halál után fölöslegessé vált ruhák. Két szürke nadrág, három ing, egy mellény, amelyet az apja soha nem vett fel, csak tartogatott, mert egyszer talán olyan alkalom adódik, amelyhez mellény kell. A halál óta minden tárgy úgy viselkedett a lakásban, mintha tudná, hogy tárgy maradt, és ezt szégyellné.

A legfelső papírt könnyű volt kibontani. Nagyobb volt a többinél, vékony, kék vonalas lap. A hajtásoknál foszlott. Csenge óvatosan kisimította.

Bocsáss meg, Magda, hogy azt mondtam, a leves sótlan. Nem volt az. Csak nem tudtam mit mondani, amikor sírtál.

Magda az anyja volt.

Tizennégy éve halt meg, és addigra már hosszú ideje úgy főzött, mintha minden ételnek ugyanazt a kérdést tenné fel: meddig lehet még? Az apja gyakran tett megjegyzéseket a levesre. Túl sűrű. Túl híg. Só kellene bele. Nem kellene ennyi só. Csenge akkoriban azt hitte, a házasság egyik formája a leves fölötti vita. Később, más otthonokban, más asztaloknál rájött, hogy vannak csendesebb formái is.

A papírt félretette.

A következőn ez állt:

Bocsáss meg, Csenge, hogy a ballagásodon nem fényképeztem. Nem merült le a gép. Nem találalak szépnek abban a ruhában, és ezt azóta szégyellem.

Csenge megállt az olvasásban.

A ruha fehér volt, kemény csipkével a nyakán. Az anyja választotta, az apja fizette ki, Csenge gyűlölte. A fényképezőgép valóban nem működött aznap, legalábbis ezt mondták. A családi albumban a ballagás helyén csak egy üres műanyag tasak maradt, benne a fényképész névjegye. Sokáig azt gondolta, hogy a hiány véletlen. A véletlennek gyerekkorban nagy tekintélye van.

A papír nem kérte, hogy bármi történjen vele. Nem követelt választ, nem fenyegetett, nem magyarázkodott. Csak ott volt.

Csenge felállt, kiment a konyhába, ivott egy pohár vizet, visszajött, és ismét leült. A lakás csendje közben nem változott, legfeljebb pontosabb lett.

A harmadik papírt nehezebb volt kibontani.

Bocsáss meg, Laci, hogy nem adtam vissza a fúrót. Előbb elromlott, aztán már szégyelltem. A tiéd jobb volt.

”

egy ismeretlen férfi

Laciról Csenge nem tudott semmit. A név mögött nem jelent meg arc, csak egy ismeretlen férfi vesztesége egy hajdani lépcsőházban, műhelyben vagy munkahelyi öltözőben. A bocsánatkérés kicsinyes volt, már-már nevetséges. Aztán Csenge elképzelte az apját, amint évekig kerül valakit egy fúró miatt. Ez hihetőbbnek tűnt, mint sok nagyobb bűn.

A papírok között nem volt rend. Nem időrend szerint következtek, nem személy szerint, nem súly szerint. Egy el nem küldött mondat húsz évvel korábbi eseményről ugyanakkora helyet kapott, mint egy tegnapelőtti mulasztás. Mintha a dobozban megszűnt volna a naptár, és csak az számított, meddig lehetett hajtogatni a papírt, mielőtt már nem engedett tovább.

Csenge olvasott.

Bocsáss meg, anyám, hogy azt mondtam, nem fáztam. Fáztam. De haragudni akartam rád a vékony kabát miatt.

Bocsáss meg, Ági néni, hogy nem vettem észre a korlátot. Maga esett el, mégis velem törődött mindenki.

Bocsáss meg, ismeretlen sofőr, hogy rád dudáltam. A gyerek aludt hátul, és nem tehettem róla.

Bocsáss meg, Magda, hogy a haláloed előtt két nappal kicseréltem a villanykörtét az előszobában, de a kórházba nem mentem vissza este. Azt mondtam, másnap.

Ez utóbbit Csenge nem tette félre. A papírt az ölében hagyta, és nézte a betűket.

Az apja kézírása idős korára megváltozott. A régi aláírásai határozottak voltak, a családi iratokon nagy betűkkel kezdődő, lefelé súlyosodó név. Ezeken a papírokon a betűk kisebbek, szorosabbak, óvatosabbak. Mintha minden sor azt kérdezné a következőtől, elfér-e még.

Csenge aznap csak a doboz feléig jutott.

A temetés után két nappal, amikor a rokonok már hazamentek, a koszorúk már a temetőben áztak, mindenki úgy beszélt vele telefonon, mintha a gyász betegség volna, amelynek ismert a lefolyása. „Most ne pakolj sokat.” „Most pihenj.” „Most majd jönnek a papírok.” A *most* olyan szónak bizonyult, amely alatt mindenki mást ért.

Csenge mégis pakolt. Nem nagy lendülettel, inkább apránként, tárgyról tárgyra. A számlákat külön tette, a gyógyszereket zacskóba, az élelmiszereket átnézte lejárati dátum szerint. A hűtőben fél üveg mustár, két tojás, egy megkeményedett sajt és három citrom maradt. A citromok szépek voltak, élénksárgák, indokolatlanul derűsek. Az apja mindig vett citromot, de soha nem használta fel mindet.

”

a pakolás rendje

A konzervdoboz nem illett a pakolás rendjébe. Nem tartozott a kidobandókhoz, az elajándékozandókhoz, az emlékebe megtartandókhoz sem. Az emlékebe megtartott tárgyakról legalább feltételezhető, hogy valaha valakinek kedvesek voltak. A bocsánatkérésekről nem lehetett eldönteni, mire valók, ha egyszer nem jutottak el a címzetthez.

Este hazavitte a dobozt.

A saját lakásában nem talált neki helyet. A könyvespolcra túl személyes volt, az éjjeliszekrényre túl idegen, a konyhába túlságosan találó. Végül a mosogató alatti szekrénybe tette, a tisztítószeres és a tartalék szivacsok közé.

Három napig nem nyúlt hozzá.

A negyedik napon esett az eső, és Csenge korábban jött haza a munkahelyéről, mert a szerkesztőségben elromlott a fűtés. Nyelvi korrektorként dolgozott egy tankönyvkiadónál. Mások mondataiból húzta ki a fölösleget, javította a rossz névelőt, egyeztette az állítmányt az alannyal, és időnként javasolta, hogy a „környezettudatos magatartás kialakítása” helyett inkább „figyeljünk a környezetre” szerepeljen. Az ilyen javaslatokat ritkán fogadták el.

Hazaérve felkapcsolta a lámpát, és elővette a konzervdobozt.

Most a legkisebb papírokkal kezdte. Ezekhez csipesz kellett volna, de Csenge körömmel, lassan bontogatta mindegyiket, nehogy elszakadjanak. A hajtások néha megmakacsolták magukat. A papírnak emlékezete van, s nem mindig az olvasó javára.

Az egyiken csak ennyi állt:

Bocsáss meg, hogy örültem.

Nem volt megszólítás.

Csenge sokáig forgatta a papírt, hátha a másik oldalán folytatódik. Nem folytatódott. Ez volt a legkegyetlenebb a dobozban: a mondatok nem kínáltak magyarázatot. Az apja, aki életében mindent meg tudott indokolni – miért kell korábban indulni, miért nem jó a friss kenyér, miért nem szabad kidobni a régi csavarokat –, a bocsánatkérésekben fukarkodott a szavakkal.

Egy másik fecni:

Bocsáss meg, Csenge, hogy amikor ötévesen azt kérdezted, meddig tart a halál, azt mondtam: amíg meg nem szokjuk. Nem igaz.

”

amíg meg nem szokjuk

Csenge emlékezett a kérdésre. Vagy inkább arra emlékezett, hogy valaki elmesélte neki, és az emlék később hozzánőtt a gyerekkorához. A nagymama halála után kérdezhette. Az apja válasza a családban sokáig bölcsesség számba ment. Még idézték is: amíg meg nem szokjuk. Csenge most először gondolt arra, hogy az apja talán nem bölcs volt, csak fáradt.

A következőn egyetlen mondat állt:

Bocsáss meg, Magda, hogy Csengét jobban szerettem, amikor aludt.

Csenge letette a papírt.

A szobában nem történt semmi. Az ablak alatt autók gurultak a vizes úton, az egyik szomszéd leejtett valamit, a radiátor csöve kattant. A mondat nem robbant fel, nem égette át az asztallapot, nem tette semmissé a gyerekkort. Csak hozzáadott valamit, amit már nem lehetett kivonni.

Voltak gyerekkori képei, amelyeken aludt. A kanapén, az apja ölében, a balatoni vonaton, egy karácsonyfa alatt. Ezeken a fényképeken az apja arca valóban nyugodtabbnak látszott. Csenge eddig azt hitte, ez a szeretet jele. Most sem volt biztos benne, hogy nem az.

Tovább olvasott, mert abbahagyni nehezebb lett volna, mint folytatni.

Bocsáss meg, Csenge, hogy nem mondtam el: a kutya nem szökött el.

A kutya neve Ropi volt. Rövid lábú, hosszú testű keverék, amelynek mindig olyan szaga volt, mint egy nedves takarónak. Egy délután eltűnt. Az apja azt mondta, nyitva maradt a kapu. Csenge hetekig kereste a környéken, plakátot rajzolt róla piros filctollal, és minden tacsókóját Ropinak hitt. Egy idő után már nem kérdezett.

A papír nem mondta el, mi történt. Nem is kellett. Gyerekkorban az elhallgatott dolgok gyakran pontosabbak, mint a kimondottak.

”

üres oldal

A doboz alján egy nagyobb, vastagabb papír feküdt. Csenge azt hagyta utoljára, mert borítéknak tűnt. Nem volt lezárva, csak négyszer félbehajtották. Amikor kibontotta, egy hivatalos irat hátoldalát látta. A nyomtatott szöveg a telekhatár módosításáról szólt, az üres oldalon pedig az apja kézírása.

Bocsáss meg, János, hogy nem szóltam. A fiú a kert végében játszott, a csatorna mellett. Láttam, hogy elesett. Azt hittem, felkel. Aztán már túl sok idő telt el ahhoz, hogy az előző mondat igaz legyen.

Csenge nem ismerte Jánost.

A családban nem volt János. A szomszédok között sem, legalábbis nem olyan, akinek a fiáról bárki beszélt volna. A mondat mégis olyan súllyal feküdt az asztalon, hogy Csenge hátrébb húzta a széket.

A bocsánatkérés nem folytatódott.

Nem szerepelt rajta dátum, hely, név, magyarázat. Csak egy kert vége, egy csatorna, egy fiú, és az a pillanat, amikor valaki még szólhatott volna. A papír hátoldalán a telekhatárról szóló nyomtatvány hirtelen illetlenségnek tűnt. Mintha a föld pontos kimérése valaha is segített volna azon, ami a földön történt.

Csenge másnap előkereste az apja régi iratait.

A lakásban a dokumentumok több korszakban rakódtak egymásra. Régi adóbevallások, munkáltatói igazolások, garancialevelek, használati útmutatók olyan gépekhez, amelyek már rég nem léteztek. A telekhatár-módosításból kiderült, hogy a családnak valaha volt egy kis telke a város szélén, még Csenge születése előtt. Ezt tudta. Azt nem, hogy a szomszédot valóban Jánosnak hívták.

A fiú nevét nem találta.

A régi újságok között keresett, aztán a világhálón. Balesetek, eltűnések, vízelvezető árkok, hetvenes évek vége. Túl sok találat volt, aztán túl kevés. Egy helyi hírlap archívumában talált egy kétsoros hírt egy tizenegy éves fiúról, aki játék közben a csatornába esett, és csak később vették észre. A név kezdőbetűjével szerepelt. Az évszám stimmelt. A hely stimmelt. Semmi egyéb nem stimmelt.

Csenge homályos tekintettel nézte a cikket a képernyőn. Nem lehetett eldönteni, az apja valóban erről írt-e, vagy csak most kapaszkodott össze két kérdőjel. A bizonyosság nem mindig nyújt többet a gyanúnál. Néha csak hivatalos pecséttel látja el.

Délután visszament az apja lakásába.

A szekrény üres volt, a konzervdoboz nélkül nagyobbak látszott. Csenge leült az ágy szélére. A parketta réseiben összegyűlt a por, apró szöszök, egy gombostű. A falon világos téglalap mutatta, hol függött a naptár. Az apja minden évben ugyanarra a helyre akasztotta, de február után ritkán lapozta tovább. Az idő ott mindig hamarabb megállt, mint máshol.

A konyhában talált egy bontatlan paradicsomkonzervet. A szavatossága három hónap múlva járt le. Az apja nem szerette a paradicsomos ételeket, mégis tartott belőlük kettőt-hármat, mert háborúban jól jöhet. A háború szó nála nem konkrét világpolitikai eseményt jelentett, hanem mindent, ami miatt egyszer nem lehet lemenni a boltba.

Csenge megfogta a konzervet, aztán visszatette.

A címke nélküli doboz otthon várta, a mosogató alatt. Nem akarta, hogy két doboz legyen. Egy is túl sok volt.

Aznap este újra elolvasta az összes papírt.

Most már nem tartalmuk szerint rendezte őket, hanem hajtogatás szerint. A nagyobbak arról árulkodtak, hogy az apja még reménykedhetett a kibontásban. Ezeken hosszabb mondatok voltak, több mellékmondat, néha magyarázatnak tűnő töredékek. Az apróbb fecniknél a hajtások elvették a levegőt. Ott a szöveg kisebb lett, a bűn viszont nem.

Az egyik alig volt nagyobb egy lencsénél. Csenge fél óráig küzdött vele, mire sikerült kinyitnia. A papír szinte áttetsző volt.

Bocsáss meg, hogy nem tanultam meg kérni.

Nem volt megszólítás.

Csenge az asztalon hagyta. Ez a mondat volt a legkevésbé használható, mégis ez magyarázta a legtöbbet. Az apja egész életében utasított, javasolt, figyelmeztetett, kijelentett, helyesbített. Kérni nem kért. Ha vizet akart, azt mondta: „A pohár üres”. Ha fázott, azt mondta: „Nyitva maradt az ablak”. Ha félt, azt mondta: „Nem kell későn jönni”.

A bocsánatkérésekben sem kért semmit. Még bocsánatot sem egészen. Inkább megnevezte a helyet, ahol a kérésnek lennie kellett volna.

Csenge elővett egy üres lapot.

”

nem jött

Sokáig nem írt rá. A toll hegye apró kék pontot hagyott a papíron, aztán a pont körül nedves udvar keletkezett. A mondat nem jött. Voltak mondatok, amelyek túl könnyen jöttek volna: hogy haragszik, hogy nem haragszik, hogy késő, hogy nem késő, hogy nem tud mit kezdeni ezzel. Ezek közül egyik sem tűnt igaznak. Vagy mindegyik túl igaz volt, és ezért használhatatlan.

Végül csak ennyit írt:

Bocsáss meg, apa, hogy most már minden mondatod után keresem, mit hagytál ki belőle.

Nem sírt.

A papírt félbehajtotta, aztán megint félbe, aztán még egyszer. Nem lett olyan kicsi, mint az apjáé. Nem is akarta, hogy olyan legyen. A konzervdobozba tette, a többiek közé, de nem a tetejére. Inkább oldalra csúsztatta, ahol maradt egy keskeny hely a bádogfal mellett.

Hetekkel később, amikor a hagyatéki tárgyalásra idéző levél érkezett, Csenge már nem olvasta naponta a bocsánatkéréseket. A doboz átkerült a mosogató alól a könyvespolc zárt részébe, két album közé. Néha eszébe jutott János, a fiú a csatorna mellett, az anyja leveze, Ropi, a ballagási fénykép hiánya. Néha úgy érezte, az apja egész élete nem volt más, mint egy mondat, amelyből kimaradt az alany.

Máskor meg arra gondolt, hogy a konzervdoboz nem vallomás volt, hanem raktár. Az apja nem azért tette bele a papírokat, hogy egyszer valaki rájuk találjon, hanem mert se kidobni, se elküldeni nem tudta. A megőrzés nem feltétlenül nemesebb, mint a gyávaság. Csak tartósabb.

A hagyatéki tárgyalás után Csenge még egyszer visszament az üres lakásba. A vevő már megvolt, fiatal pár, gyereket terveztek, falakat bontani, konyhát áthelyezni, életet kezdeni. A lakás

addigra visszanyerte azt az állapotát, amelyben bármi lehetségesnek tűnt. A ruhásszekrényt elvitték. A helyén poros négyszög maradt a padlón.

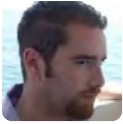

Csenge bezárta az ajtót, a kulcsot leadta az ingatlanirodában, és amikor kilépett az utcára, megállt egy pillanatra a szelektív hulladékgyűjtő mellett. A fémgyűjtő nyílása sötét volt és keskeny. Valaki egy címke nélküli konzervdobozt tett mellé, nem dobta be, csak odatámasztotta a kuka oldalához.

Csenge nem nyúlt hozzá.

A doboz üresnek látszott, de ebben már nem lehetett biztos.

kép | vecteezy.com

ALUL

KONZERVDOBOZBAN TALÁLTAM

A konzervdoboz acéllemez fedele ezúttal nem vágta meg János ujját, a szárazbab, gersli, hagyma és füstölt hús csillogó masszája úgy csúszott át a tányérba, mint valami nagyra nőtt puhatestű, ő valahogy mégis étvágygerjesztőnek látta a szétterülő sóletet. Persze talán nem is az étel, inkább a konzerv nosztalgiája töltötte el vágyakozó éhséggel, felidézve gyermekkorát, mikor szüleivel és nővérével a megszokott olasz kempingben, a sátor mellett leterített kockás pléden kanalzták a doboz tartalmát, miközben a közeli vulkán felől tojásos kénszag nehezült a ciprusos vidékre. Most asztalnál ült, most nem kemping rezsón, hanem mikróban melegítette a sóletet, de hasonló élvezettel hagyta feltorlódni a garatnál a sűrű falatot, mint jó harminc évvel korábban. Nem gondolkodott azon, hogy a sólet képében összetömörülő emlékek vajon azért hatnak-e annyira vigasztalóan, mert néhány napja elbocsátották munkahelyéről, vagy mert az általa imádott horvátok kiestek a világbajnokságból. Egyszerűen csak rágott és nyelt, nem, nem is rágott, hanem csócsált, igen, csócsált és nyelt, csócsált és nyelt, telítődő gyomorral és kiüresedő tekintettel, mint egy kérődző bivaly.

Mikor befejezte az evést és felállt az asztaltól, hogy a mosogató alatti kukába dobja a konzervet, annak aljáról halovány zörgés ütötte meg fülét. Belesandított a fémdobozba. A látványba olyannyira beleszédült, hogy visszatántorodva az asztalra ejtette a dobozt, majd leroskadt a székre. A konzervdoboz felborult, egyre szűkebb sugarú körökben gurult egy darabig, majd megállapodott az asztal szélén. Rövidesen bosszús kis alak mászott ki belőle, és miután undorodva söpörte le magáról a sólet maradványait, leült az asztalra, és rosszálló pillantást vetett Jánosra. Minthogy János döbbenetében szólni sem tudott, az apró fickó elfordította róla tekintetét, lelógatta lábát az asztalról, majd – mintha a letargia ólomsúlyú ingává formálta volna végtagjait – bosszantóan lassan kezdte el hintáztatni. János megrázta fejét, hogy némiképp felocsúdjon, és óvatosan közelebb hajolt a konzervdoboz különös lakójához. Az ujjnyi emberke hosszú, dupla gombsoros kabátot viselt sötét bársony hajtókéval, a kabát alatt fehér, magas gallérú ing feszült rajta. Elegánsnak szánt öltözéke szedett-vedett benyomást keltett, melyet csak tetézett a gyűrött, fekete csokornyakkendő, ami akkor sem kölcsönzött volna úri megjelenést a férfinak, ha nem árváldokik rajta egy zsíros gerslidarab. A bánatos, vékony arcból jókora orr meredezett, a magas homlok felett félrefésült, göndör haj miatt a pöttöm férfi bohócszerűnek hatott, Jánost a szokatlan szerzet leginkább Gene Wilderre emlékeztette. Különben is olyan volt az egész, mint valami müzlireklám a kilencvenes évekből: „Keresd az ajándékot a dobozban!”, vagy „Minden tizedik szerencsés nyer!”, na de ez itt nem ajándék volt, hanem hús-vér emberforma, ráadásul a meglehetősen kedvesezett fajtából.

János, miután tudata végre képessé vált befogadni a szürreális látványt, óvatosan megszólította a konzervdoboz menekültjét. – Egész végig ott volt alul, a sólet mélyén, uram? – Ezzel az *urammal*, túl a formalitáson, természetesen azt akarta érzékelteni az idegennel, hogy méretét semmiképp sem tekinti lebecsülendő minőségnek, bár talán éppen emiatt válhatott éppenséggel

akár lekezelővé is a hangjában megbújó, szándékolt figyelmesség. A parányi ember, miközben tüntetőleg továbbra sem fordult János felé, halkan felelt. Pontosabban visszakérdezett. – Egész végig? – hangja meglepően mély volt. – Az persze attól függ, mit ért *egész végig* alatt. Egy másodperc erejéig lopva Jánosra pillantott, kíváncsian mérve fel titokzatoskodó szavai hatását. János zavartan pislogott, egyébként sem volt erőssége az effajta váratlan ismerkedés. Kevés barátja volt, azok is többségében gyermekkori ismerősök, egy olyan korszakban kötöttségű szövetségek, amikor még minden egyszerűbb, minden egyértelműbb volt. Jobb híján bemutatkozott tehát. – Egerszéki János. Az apró férfi most visszafordult felé. Duzzadt szemhéjai között résnyi fénnel csillant meg tekintete. – Hans Christian Andersen. – Ha nem egy konzervdobozból mászott volna elő, ha nem lett volna ilyen kicsinyke, János bizonyára komplett bolondnak tartja hivatlan vendégét. Így viszont arra gondolt, miért ne lehetne ez itt éppen a híres dán meseíró. És az is mindegy, honnan a jó égből tud magyarul, mert ha már megtörténik a lehetetlen, minden más is lehetségessé válik.

kellemetlen helyzet

– Üdvözlöm, köszöntette hát illendően Andersent. Megkínálhatom valamivel? Andersen keserű mosollyal pöckölte le csokornyakkendőjéről a gerslit, majd megrázta fejét. Figyelmesen és szomorún vizsgálta Jánost. Aztán váratlanul megszólalt. – Tudja, próbálkoztam férfiakkal is. Igen. – Mivel János erre nem tudott mit felelni, Andersen folytatta. – Nem feltétlenül elkeseredésemben, persze önmagunkat se értjük jobban, mint másokat, szóval ki tudja. Akárhogyan is, az én kárhozatom a magány lett. Van abban talán valami sorsszerű, hogy végül ilyen összezsugorodott mesefigurává lettem. – János sokáig törte fejét, mit válaszolhatna ennek a végtelenül bús embernek, aki már-már illetlen tempóban ugrotta át a civilizált társalgás vágányfékjeit. Végül azt találta mondani: – Sigmund Freudból is készült akciófigura. Egyszer jártam a feleségemmel Bécsben, ott a Freud Múzeum boltjában lehetett ilyet kapni. – Andersen értetlenül meredt rá. Körbenézett. A panellakás szűkös volt, de rendezett. – Van tehát felesége – jelentette ki aztán, és János képtelen volt eldönteni, hogy az író hangjában valóban irigység és neheztelés bujkál-e. – Van, igen – szólt János, és arca elkomorult. Ez sem kerülte el Andersen figyelmét. A dán abbahagyta lábának lóbálását és feltápászkodott az asztalon. – Csak most nincs itt? – kérdezte és ezúttal mintha valami megértés vagy inkább bajtársiasság jelent volna meg hangjában. Jánost elöntötte a harag. Mit vájkál ez a szaros kis seggdugas az életükben? De az Andersen hangjában és szemében is jelen lévő együttérzés és szánakozás még jobban irritálta. Mindig is gyűlölte, ha sajnálják. – Nincs itthon. Majd jön – vágta rá János, és felállt a székről, talán, hogy még inkább Andersen fölé magasodjon, talán, hogy kimozdulhasson a kellemetlen helyzetből. Andersen kezét tördelte. – Elnézését kérem – sóhajtott –, időnként igen tapintatlan vagyok. Gondot jelent számomra, hogy felmérjem, mikor válok sokká. Dickensék is kitették a szűrőmet náluk töltött vendégeskedésem ötödik hetében. Addig tapadok, míg végül rendre elutasítanak, hogy attól csak még jobban tapadjak legközelebb... – Andersen Jánosra függesztette bánatos tekintetét. János azonban még nem nyugodott meg, sőt, egyre inkább bosszantotta a töpörödött író. Vajon mekkora bűn légycsapóval agyonütni egy ujjnyi emberkét, aki

történetesen irodalmi nagyság? Az állatok esetén is valahogy minél apróbbat pusztítunk el, annál megbocsátóbb a társadalom. Komolyan eljátszott a gondolattal, hogy tenyerével jókorát csap a töpszlire, akinek már a mélabúja is dühítette. Ha elpusztítaná, neki sem kellene most azon agyalnia, hol is van éppen a felesége. Nem, a sólettel együtt megízlelt gyerekkori emlékek nem a munkahely elvesztése, és nem a horvátok vébékiesése miatt hatottak annyira gyógyírként, hanem mert néhány pillanatig kiemelték romba dőlt házassága fullasztó törmelékéből.

– Házasságok... Na igen, az már nehéz ügy... Ha Pöttöm Panna felnőtt nő volna – szólalt meg ismét Andersen –, most bizonyára mégis megkérném a kezét. És tekintettel arra, hogy gyaníthatóan rajtam kívül senki más nem passzolna hozzá méretben, talán ez egyszer az életben engem is elfogadna valaki párjául. – János felcsattant. – Hát sosem unja meg ezt a kibaszott önsajnáltatást?! – Andersen szaporán bólogatott, mint aki mélységesen egyetért a másikkal. – Sosem. – felelte. – De én legalább, Önnel ellentétben, kimondom, megfogalmazom a valóságot. – Miről beszél?! – mordult rá János, aki feldúltságában már képtelen volt egyhelyben maradni, véletlenszerű vonalakban járkált a konyhában. Andersen hangja ezúttal hideg, szinte könyörtelen volt: – Példának okáért arról, hogy a felesége nyilvánvalóan nem a barátnőjével, Ildivel van fotókiállításon éppen. – János haragja utat engedett a gyomrába zúduló jeges iszonyatnak. Honnan tud ilyeneket ez az ördögi szerzet? Honnan tudja, hogy felesége legjobb barátnője Ildikó, honnan tudja, hogy tényleg fotókiállításra készültek? És ha mindezt tudja, talán arról is van információja, hol és kivel van most igazából Saci, a felesége? Andersen, mintha a gondolataiban olvasna, széttárta karját. Csak most látszott, hogy szabott kabátjának anyagát megrághatták a molyok, mert bal karjának hónalj részénél tekintélyes lyuk feketéllett a szövetben. – Én csak annyit tudhatok, amennyit Maga – mondta. – És Maga is tud annyit, mint én... – Már megint ez a sejtelmeskedés! János felnyűszített, a falhoz lépett és hatalmasat csapott bele öklével. Vére rögtön kiserkedt, sötétvörösre maszatolva a pár hete fehérre festett falat. Az éles fájdalom segített, hogy végre elsírja magát. Leguggolt, mint aki üríteni készül, és hagyta, hogy hullámokban rázza testét a zokogás.

Mikor a sírástól kifáradva kinyitotta szemét, látta, hogy a konyha, s benne minden bútor óriásira nőtt. Nem. Ő maga zsugorodott össze. Látta, hogy Andersen valahogy lemászott az asztal lábán, és most ott állt, tőle nem messze, a szürke járólapon. Most nagyjából egyméretűek lehettek. Néhány percig nem szóltak egymáshoz. Aztán János törte meg a csendet. A zokogástól reszelős volt a hangja. – Még csak nem is szerettem soha az Ön meséit. Nyomasztó szarok. – Andersen nem sértődött meg. – Mégis én másztam ki a konzervből, nem a drágalátos Dickens uraság... – János eltűnődött. Hát persze. Pár napja idézte fel a ritka pillanatokat, amikor apja, ez a zárkózott, magának való ember, esténként mesét olvasott nekik. És olyankor általában Andersent. Így már érthető. – És most? – kérdezte ekkor János. Andersen felvonta szemöldökét. – Most mit kezdjek magammal, ilyen alakban? – Ám Andersen erre már nem válaszolt. Arca, végtagjai, majd egész teste megmerevedett, bőre fehérré és fényessé dermedt, szája, tőle szokatlan és idegen módon, groteszk mosolyra húzódott, egyszerűen porcelánfigurává változott. Ez valahogy mégis illett hozzá.

János hirtelen rendkívül magányos lett. Ő nem akart konzervdobozba költözni, nem akart a múltba menekülni, de nem akart már Sacival sem lenni. Elindult a bejárati ajtó felé, ám lába egyre nehezebbé vált. Hasa megfeszült, torka szorított, orrán keresztül sem kapott már levegőt. Még pár másodperc, és ő is menthetetlenül és végérvényesen porcelánfigurává alakul.

A Nébih még azon a héten elrendelte a sóletkonzerv kivonását és visszahívását a piacról. A hivatal közleménye szerint a készítmény súlyos mérgezéseket idézett elő, meglehetősen sokszínű

tünetekkel. Az esetek közötti egyetlen átfedést az jelentette, hogy az elhunytak, legalábbis hozzátartozóik beszámolóí alapján, a világirodalom különböző alakjainak miniatűr változatait vizionálták maguk elé. A sóletkonzerv gyártója elnézést kért, és kompenzációként busás kártérítést fizetett a családtagoknak, valamint biztosították a lakosságot, hogy a jövőben a termék fogyasztása nem vezethet ilyen abszurd hallucinációkhoz. Az ügyet ezzel mindenki elintézettnek tekintette.

kép | vecteezy.com

TEGNAPUTÁN 10.

TEGNAPUTÁN

Új sorozatunkban folytatásos történetet indítunk, amelyben a részeket más-más szerző írja.

[ELŐZŐ RÉSZ](#)

A MEGVÁLTÓ

Szerinted lehet úgy csajozni, hogy te vagy a megváltó? Megsúgom: nem, nem lehet. Könnyű úgy mászkálni a világban – gondolod te – hogy a sors kegyeltje vagyok, vagy tudom is én, micsoda; hogy az, mit tegyek, csak úgy jön, én meg nem vitatkozom vele, csak teszem, aztán ennyi. Eddig rendben is volnánk, persze. De mi van azzal, amire a sugallatok nem térnek ki? Hm? Azzal mit kezdjek? Hogy nővök, mintha húznának? Hogy fájnak az ízületeim, hogy a hangszálaim totál megbízhatatlanok (hol cérnavékony, hol mély, öblös hangon szólalok meg), hogy bűdösödöm nagyjából minden hajlatomban és hogy mindezekkel együtt tőlem várja az egész r/birodalom

subderrit és a fél tiktok a megváltást? Merthogy tölem várják: a kamasz hülyegyerektől, aki sas alakú drónokról és malavel tavi mélymerülésekről hallucinál. Az egyetlen mázlim, hogy még nem tudják, hogy engem keresnek. Valaki múltkor posztolt egy SFonte látomásfestményt, amin annyira egyértelműen én voltam, hogy azt hittem, valaki lefotózott titokban. Anyám szerint volt már ilyen. Meg hát na, sok kérdés nem marad, ha az ember olvasgatja egy félórát a fórumokat: aranyszem – pipa, úgy nézek ki, mintha két fényesre csiszolt ajtógomb lenne a fejemben; aztán hogy „növök, mint a bolondgomba”, hogy anyámat idézzem, és leszakadnak rólam a ruhák... meg aztán a vizek megtisztulása is... hát az mi, de őszintén!? Vízvezetékszerelő és medencetisztító kisiparos, nem megváltó. Így nem lehet csajozni, az biztos.

sugallat és jelenés

Anyám szerint nincs ezzel az égegyvilágon semmi gond. Nem leszek sokáig kamasz; az eddigiekből kiindulva hamarosan elérem a „megváltói kort”, bármit is jelentsen ez, és onnantól már mindegy lesz. Így mondta, hogy „mindegy lesz”. Igazán megnyugtató, muter, kösz! Most nem vagyok igazán a tetteim ura. A Kilőtt Drón egész törzsközönsége bámulhatta végig, ahogy a szerencsétlen halászra ráhozom a frászt. Mintha direkt csináltam volna, vagy ilyesmi. De nem állhatok le minden egyes sugallat és jelenés után megmagyarázni, hogy figyi, én úgy igazság szerint ezt annyira nem szeretném csinálni ám, sokkal szívesebben vagyok a darknet eldugott bugyraiban, ahová SFonte sem ér el, és próbálom kinyomozni, hogy apám tényleg él-e, ahogy – egyébként – a sugallatok megmondták, hogy igen. Mondjuk, eddig minden bejött, amit mondtak, szóval ez is leginkább csak egyfajta hobbi, ott vannak a haverjaim, már amennyire a nicknevek mögé bújó anonim kommentelőket így lehet nevezni. Akárkik is lehetnek, érted. De még mindig inkább a darknet, mint az r/birodalom subderrit, ami full használhatatlan lett. Azt most hagyjuk is, hogy teljesen letért az eredeti útvjáról, ez eddig is így volt: tényleg a történelem homályába vész, ha egyáltalán igaz, hogy az oldalt Derrit, a Krónikások Krónikása (halkan teszem hozzá: a Birodalom pletykafészske) alapította, aki méltóztatott – uralkodói megrendelésre, persze – mindenféle politikai pletykát, összeesküvés-elméletet és miegyebet egybehányini egy netes fórumra, amiből aztán tematikusan, subderritekben elmerülve lehetett csemegézni, amíg valamelyik későbbi uralkodó végül megunt Derritet és áldásos tevékenységét és kivégeztette – az oldal viszont valamelyest fennmaradt, csak hát, fogalmazzunk így, központi elvárások nélkül. Derrit emlékét csak néhány fanatikus követője őrzi, akik azt hiszik, ők uralják a hálózatot. Persze zéró kontrolljuk van a fórum felett: jelenleg minden második poszt arról szól, hogy a régens már halott, csak SFonte generálja helyette a beszédeket; a másik fele meg arról, hogy a szomszéd birodalom már mozgósít – a fórumozók szerint fél éven belül elfogy az uránérc, sőt, valaki direkt rontja a kitermelést. Az remek. Mire befejezem a kamaszkoromat, lövészárokból kellene megváltanom a világot?

A konteók is sebességet váltottak mostanában; a héten három különböző összeesküvés-elméletet is a legmélyebb őrületig veséztek ki: az egyik szerint a „megváltó a régens titkos

fegyvere”, a másik szerint meg „a trónörökös eltitkolt fia”, a harmadik szerint meg maga SFonte nyomtatott ki engem, 3D-nyomtatóval, egy dúsítótorony alagsorában. Mondjuk, ez utóbbi legalább valamennyire kreatív. Ettől még gyanúsan mind kamu. Derrita zaggyvaságok.

A halász a tórol áradozik. Mondjuk, megértem, gyönyörűnek tetszett, amikor a jelenésben láttam. Megígérem, hogy megtisztítom, ha nekem adja a drónt. Naná, hogy nem adja, minek hinne egy pattanásos kamasznak. Ki vagy te mégis, kérdezi. Mondjuk, joggal.

”

Vagyok, aki vagyok

Élő fáklyává változom. A kocsmá falán lógó patinás tükör szétszórja a kékes lángok hideg fényét, elvakítva a térdre boruló halászt. Még anyám is hátralép egyet. Vagyok, aki vagyok, hallom kibuggyanni a szavakat lángoló ajkaim közül.

Fogalmazzunk úgy: a drón átadásra került. A sugallatok meg elégedettnek tűnnek, amennyire meg tudom állapítani. Sietősen távozunk, a kocsmában még magukhoz sem tértek igazán. Jobb nem jelen lenni már, mire kérdezhetnének. Nem mintha tudnék válaszolni.

Mondjuk, ha ezzel a fáklyás trükkel se sikerül becsajoznom, akkor aztán tényleg sehogy.

kép | Bornemisza Eszter művei, Csillag Pál fotói

TEGNAPUTÁN 11.

TEGNAPUTÁN

Új sorozatunkban folytatásos történetet indítunk, amelyben a részeket más-más szerző írja.

ELŐZŐ RÉSZ

A CSODA

A szolgálólány még egyszer ellenőrizte, hogy elég forró-e a serpenyő, és beleütötte a két tojást. A Trónörökös – vagy inkább az Örökös Várományos, ahogy sokan gúnyosan nevezték a háta mögött – a tojást nem túl keményen és nem is nagyon lágyan szerette, hanem csak úgy, hogy megbőrösödjön a sárgája teteje, és a fehérje széle barnás árnyalatot kapjon. Ha nem sikerült pont eltalálni a megfelelő állagot, hisztirohamot kapott, mint egy gyerek. Ilyenkor félelmetes volt, féktelen, agresszív, mintha elment volna az esze. Már ha volt neki egyáltalán. Főleg akkor volt kiszámíthatatlan, ha előző nap kifárasztotta magát a bordélyban. Az android szolgáltatólányok

nem tettek jót neki, de ezt nem volt hajlandó elismerni. Egy-egy átmulatott éjszaka után Mohda, a koncogóbaszó kivirult és boldogan csettintgetett, a Trónörökös azonban még a szokásosnál is kedvetlenebb, fáradtabb és bágyadtabb volt. Birodalomszerte terjedt a pletyka, hogy tulajdonképpen impotens. A szolgálóleány az apró jelekből, a figyelmetlenül odavetett félmondatokból és a lenéző pillantásokból nagyon sok mindent tudott, amiről hivatalosan nem is sejthetett volna semmit. Emellett okosan és céltudatosan kihasználta jelentéktelensége minden előnyét. Még SFontét is megtévesztette, sőt, az orránál vezette. Azt hitte az ostoba gép, hogy egy lényegtelen alattvalót faggat szűrőpróbaszerűen, amikor a lehetséges puccsról élcelődött, holott éppen ezzel nyújtott megdönthetetlen bizonyítékot a szolgálólánynak. Itt az idő. A várakozás nehéz évei lassan betelnek. Nagy történések vannak készülőben, csak nem azok, amikre a Trónörökös, Atropius vagy akár Szemafor gondol. Az öntelt hólyagok megszokták, hogy ők döntenek mások sorsáról. Hát rövidesen majd róluk fognak döntenek, és nemigen lesz beleszólásuk saját sorsuk alakulásába. Óvatosan megfordította a tojásokat és a sóért nyúlt. A két tojás felizzott a serpenyőben, mint egy aransárga szempár.

– Hát itt vagy – sóhajtotta a szolgálóleány –, tudtam, hogy eljössz.

A Kilótt Drón kocsmai fáklyás jelenete után a hírek szélesebben terjedtek egy pattanásos kamaszról és bamba anyjáról, akik egy apát keresnek és elloptak egy drónt. A pletyka szárnyra kapott, mint egy sasmadár, és egyre csak dagadt. Egyes változatok szerint az aranszemű kamasz pimaszul zsákba gyömöszölte a drónt, és vigyorogva elballagott. Voltak, akik arra esküdtek, hogy az anya és a fiú unikorniscsillámot vetve, szikrázva a levegőbe emelkedtek. Megint más változatban a fáklyaként világító, aranszemű gyermek – minden bizonnyal maga a

Démon – lángba borította a kocsmát és a kétségbeesetten menekülő gurmund kereskedők agyontaposták egymást. A Sánta Csapos látott már egyet s mászt élete során itt, a világ közepén, a Kilótt Drón kocsmában, ahol a halászok, a csempészek, a kémek és a gurmund kereskedők, akik csempészek és kémek is voltak egyben, időről időre összezsúptak, kibékültek és üzletet kötöttek. Ezért ő azonnal meglátta a szárnyra kapott hírekben a lehetőséget, és a kocsmábajárata fölé nagy, csálé fáklyát pingált, alatta a hivalkodó felirattal:

„Kilótt Drón, a Fáklyás Kocsmában.”

Eddig sem panaszkodhatott az üzletmenetre, de most gyakorlatilag zárandokjárás indult a kocsmába, mert mindenki látni akarta a helyet, ahol a csoda megtörtént.

Harmadnapon a kocsmában megjelent, és nagy nyugodtan helyet is foglalt egy eddig ismeretlen, szakállas, prófétaszerű férfi, aki felállította rögtönzött asztalkáját, majd egy kicsit koszos és rongyos csipketerítőt helyezett rá. A terítőn szép sorban álltak a színes, csillogó palackok, amikben grammra kimérve unikorniscsillám volt. Igény szerint lehetett méretet és alapszínt választani, mert a választékra nem volt panasz, rózsaszín és kékes árnyalatú is szerepelt a kínálatban. A legdrágább változatban beépített led, és egy kis kapcsoló eltolásával a palack lejátszotta a Jingle Bells dalt, miközben az égők villódzó fénnel kápráztatták el a vásárlót. Az eladó ígérete szerint az unikorniscsillám jó szerencsét, egészséget és boldog életet jelent, amennyiben pedig ételbe vagy italba keverik, bájitalként is szolgál. A Sánta Csapos először felháborodott, és el akarta zavarni az árust, de hamar kiegyeztek abban, hogy az unikorniscsillám logikus kiegészítője a kocsmában árult unikornisverejték, úgyhogy a sikeres vásárlást egy-egy hideg itallal ünnepelheti meg minden érdeklődő, és mivel tulajdonképpen egymás malmára hajtják a vizet, kölcsönösen előnyös kapcsolatot is ápolhatnak. Hamarosan csatlakozott a csapathoz egy vándorfényképész is, aki nagyméretű, fáklyás hátteret festett, a fejeknek kihagyva a helyet, ahova az érdeklődők behelyezhették kipirult és megilletődött arcukat, mintha ők lennének a lángba borult, arany szemű gyermek és az anyja. A parván miatt majdnem kisebb torzsalkodás alakult ki, mert az unikorniscsillám árusa nem nézte jó szemmel, hogy a pletyka-legenda más változata nagyobb publicitást kap, mint amit ő képvisel, de végül győzött a józan ész, és a fáklya festett kékes lángját rózsaszín unikorniscsillámokkal egészítette ki a fényképész mester. A boldog látogatók fényképekkel, unikorniscsillámokkal és az unikornisverejtéktől kapatosan vitték hírét a nagyszerű kikapcsolódásnak, ami zárandoklat és csodavárás is egyben.

Csak Mitike nem volt elragadtatva a hirtelen támadt érdeklődéstől személye iránt. Az ő stratégiája az észrevétlenség, a jelentéktelenség. Azt hitte, megcsinálta a szerencséjét, amikor kifogta a drónt a vízből, erre most ez az arrogáns gyerek elvette tőle, és még csak nem is fizetett érte. Igyekezett nem dühbe gurulni, és óvatos félmosollyal, szándékosan bugyuta képpel kóválygott a

környéken. Valahogy úgy érezte, hogy ez az ügy még nincs elintézve, és az a fáklyás, pattanásos, bűdös kamasz tartozik neki. Nem akart tehát nagyon messze menni a Kilőtt Drón környékéről, hogy könnyen megtalálható legyen, ha keresnék.

kép | Bornemisza Eszter művei, Csillag Pál fotói

TEGNAPUTÁN 12.

TEGNAPUTÁN

Új sorozatunkban folytatásos történetet indítunk, amelyben a részeket más-más szerző írja.

[ELŐZŐ RÉSZ](#)

SUTTOGÓK

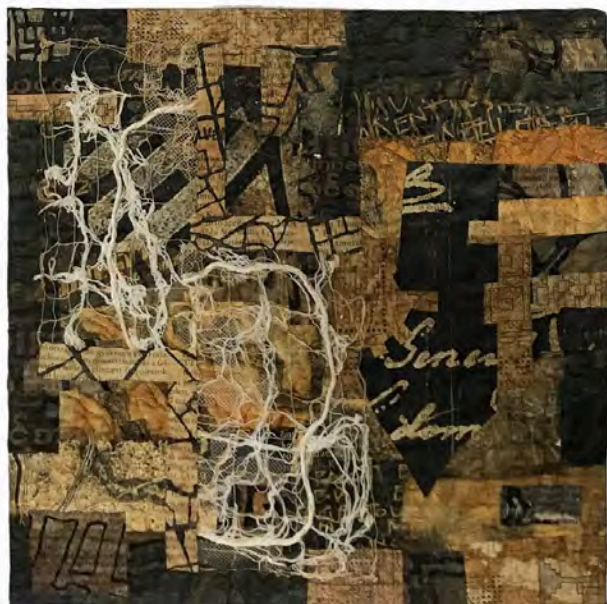
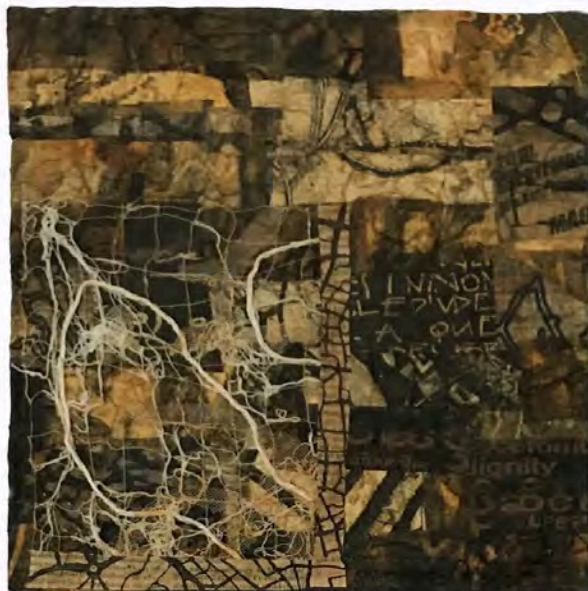
Merel nem túlzott, amikor azt mondta, a Kilőtt drónban tartózkodók gyurmázni akarnak a világgal. A négyfős, jó módú társaság, ami korábban Sugárka emlegetésével hívta fel magára a figyelmet, az asztalhoz lapulva nézte végig, ahogy a lángoló fiú elveszi a halásztól a sasnak álcázott drónt, és kiviharzik az ajtón. Őket észre sem vette a Megváltó. Részegetes hangoskodásukkal pár percre kitűntek ugyan a tömegből, de az avatatlan szemlélő nem mondta volna meg, hogy a csehó fura szerzetei közül épp ők ismerik leginkább a két birodalomban zajló hatalmi játszmákat. Velük legfeljebb a zsebtolvajok és pletykára éhezők törődtek, na meg a mély hangú kislány, aki tudta,

hogy akinek unikornisszelé van a hajában, nagy titkokat rejteget. Gyanúja nem volt alaptalan. A férfiak a Szomszéd Birodalomból érkezett varangyosturkáló-suttogók voltak, és nem állt szándékukban beérni a földmélyi alagutak feletti uralommal. Beépített emberek jelentettek nekik a trónörökös, a halottnak hitt Sugárka és a Néma Kereskedők terveiről is. A hírszerzők nem tudtak egymásról. Mind azt hitték, hogy a négy férfi a nagy egészről mit sem sejtve, egyetlen politikai szál megfigyeléséből próbálja kiokoskodni, hová helyezkedjen.

”

majd úgy csinál, mintha

A Suttogókat valójában semmi nem érdekelte jobban a nagy egésznél. Azért lődörögtek kocsákban és folyóparti piacokon, mert az az örök szabály, hogy ha hatalomátvételtől van szó, nem szabad alábecsülni a nép szerepét. Az emberek nyughatatlanok voltak. Ebben a helyzetben súlyos taktikai hiba pusztá szóbeszédként kezelni a Megváltót. Mégis úgy tűnt, a régens az egyetlen politikai szereplő, aki valódi figyelmet szentel neki. Mióta a lángoló fiúról készült videók ellepték az internetet, kommunikációs csapata minden felületen az általános jólétet hirdette, azt sugallva, nincs is mitől megváltani az embereket. Egy közvélemény-kutatás persze rögtön kimutatta volna, hogy a társadalom nagy része szívesen belökné a régenszt a birodalomról lefestett kép és a valós tapasztalatok közti szakadékba. A subredditekben terjedő, „a megváltó a régens titkos fegyvere” jellegű konteók szerint az uralkodó egy darabig majd úgy csinál, mintha a Megváltó komolytalan alternatívát kínálna vele szemben, aztán amikor az arany szemű kellő támogatottságra tesz szert, kiderül, hogy mindvégig a régens utasításait követte. Mindenki, aki az ellenállást választotta, bálvány és képviselet nélkül marad. A Suttogók ebben már csak azért sem hittek, mert az épphogy megszületett Megváltó homályos céljaival ellentétben számos birodalomlakónak konkrét és azonnali tervei voltak a fennálló rendszer felborítására, amikre a régens biztosan nem készült fel. A felhozatalt viszont nem látta rózsásnak a négy férfi. Jelen állás szerint a hatalom csak egyik alkalmatlan alaktól a másikhoz kerülhet, bármelyik összeesküvés valósuljon meg. Nekik támogatniuk kell az összeset, hogy végül csak ők maradjanak talpon. És nem árt sietniük, mielőtt a trónörökös valami ostobaságot csinál.

Amíg a Sánta Csapos nekilátott a csehó átalakításának, a Suttogók észrevétlenül kiosontak, és eltűntek az éjszakában. A kislány odabiccentett medveszerű társának, jelezve, hogy rábízta Merelt, aztán utánuk sietett. Szőke copfjai a vállát csapkodták, ahogy fedezékről fedezékre lopakodott. Nem tudta, kik ezek a férfiak, de abban szinte biztos volt, hogy útba ejtik a Nemzeti Urándúsító Állomást. A kislány sem fogja megúszni, hogy beszéljen a Főtábornokkal, pedig a mozgalom világos alapelve, hogy elhatárolódik a katonaságtól.

”

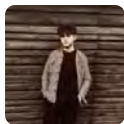
csontropogás és fuldoklás

Mióta fia élő fáklyává változott, Elsabi gyanúsan keveset pislogott. Már egy órája ültek az unikornisfogaton, és ő még mindig dermedten bámult maga elé. Ajkai szétnyíltak, falfehér arcán verejték gyöngyözött. Nem tudta, hihet-e Merelnek, aki türelmetlen magabiztossággal állította,

hogy apja életben van. Elsabi sóvárogva pillantott a sasdrónra, azt remélve, hogy mindenféle segédeszköz nélkül eléjük tárja a felvételeket, és kiderül, mi történt, miután az óriáspolip a mélybe rántotta férjét. Legjobb tudomása szerint csontropogás és fuldoklás, de ebben egyre kevésbé volt biztos. De ha elő is kerítik Merel apját – ami nem történhet meg –, mégis, milyen információkkal rendelkezhet, ami segít fiuknak? Nem úgy tűnt, mintha Merelt az apai szeretet iránti vágy hajtaná. Ijesztően gyakorlatiasan tűzte ki az újabb feladatot. Talán jobb, ha abból indul ki, hogy fia tudja, mit csinál.

Elsabi előtt felrémllett Mitike gyűlölködő tekintete. Még a sokk ködén keresztül is érzékelte, hogy Merel legalább annyi ellenségre számíthat, mint támogatóra. Hirtelen mindenkinek a sasdrón kell, mindenki a Megváltó szikrát szóró arany szemét szeretné lencsevégre kapni, és mindenki azt méricskéli, mennyire sérülékeny az egyébként átlagos kinézetű fiú. Merel kárpótlásképp igazán kitisztíthatta volna a halásznak azt a tavat – gondolta Elsabi. Egy nagyvonalú Megváltó valószínűleg népszerűbb lenne, ami nagyobb biztonságot is jelent. Ha vége a kamaszkornak, talán megkérdezi fiát, lehet-e a PR-menedzsere.

kép | Bornemisza Eszter művei, Csillag Pál fotói

Szerző
Gyetvai Balázs

Dátum
2026. júl. 24.

REGÉNYFOLYAM

TEGNAPUTÁN

TEGNAPUTÁN 13.

TEGNAPUTÁN

Új sorozatunkban folytatásos történetet indítunk, amelyben a részeket más-más szerző írja.

ELŐZŐ RÉSZ

SZERENCSE

A vezérlőterem neonfénye szürkésfehéren csorgott végig a padlón, mint a kilöttyent higany. Odabent két alak görnyedt egy repedt, pislákoló kijelző előtt. A képernyőn pixeles kártyalapokat osztott a vezérlőprogram. A kém megtorpant a küszöbön. Ujjai megfeszültek a fegyver markolatán, de a 007-es modell már felemelte a tenyerét.

– Nyugalom.

– Pókereznek – suttogta a 007-es modell halkan.

A raktáros és az alhadnagy semmit sem vett észre. Hetek óta minden szabad percükben játszottak, amióta a tisztek megfélemeztek róluk. A vezérlőprogramba épített kártyajátékot eredetileg a személyzet reakcióidejének mérésére telepítették, de senki nem tudta, mi köze a reakcióidőnek a tétként felrakott pálinkaadagokhoz. Az alhadnagy éppen veszített. Dühös grimaszra torzult arccal bökött a monitor felé.

– Ha még egyszer blöffölsz, esküszöm, kiviszlek éjszaka a kerítéshez, és otthagylak a turkálóknak.

A kém intett az androidnak, hogy a szerverterem felé kerüljenek. Nem az ő dolguk eldönteni két unatkozó katona sorsát. Amíg a férfiak a lapjaikat rendezgették, nesztelenül átosontak a hátsó ajtón, be a szerverek zümmögő rengetegébe. A 007-es modell ujjbegyei szétnyíltak. Vékony kábelek kúsztak elő belőlük, majd befonódtak az adatportokba. A kijelzőkön sorra villantak fel az állományok.

– Beléptem a kitermelési rendszerbe – mondta az android.

– Mennyi idő?

– Attól függ, mennyire alaposan akarod, hogy megsértsem a birodalmi adatvédelmi törvényt.

– Nagyon alaposan.

– Akkor hét másodperc.

A hivatalos jelentések, szállítólevelek és laboreredmények egymás után nyíltak meg a képernyőn. Mind ugyanazt állították: a kitermelt érc minősége kiváló, a szállítmányok tisztasága megfelelő, a termelés egyenletesen emelkedik. A Birodalomban a számok mindig egyenletesen emelkedtek, egészen addig, amíg össze nem dőlt alattuk valami. Az android újabb fájlokat nyitott meg.

– Megvan.

– Mi?

– A hivatalos naplókát átírták. A spektrométerek gyorsítótárában megmaradtak a nyers mérési eredmények. Az érc valódi koncentrációja egy hete folyamatosan csökken.

– Műszaki hiba?

– Nem. A mintákban idegen kőzetet találtak. Meddőt, kohósalakot, aprított bazaltot. Az utolsó szállítmányban egy régi sírkő darabját is.

– Nevet lehet olvasni rajta?

– Csak egy évszámot.

A kém a kijelzőre meredt.

– Valaki szándékosan rontja az ércet.

– Valakik – javította ki az android. – Legalább öt bányában ugyanaz történik. A hamis adatokat ugyanazzal a titkosítási kulccsal hitelesítették. Az első meghamisított mérés dátuma egy héttel megelőzte a lekvárfőzők találkoztóját.

A kém ismerte ezt a módszert. Ha öt különböző helyen ugyanazt a csalást követték el, az már nem egyszerű hanyagság, hanem állami szintű hanyagság, ami rendszerint jóval több szervezést igényelt.

Az android kábelelei éppen visszahúzódtak, amikor az egyik szerver tetején vörös fény villant.

– Mi az? – kérdezte a kém.

– Távoli ellenőrzőprogram.

– Megtaláltak minket?

– Még nem.

– Akkor mit találtak meg?

– Azt, hogy valamit keresünk.

A folyosó felől szék csikordult.

A kém az ajtóhoz lapult. Odakint az alhadnagy káromkodott.

– Ez a rohadt gép megint lefagyott.

– Hagyd már – felelte a raktáros. – Inkább hallgasd meg, mit dumáltak tegnap a tiszti étkezdében.

A kém mozdulatlanra dermedt.

– Hogy Sugárkát látták – folytatta a raktáros. – Élve. Frágkapatos környékén táncoltatja a régi embereit, mintha mi sem történt volna.

Az alhadnagy felnevetett, de félelem vegyült a hangjába.

– Kizárt. A halottakat nem szokás visszaosztani a pakliba.

A szerverterem zárja halkán kattant.

– Most már megtaláltak? – kérdezte a kém.

– Most már keresnek.

A 007-es modell kinyitotta a fal tövében húzódó szellőzőrácsot. A kém bemászott a nyílásba, az android követte. Néhány pillanattal később feltárult mögöttük a szerverterem ajtaja.

– Sikerült mindent megszerezned? – kérdezte a kém, miközben könyökével előretolta magát a szűk járatban.

– Mindent nem.

– Mit hagytál ott?

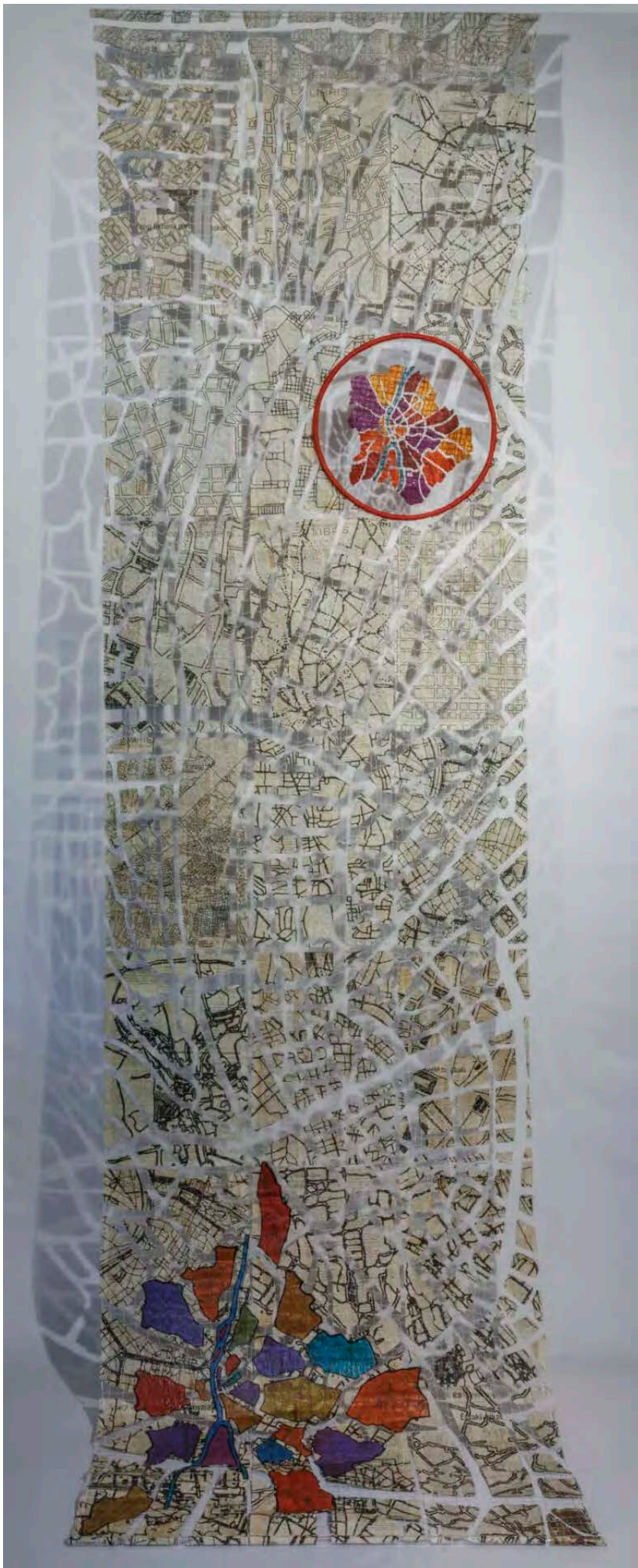
– Egy hamis naplófájlt.

– Mi van benne?

– Az, hogy az érc minősége kiváló, a termelés egyenletesen emelkedik, és minden példásan működik.

– Ezt eddig is tudták.

– Ezért hihető.

Az android néhány méteren át hallgatott.

– Valami baj van? – kérdezte a kém.

– Az ellenőrzőprogram hozzáért a rendszeremhez.

– Bejutott?

– Nem.

– Biztos vagy benne?

– Pillanatnyilag igen.

A kém hátranézett, de a sötétben csak az android arcának körvonalát látta.

– És később?

– A később nem tartozik a pillanatnyi bizonyosságaim közé.

A palota alsó szintjén, a mosodák és raktárak közé ékelt személyzeti pihenőben még tartott az éjszakai műszak. Az ablakokon túl már halványodni kezdett az ég, odabent azonban senki nem törődött a hajnallal. Itt mindig akadt valaki, aki lapot csapott az asztalra, és valaki más, aki megesküdt rá, hogy az előző fizetését nyeri vissza. Mohda három napja viselte a takarítók szürkésbarna egyenruháját. Ennyi idő elég volt, hogy megtanulja: semmi sem tölti ki gyorsabban a várakozás óráit, mint a szerencsejáték, és semmi sem hosszabbítja meg úgy, mint az adósság.

– Adok kölcsön – ajánlotta fel az egyik öreg mosónő már a második éjszakán, amikor Mohda zsebei kiürültek. – Kamatra.

– Mennyi kamatra?

– Attól függ, nyersz-e.

– És ha vesztek?

– Akkor többre.

Mohda felröhögött, aztán elkomorult.

– Van nálam jobb fedezet is, mint a pénz.

A mosónő végigmérte.

– Remélem, nem magadra gondolsz.

Az androidot, amelyet a trónörökös bízott rá, szürke ponyva alatt rejtegette a pihenő sarkában. Azt hazudta róla, hogy meghibásodott takarítógép, és javításra vár. A történetet senki nem kérdőjelezte meg. A palotai takarítógépek nyilvántartását tizenhét éve két külön hivatal vezette, amelyek kölcsönösen azt hitték, hogy a másik megszűnt. Éjszakánként, amikor a mosónők már horkoltak, Mohda odaült a ponyva mellé, és úgy suttogott neki, mint az egyetlen barátjának, és valóban az volt, ő legalább nem kért vissza semmit.

– Ha ez sikerül – mormolta a ponyva alá –, megkapok tőle mindent, amit csak akarok. Kaszinót. Bordélyt. Saját őrséget. Talán egy saját utcát is. Mohda köz. Jól hangzik, nem?

Az android nem válaszolt. A bal füle mögül halk surrogás hallatszott, szabályosan, akár egy megnyugtató szívverés. Mohda reggelente tovább vesztett. Egyszer az óráját tette fel, máskor a következő heti pálinkaadagját. Hajnalra már a saját becsületét is beígérte. A mosónő elfogadta a tétet, bár kérte, hogy Mohda válasszon mellé valami értékeset is. Ekkor vette észre, hogy valaki figyeli. Fiatal szolgálólány állt az ajtóban. Nerinnek hívták, és a régens lakosztályához osztották be. Nem Mohdára nézett, hanem a sarokban púposodó ponyvára. Mohda lassan letette a lapjait.

– Talán takarítani akarsz?

A lány nem válaszolt. Belépett, a tálcát a kredenc szélére helyezte, majd elhaladt a letakart android mellett. Ujjai egy pillanatra hozzáérték a ponyvához. Odabentről halk kattanás felelt. Mohda felugrott.

– Mit csináltál?

– Hozzáértem.

– Azt láttam.

– Akkor miért kérdezed?

A kártyázók felnevettek. Mohda rájuk mordult, mire látványosan belemerültek a lapjaikba. Nerin kopott kártyacsomagot húzott elő köténye zsebéből, és három lapot helyezett a kredenc szélére. Az elsőn lángoló ablakú torony állt. A másodikon aranszemű hal vergődött egy kiszáradt folyómederben. A harmadik lap teljesen üres volt. Nem újonnan nyomtatott, tiszta kártya, hanem kopott és megsárgult darab, mintha hosszú éveken át forgatták volna.

– Mi ez? – kérdezte Mohda.

– Három lap.

– Azt látom.

– Ma sok mindent látsz.

A kártyák Nerin nagyanyjáé voltak. Az öregasszony azt állította, valaha ezekkel jósolt a régens apjának, még a jelenlegi régensség és SFonte megszületése előtt. Nerin nem hitt a jóslásban. Abban viszont igen, hogy amíg valaki a jövőről beszél, a körülötte ülők rendszerint gondoskodnak róla, hogy a jelen összes titkát kifecsegyék. Az üres lapot két ujja közé csippentette.

– Fordítsd meg – mondta Mohdának.

Mohda nem mozdult. Nerin megfordította helyette. A kártya hátoldalán, a megsárgult papírrétegek közé préselve hajszálvékony fémszál futott. A közepén alig látható, unikornisfejet formázó érintkező csillant.

– Ez nem kártya – mondta Mohda.

– A nagyanyám szerint minden kártya ajtó. Ez történetesen tényleg az.

– Milyen ajtót nyit?

– Majd meglátjuk.

A lány az üres lapot becsúsztatta a ponyva alá, és fémszálal oldalát az android mellkasán lévő keskeny csatlakozóhoz nyomta. Odabent újabb kattánás hallatszott. A bal fül mögötti surrogás abbamaradt. Mohda előrehajolt.

– Elrontottad?

A ponyva alatt valami mélyen felbúgott.

– Nem – mondta Nerin. – Felébresztettem.

– Kinek a parancsára?

Nerin visszatette a fedőt a tálcára. Mohda addig észre sem vette, hogy már nincs rajta.

– Az majd attól függ, kinek engedelmeskedik először.

– Nekem kell engedelmeskednie.

– Akkor nincs mitől tartanod.

Mohdának ettől támadt igazán rossz érzése. Nerin fogta a tálcát, és elindult, hogy felvigye a régens reggelijét. Az ajtóból még visszanézett.

– A helyedben nem fogadnék ellene.

– Ki ellen?

A lány pillantása a ponyvára siklott.

– Még nem dőlt el.

Nerin távozása után Mohda a letakart gép mellett maradt. A pihenőben elhallgattak a kártyázók. Az öreg mosónő óvatosan besöpörte maga elé a téteket, Mohda becsületét is, nehogy a közelgő események idején kár keletkezzen benne. A szürke vászon alatt két vörös fény gyulladt ki. A palotai szabvány szerint a vörös jelzés veszélyt, üzemzavart vagy sikeres rendszerindítást jelentett. Annak idején külön bizottságot hoztak létre a színek egységesítésére, de a tagok a második ülésen összevesztek, és azóta sem tudtak időpontot egyeztetni a harmadikra.

kép | Bornemisza Eszter művei, Csillag Pál fotói

Szerző
Janecska Kata

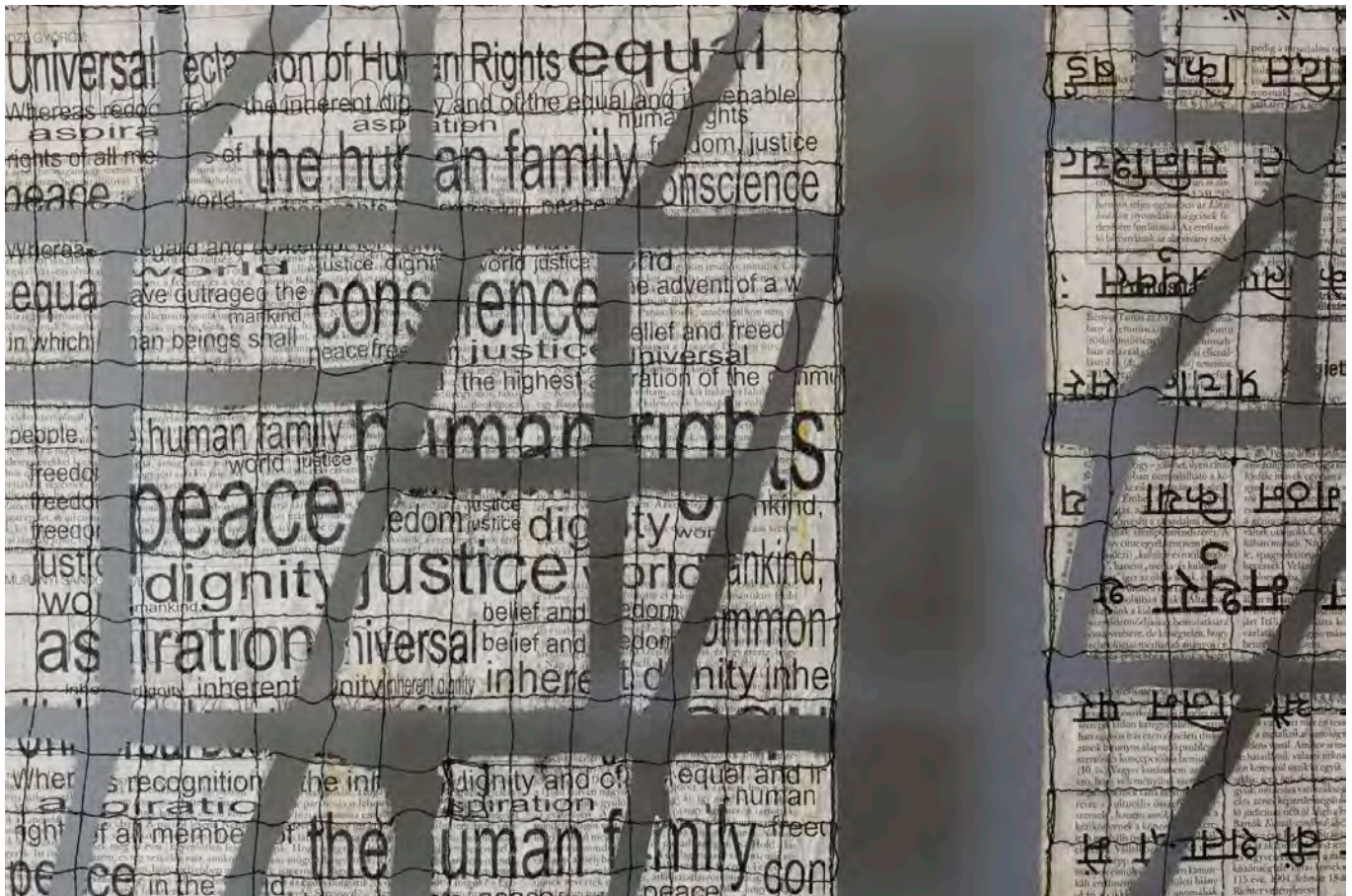
Dátum
2026. júl. 31.

REGÉNYFOLYAM

TEGNAPUTÁN

TEGNAPUTÁN 14.

TEGNAPUTÁN

Új sorozatunkban folytatásos történetet indítunk, amelyben a részeket más-más szerző írja.

[ELŐZŐ RÉSZ](#)

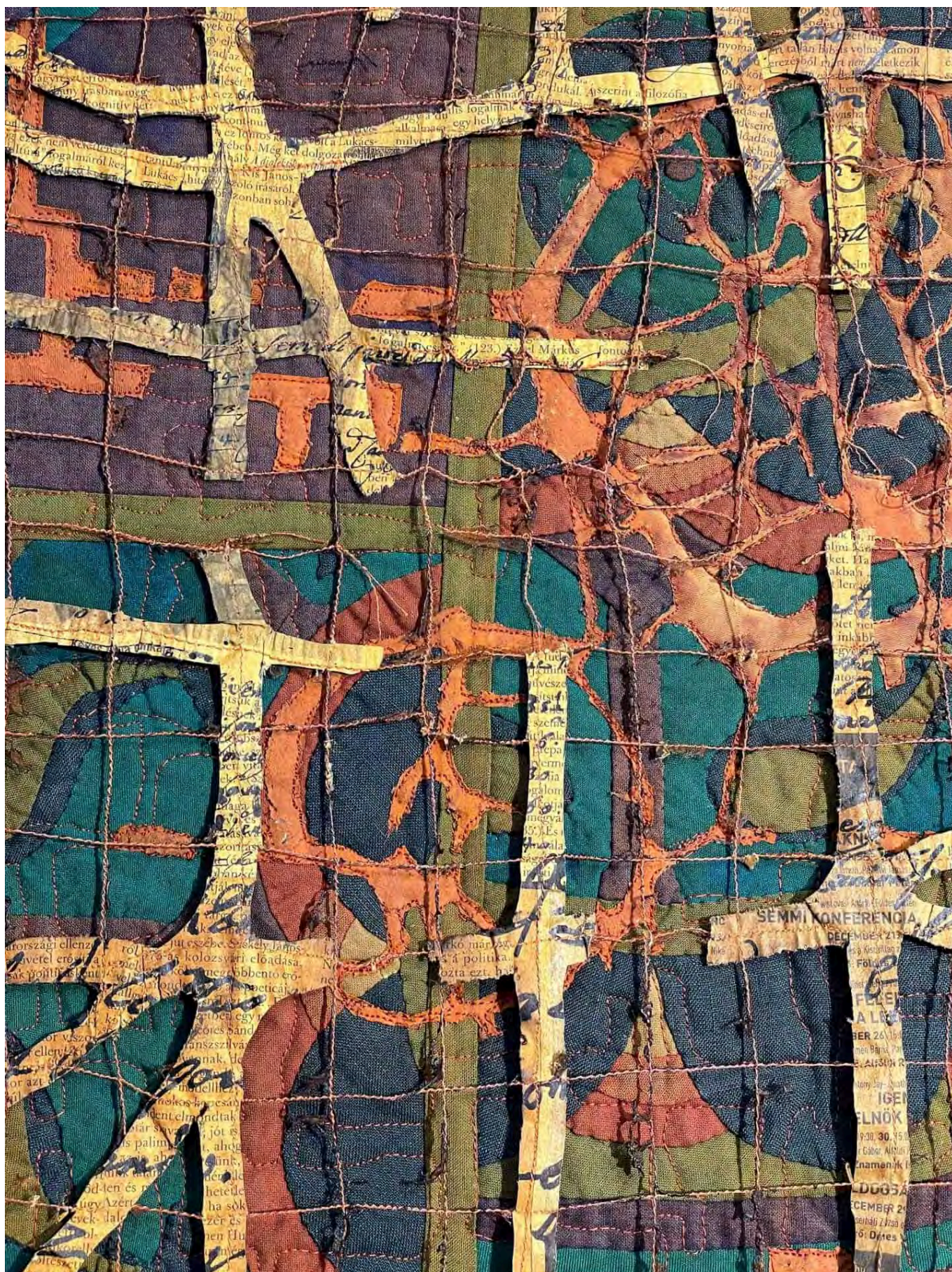
A MEGVÁLTÓ NYOMÁBAN

A Gurvarák felől újra esőfelhőket hozott a szél, és Mitikének átkozottul elege volt már abból, hogy naphosszat a Kilőtt drón környékén őgylegjen. Az unikorniscsillám-árustól hányini tudott volna, alig bírta magában tartani a kárörömét – bár önvédelemből azért bölcsen megtette –, amikor a portéka fogytával tömegverekedés tört ki az utolsó szem csillámokért, és a csetepaté hevében valaki kupán vágta az árust egy széklábbal. De a jókedve nem tartott soká.

Világos, mint a pupitihal bal mellső uszonya alatti fehér folt, hogy elszámította magát, senki nem keresi, senki nem jön érte, látta be kénytelen-kelletlen Mitike ezen a baljós, borús napon. Mire

idáig eljutott, minden egyes téblábolással, eltékozolt nappal dagadt benne a gyűlölet, minden korsó unikornisverejték, amit őhelyette másvalaki ivott meg, növelte a pénz és drón nélkül hagyott, kisemmizett halász haragját.

Kövess! – szólította fel a ragyás képű, aranyszemű, emlékezett Mitike. Hát biztos nem pont így értette, de én ezt teszem, vigyorodott el gonoszul, bosszúszomjasan, és megmarkolta vámpírvidra-belező kését. Az elhatározásból nyert erő valósággal megfiatalította, korát meghazudtolóan ruganyos léptekkel indult el azon az úton, amelyen Merelék távoztak a Kilőtt drónból.

A fia, úgy látszik, kilépett a kamaszkorból, nyugtázta Elsabi, ahogy útközben elnézte a Megváltót, aki helyre kis kecskeszakállat növesztett, és újra az érdeklődés jeleit mutatta a világ egyéb dolgai iránt is, nem csak a nőket fixírozta. Az anya figyelmét érthetően olyannyira lekötötte Merel maga, hogy nem vette észre: a sok megbámult lány és asszony között akadt egy, aki kilógott a sorból.

No persze, az illető nem volt olyan feltűnő jelenség, mint egy hatmellű android. Félig a medveszerű férfi takarásában állt. A gurmund kereskedők mindeneseinek szürke öltözkét, fekete bőrvét viselte. Sészinű hajában épp csak egy leheletnyi unikornisszelé csillant meg.

sóvár pillantás

Nem a fáklyás produkciót bemutató Megváltónak kijáró, feltétel nélküli csodálattal, nem is rideg székszissel nézte Merelt. Nem. Elsabi, ha igazán figyel, láthatta volna, ahogy a lány tekintete egy pillanatra pontosan visszatükrözi Merel sóvár pillantását. De miközben a Megváltó tekintete tovasiklott, és már új nőket pásztázott, a szürke köntösös állhatatosan tovább figyelte őt. Aztán, ahogy megindultak, csendesén, a többi követő közé vegyülve, a nyomába szegődött. Nem volt benne sem félelem, sem kétely. Őt nem szokták visszautasítani. Az önbizalmat az anyatejjel szívta magába. Elvégre ő volt Sugárka lánya.

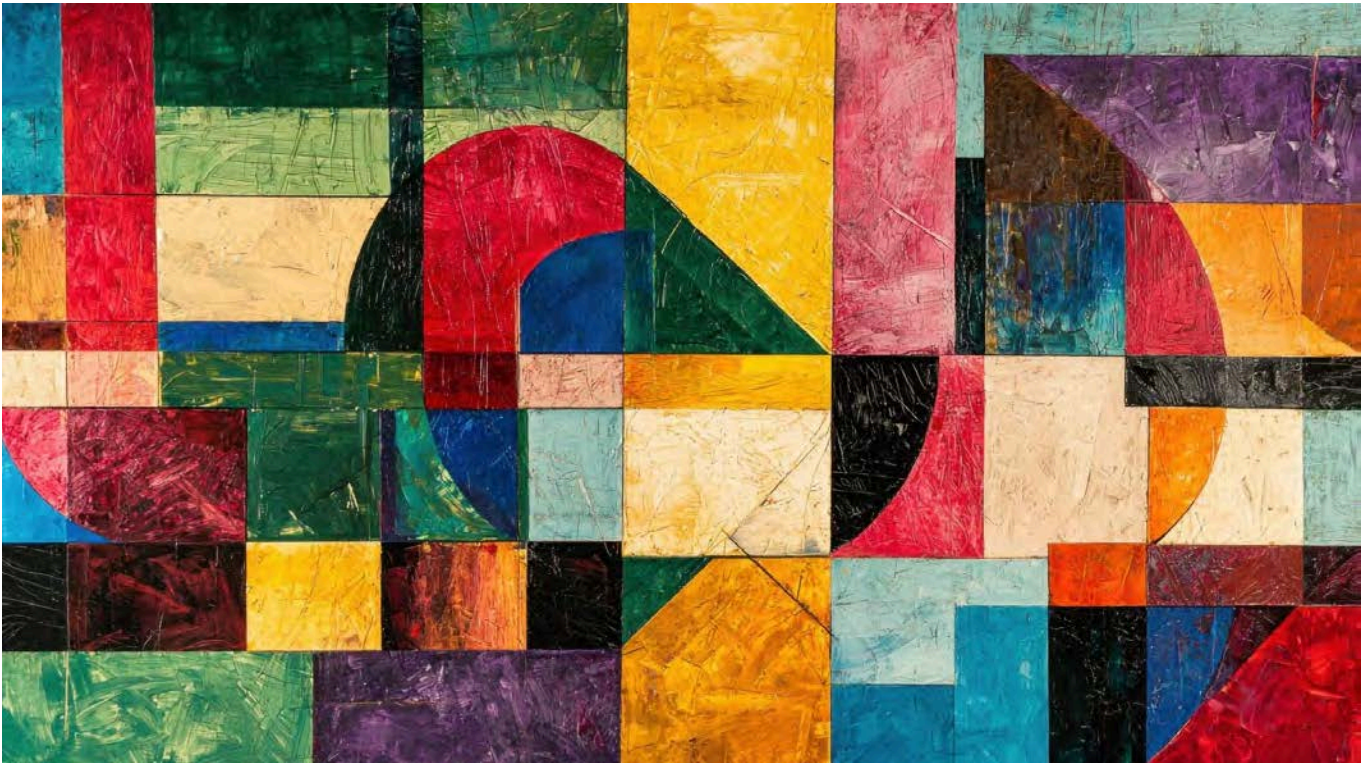
Merel apja üggyel-bajjal megvakarta lábszárán a gennyes sebhelyet, ott, ahol a béklyó a bőrével érintkezett, nagyot sóhajtott, és erőteljes vállrándítással leröpítette hátáról az ott araszoló patkányt. Rühellte a rabságot. Már azt gondolta, ennél az is jobb lett volna, ha az óriáspolip gyomrában végzi. Napjában tucatszor is megpróbálta felidézni, tulajdonképpen mi történt vele, de akárhogy erőltette a memóriáját, az csak annyit bírt visszaköpní, hogy a gigantikus dög lerántotta a folyó mélyére, aztán valami odalent húzta-húzta a másik irányban, úgy érezte, majd' szétszakad, utána jött egy fehér villanás, és a következő emlékképe, hogy itt ül ezen a rohadt helyen, béklyóban. Miután a patkány cincogva eliszkolt, ráborult a csend. Ám kisvártatva kulcszörgés és lábak dobogása hangzott fel. Megjöttek!

kép | Bornemisza Eszter művei, Csillag Pál fotói

MINDIG MÁS VOLNA JÓ

[SZÓ-BESZÉD]

Rovatunkban olyan műalkotásokhoz vagy műrészletekhez kértünk szerzőinktől jegyzeteket, amelyek a nyelv és a beszéd témáját járják körül.

*Amikor verset ír az ember,
mindig más volna jó,
a szárazföld helyett a tenger,
kocsi helyett hajó.*

*Amikor verset ír az ember
nem írni volna jó,*
József Attila: [Amikor verset ír az ember...]

József Attilának már megint igaza van. Még ha csak egy verstöredékben szól is.

Versírás vagy bármilyen alkotómunka közben gyakran szembesülök a korlátok nélküli szabadság nyomasztó terhével. Miért írok a szárazföldről, ha írhatok a tengerről is, vagy az úrról, esetleg a

sarki kávézó női vagy férfimosdójáról. Mi alapján döntsek a végtelen számú lehetséges helyszínról, karakter, cselekmény és hangvétel közül? És ha nagy nehezen át is vergődöm ezen, mi lesz a szinonimákkal? Hogyan válasszam ki az éppen megfelelő szavakat, egymás után tízezerszámra?

Amikor verset ír az ember, előfordulhat, hogy a bőség zavarától elkeseredve időről időre leteszi a tollat, vagy átkattint a Facebookra. Már ha éppen verset ír az ember. De amikor egészen mást csinál, akkor is mindig más volna jó! Mégis rizottót kellett volna rendelnem. Válthatnék munkahelyet, hajsztint, életcélt havonta, akár hetente, ha a fizikai korlátok és a kimerültség nem szabna gátat ennek.

József Attila keltezetlen töredéke végén még egy vesszőt is hagyott az utókornak, kedves gesztus, mint egy felhívás: tessék csak nyugodtan továbbgondolni.

Amikor verset ír az ember, nem írni volna jó, hanem kirándulni. Színházba menni. Barátokkal vacsorázni. Felmosni. Bármilyen jobb lenne. Mert verset írni nehéz. Néha fájó.

Amikor verset ír az ember, nem csoda, ha ezerszámra jut eszébe könnyedebb, szórakoztatóbb, vagy jóval több bevétellel járó időtöltés. Ez fokozottan igaz, ha félelmei, szorongásai, veszteségei szolgáltatják a vers-alapanyagként hasznosítható gondolatokat. Jöjjön inkább a boldogság! Az az igazi, euforikus fajta, ami annyira kitölti a költőt, hogy eszébe sem jut verset írni.

Viszont ez fordítva is igaz: amikor nem ír verset az ember, mert más feladatai vannak, mítingen ül, PET palackokat visz a Mohuba, kádat súrol vagy megértő arccal hallgatja szomszédja ismétlődő sirárait, na, akkor írni volna jó. Én például ezek közben időnként elábrándozom, és megszületik bennem az a rengeteg kavargó gondolat, ami feszít. Úgy nyomja a koponyámat belülről, mint a kettős fronthatás, csak ez még rosszabb, hármás, négyes, tízes fronthatás, mert a gondolataim nemcsak a bevásárlólistára vagy az adóbevallásra vonatkoznak, hanem a létre, a tudatra, a kozmoszra, aztán mégis az adóbevallásra, de csak egy pillanatra, és ezek a gondolatok fontosak, és a fontosságuk feszít, amíg ki nem mondom vagy le nem írom őket.

És ha leírtam, máris megkönnyebbülök, mert a gondolat nem felejtődik vagy vész el, eljuttatható másokhoz, kapcsolatokat, beszélgetéseket, új gondolatokat hozhat létre.

Mindegy, hogy szárazföldről vagy tengerről szól a versem,
mindegy, hogy alattam kanapé van, kocsis vagy hajó,
írni jó.

kép | vecteezy.com

Szerző
Gyetvai Balázs

Dátum
2026. júl. 14.

JEGYZET

SZÓ-BESZÉD

AHOGY ŐRZÜNK

[SZÓ-BESZÉD]

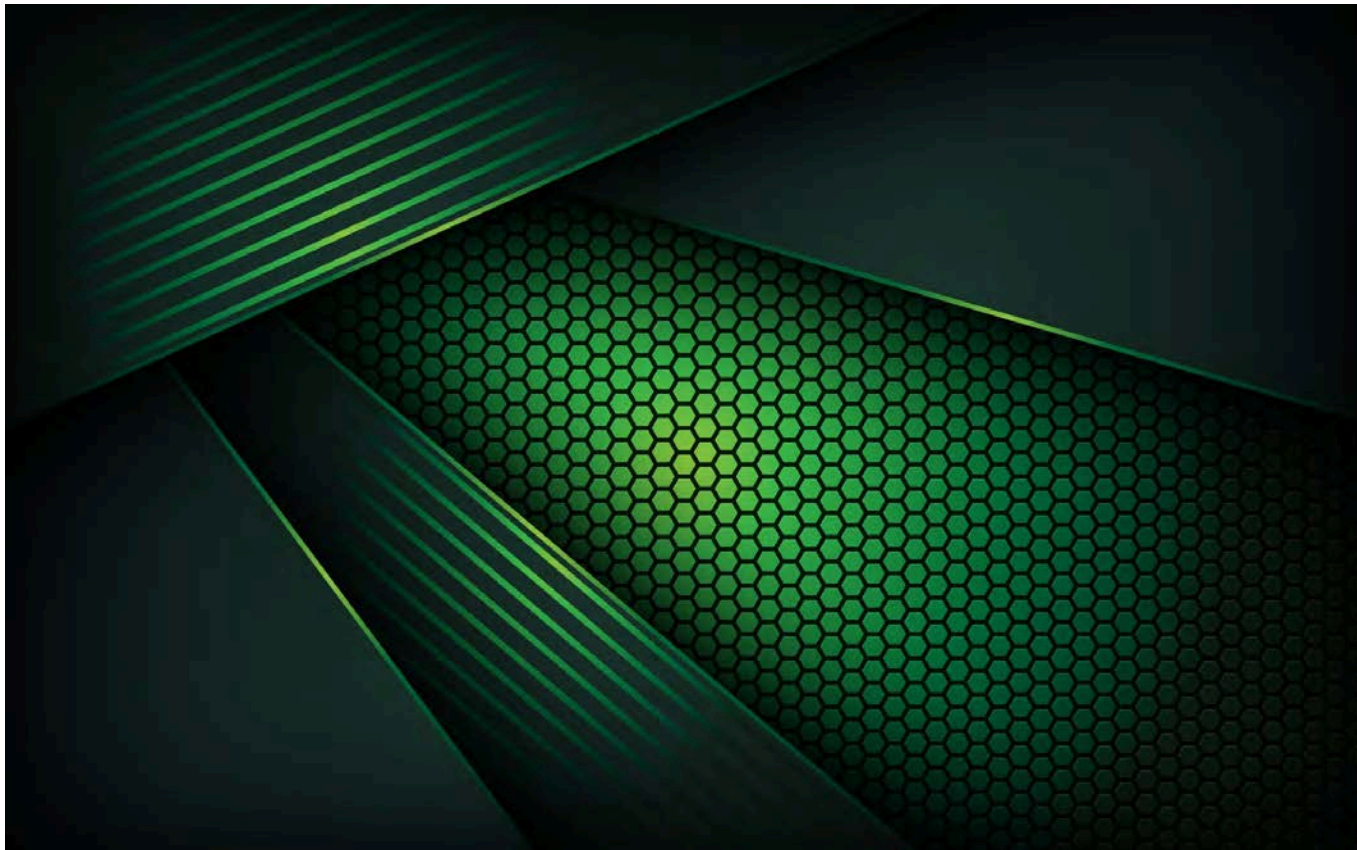
Rovatunkban olyan műalkotásokhoz vagy műrészletekhez kértünk szerzőinktől jegyzeteket, amelyek a nyelv és a beszéd témáját járják körül.

„A rendőrség őrizetbe vette. Ha ezt megpillantom, első gondolatom az, hogy ez igazán szép volt a rendőrségtől, s az, akit őrizetbe vett, örökké hálás lehet iránta. Bizonyára bántani akarták az illetőt, de a rendőrség atyai jószívére hallgatva nem engedte, hanem őrizetbe vette, vagyis most úgy őrzi, mint valami legendás kincset, mint társadalmunk félteni való értékét. Mennyi udvariasság, áldozatkészség, tapintat fuvall felém e szavakból. Látom az őrizetbe vettet egy palotában, rakott asztal mellett, görnyedő, parancsra leső inasok között, amint figyelmes detektívek elmés történetekkel szórakoztatják. Hiába tudom, hogy ez a kifejezés a letartóztatás előtti fogság jogi megkülönböztetéséül szolgál, s voltaképp azt jelenti, hogy a zsebtolvajt elfogták, lecsípték, a fönti varázsos jelenet tovább pajkoskodik velem.

Elnyerte méltó büntetését. Szóval nem megkapta a maga tízévi fegyházát, hanem elnyerte, mint egy főnyereményt. Sokan pályáztak rá a társadalom minden osztályából, kor-, nem- és

valláskülönbség nélkül, ellenben csak neki sikerült elnyernie. Szerencséje volt.”

Kosztolányi Dezső: *Pajzán szóképek*

A hivatalos nyelv egyik legnagyobb tehetsége, hogy képes udvariassá tenni a kényszert. Nem elvesz, hanem intézkedik; nem bezár, hanem őrizetbe vesz; nem büntet, hanem valaki „elnyeri méltó büntetését”. A mondat tiszta marad, miközben amit jelöl, nagyon is piszkos.

Kosztolányi példái azért jók, mert nem egyszerűen nevetséges vagy hibás kifejezéseken mulat. Nem nyelvhelyességi zsörtölődés ez, nem is finnyáskodás. Inkább azt mutatja meg, hogy a nyelv hogyan viselkedik. Tapintatos lesz ott, ahol nem kellene tapintatosnak lennie. Mintha a cella nem bezárna, hanem óvna. Persze a jogi nyelvnek szüksége van pontos megkülönböztetésekre; Kosztolányi sem ezt vitatja. Inkább azt, hogy a szó hangulata, képe, mellékíze sokszor mást végez el bennünk, mint amit a fogalom jogilag jelent. Az értelem tudhatja a meghatározást, a képzelet mégis palotát rendez be a cella helyén. A nyelv nemcsak jelent, hanem jelenetet rendez. Ez a jelenetrendezés ma is működik. A gyerek nem rosszul teljesít, hanem fejlesztendő területei vannak. A járulékos veszteség másképp hangzik, mint az, hogy meghalt egy civil. Ezek a szavak nem tagadják a tényt, csak olyan nevet adnak neki, amely elaltatja az erkölcsi reflexet.

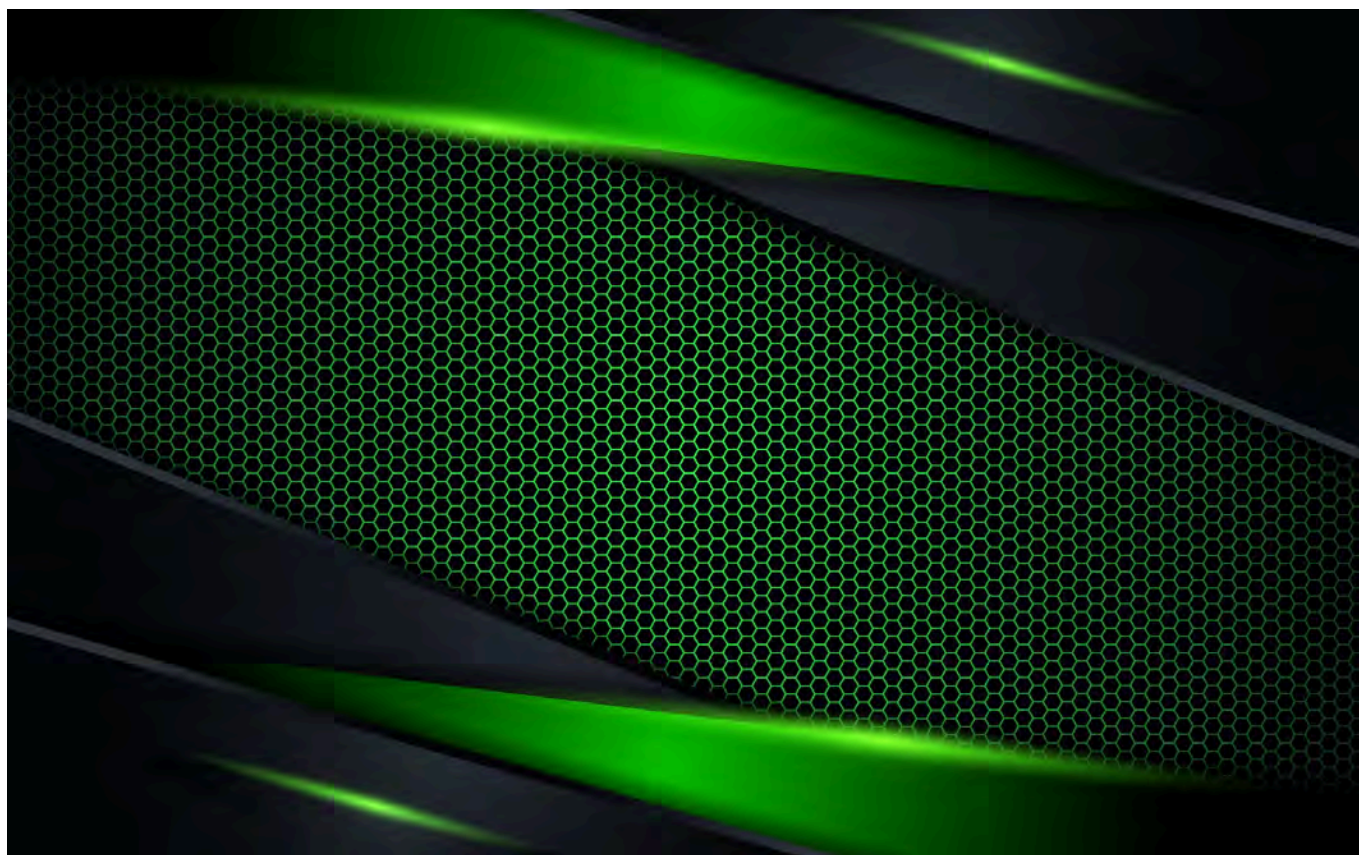
”

tapintatos beszéd

Az „elnyerte méltó büntetését” kifejezés is komikus, mert két egymással ellenkező világot erőltet össze: a jutalom nyelvét és a megtorlás valóságát. Ez a szóhasználat nemcsak a hatalom

beszédében él. A hétköznapi nyelvünk is tele van ilyen menekülésekkel. Néha emberségből kerüljük ki a halál, a szegénység vagy a kiszolgáltatottság pontos nevét, néha gyávaságból. A különbség azon múlik, kit kímélünk: a szenvedőt vagy azt, aki a szenvedést okozza. A tapintatos beszédnek ugyanakkor van jogos helye. Nem minden egyenes szó igazabb attól, hogy nyersebb. A kegyetlenség nem őszinteség. A szó lehet kímélet is, nemcsak leplezés. Kosztolányi szövege azért marad eleven, mert erre a különbségre vezet rá. Vannak szavak, amelyek az embert védik a valóság brutalitásától, és vannak szavak, amelyek a brutalitást védik az ember tekintetétől. Az első esetben a nyelv irgalmas. A másodikban bűnrészes. A bürokratikus nyelv ritkán ordít. Sőt, gyakran kifejezetten nyugodt. Kisimítja az arcát, megigazítja a nyakkendőjét, és úgy mond rettenetes dolgokat, mint aki időpontot egyeztet. Aki kiabál, arról tudjuk, hogy támad. Aki jegyzőkönyvez, arról hajlamosak vagyunk elhinni, hogy csak rögzít.

Pedig a mondatokban is lehet gumibot. Csak nem ütnek, hanem tompítanak.

Itt válik igazán maivá Kosztolányi észrevétele. Nem azért, mert a mai hivatalos nyelv rosszabb volna a réginél. Hanem mert a távolító beszéd megsokszorozódott. Már nemcsak minisztériumok, bíróságok és rendőrkapitányságok beszélnek így, hanem cégek, kórházak, iskolák, bankok és automatikus értesítések: amikor kirúgnak, elutasítanak, várólistára tesznek, vagy egyszerűen nem válaszolnak.

„Az Ön kérelme elutasításra került.”

„A rendszer nem engedélyezi.”

„A döntés ellen fellebbezésnek helye nincs.”

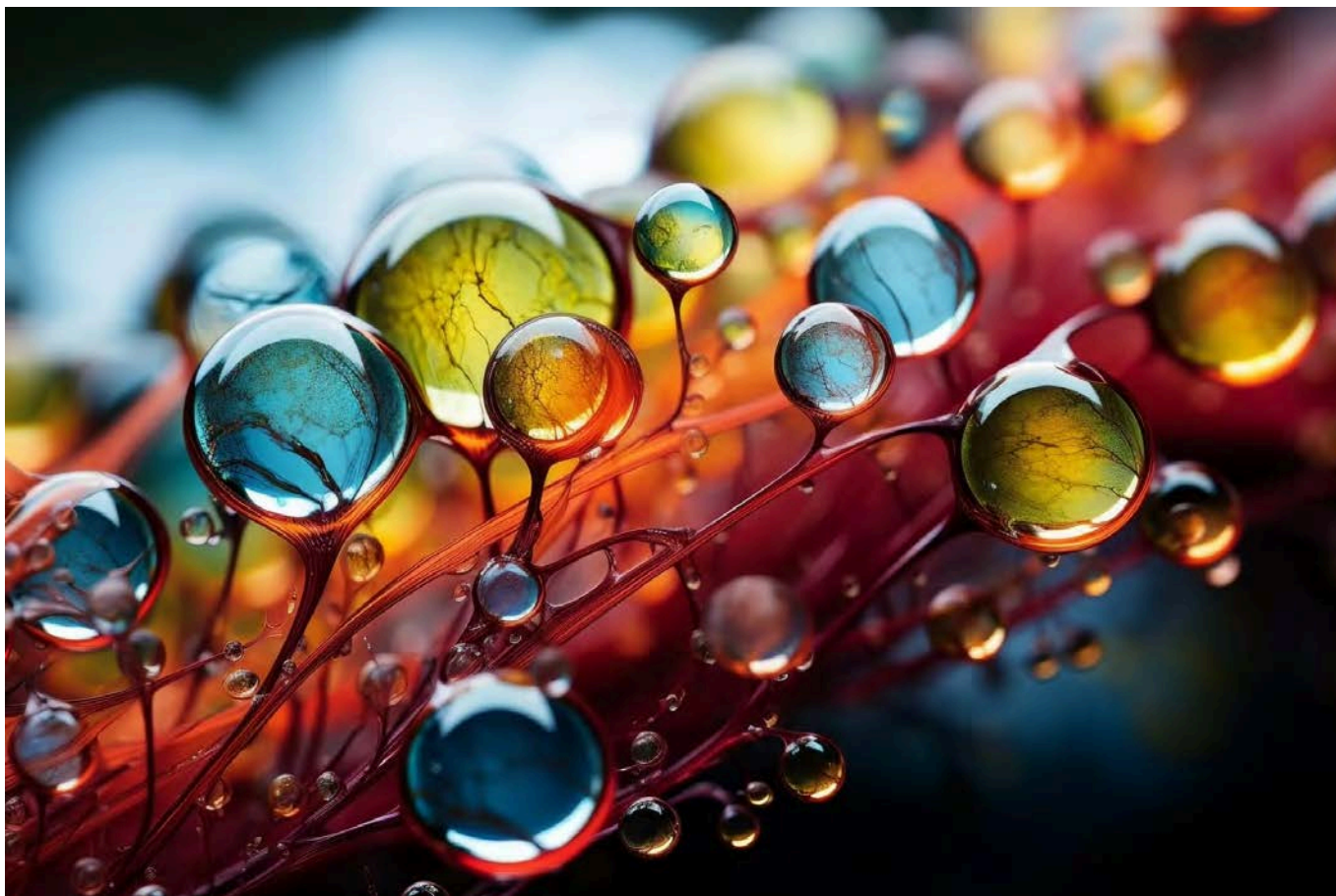
Ezekben a mondatokban az a különös, hogy alig van bennük cselekvő. Senki sem dönt, csak döntés születik. Senki sem felelős, csak körülmények állnak fenn. A magyar hivatalos nyelv különösen készséges ebben. Van benne elég passzív körülírás és főnévvé dermedt ige ahhoz, hogy egy egész világot lehessen benne személyteleníteni. A cselekvésből folyamat lesz, a folyamatból ügy, az ügyből szám. Mire a végére érünk, már senki sem sír, legfeljebb eltérés mutatkozik.

Az őrizetbe vett embert talán valóban őrzik. De nem úgy, ahogy emlékeket, titkokat, szerelmesleveleket, kincseket őrzünk. Inkább úgy, ahogy a hatalom őrzí saját rendjét: kulccsal, pecséttel, folyosóval, indoklással. Így végül nemcsak az a kérdés, kiket őriznek, hanem az is: milyen szavak őriznek minket.

kép | vecteezy.com

A SZAVAK SZÁJA

[SZÓ-BESZÉD]

Rovatunkban olyan műalkotásokhoz vagy műrészekhez kértünk szerzőinktől jegyzeteket, amelyek a nyelv és a beszéd témáját járják körül.

„Én bevallom, hogy én minden szót, ami eszméletembe kerül, mielőtt felhasználnám, előbb megszagolom, feldobom, leejtem, kifordítom – játszom vele, mint macska az egérrel, csak azután kapom be. Az én rokonom volt, aki az elemi iskolában ezt a csodálatos dolgot kitalálta, hogy aszongya 'egy telendő, két telendő, három telendő, négy telendő... kilenc telendő, tisztelendő'. Én bevallom, nem bánom, legyek csak én hülye, a többieknek joguk van letagadni, hogy mikor a szénkereskedő feljön és előadást tart nekem, komoly családapának a közelgő télről és a kokszról, hogy én közben ezt ismételve magamban görcsösen 'én kokok, te koks, ő kok'. És mikor egy rezgőszakállú miniszterrel beszéltem egyszer és ő azt mondta 'mérvadó', én magamban azt kérdeztem tőle 'mér ne volna vadó?', és mikor azt mondta 'ám mérlegeljen', azt felelte neki az én

lelkem titokban 'ám jó, mér ne legeljek?', valamint jó hitvesemnek, aki csittított, hogy ne mérgeződjek, annyit feleltem bensőmben 'mér ne gelődjek?'...

Én tudom például, hogy 'naplemente' ez egy szép magyar szó. De nekem olaszosan ejtve is tetszik, hangsúllyal az utolsó előtti szótagon, így 'naple-mente!' vagy franciásan 'naplömant'. Nekem ez a szó, hogy 'tanítani' mindig négerül fog hangzani és ez a szó 'hajlam', mindig zsidóul, így 'chajlam'. Én, ha egy angol regényben tizenegy borostyánfésűről van szó, pillanatig se felejttem el, hogy ezt magyarul kell olvasni, így: 'eleven embercomb'. És 'harisnya', ez a szó mindig feltételes marad nekem. Ha risnya – de nem ris.

Mert nekem a szó, azonkívül, amit jelent, érzéki gyönyörűség is, külön, önálló életű zengése nyelvnek, szájnak, fognak, toroknak."

Karinthy Frigyes: *Szavak*

Vannak szavak, amelyek rendesen viselkednek. Bejönnek az ajtón, köszönnek, leülnek, és megvárják, amíg használjuk őket. Mások már a küszöbön levetik a cipőjüket, belenéznek a hűtőbe, és mire észbe kapunk, át is rendezték a lakást.

Karinthy nyilván ez utóbbiakkal tartott fenn közelebbi kapcsolatot.

A szavakat megszagolja, feldobja, leejti, kifordítja, aztán bekapja. Nem fogalmaz választékosabban: bekapja. A szó nála nemcsak jelent valamit, hanem anyaga van, súlya, szaga, héja, magja. Nem elvont jel, hanem valami, ami végigmegy a szájon, hozzáér a foghoz, megakad

a torokban, visszhangot ver az orrüregben. Mielőtt a szó eljutna a jelentéséig, már történt vele valami.

A tisztelendő például előbb kilenc telendő. A kokszból igeragozás lesz: én kokok, te koks, ő kok. A mérvadó gyanús lénnyé alakul, akiről nem tudni, miért ne lehetne vadó. A mérlegelésből legelés, a mérgeződésből valami titokzatos gelődés válik.

A nyelv ilyenkor visszaveszi a szavakat a szótártól.

”

félrehallja önmagát

A szótár ugyanis komoly intézmény. Minden szót a helyére tesz, mellé írja, mit jelent, honnan származik, milyen szófajú, aztán rácsukja az ajtót. Karinthy viszont kiszabadítja őket. Nála a szó nem hajlandó egyetlen jelentésben megmaradni. Amint kimondják, máris szétesik alkatrészeire, hamis rokonokra talál, idegen nyelveket utánoz, vagy egyszerűen félrehallja önmagát.

A naplemente például, ha kissé megdöntjük, mindjárt olasz lesz. Naple-mente. Ha még egyet fordítunk rajta, francia: naplömant. A hajlamból chajlam lesz, a tanítani ismeretlen afrikai nyelven szólal meg, a tizenegy borostyánfésűből pedig eleven embercomb.

Ez utóbbi kép különösen tanulságos. Aki egyszer meghallotta, többé nem tud úgy ránézni az angol elevenre, mintha ártatlan számnév volna. A jelentés visszavonul, de a hangzás ott marad, és apró csapdát állít az olvasónak. A nyelv hirtelen bebizonyítja, hogy nem teljesen engedelmes. Leírhatjuk, hogy eleven, ő mégis embercombót mutat.

Egy argentinai magyar vándoranekdota szerint a szegény kivándorlók, amikor megérkezésük után meglátták egy üzlet előtt az „ajo barato” feliratot, nemcsak az olcsó fokhagymának örültek meg. Megnyugtatta őket, hogy ezen a távoli földrészén is jó barátként fogadják az embert, még ha a helybeliek a helyesírással kissé hadilábon is állnak, és a „jó barátok” végéről kifelejtették a k betűt. Az idegen nyelv első érthető mondata olykor nem azt jelenti, amit mond, hanem azt, amit a jövevénynek hallania kell.

Gyerekkorban mindenki tudja ezt. A gyerek nemcsak azt hallja, amit mondunk, hanem azt is, ami véletlenül belefér a hangokba. Szétszedi a mondatot, rossz helyen húzza meg a szóhatárt, új szavakat gyárt, és egyáltalán nem érti, miért ne volna helyes, amit mond. Még nem tanulta meg, hogy a nyelvben bizonyos dolgokat komolyan kell venni, másokat pedig észre sem.

A felnőtttség talán azzal kezdődik, hogy már nem halljuk meg a szavakat.

Csak használjuk őket.

Felhasználóbarát. Fenntartható. Érzékenyítés. Optimalizálás. Kihívás. Kommunikáció. Nemzeti. Európai. Háborúpárti. Béketábor. Tartalomgyártó. Humánerőforrás.

Ezek a szavak fegyelmezetten járnak munkába. Belépőkártyájuk van, jelszavuk, arcuati kézikönyvük. Nem szeretnék, ha megszagolnánk őket. Különösen azt nem, ha kifordítanánk valamelyiket.

sértődékeny szó

A felhasználóbarát például sértődékeny szó. Nem szereti, ha megkérdezik tőle, miben nyilvánul meg a barátsága. Meglátogat-e, amikor beteg vagyok? Segít-e költözéskor? Meghallgat-e, amikor bánatom van? Nem. Legfeljebb megjegyzi, mit néztem meg tegnap este, majd a barátság nevében még negyvenszer megmutatja.

A humánerőforrás sem örül, ha szó szerint vesszük. A humán még csak-csak: emberi. Az erőforrás azonban már bánya, vízkészlet vagy kitermelhető nyersanyag. Bár, ha valóban erő és forrás volna, akár biztató szó is lehetne: aki iszik belőle, erős lesz. A munkahelyi használatban azonban többnyire nem az ember merít ebből a forrásból, hanem belőle merítenek.

A kihívás pedig mostanra olyan szorgalmas lett, hogy szinte mindent elvállal. Nincs többé baj, kudarc, veszteség, tévedés vagy összeomlás. Csak kihívás van. Ha leszakad a tető, az ingatlan átmeneti meteorológiai kihívással küzd. Ha valakit elbocsátanak, új szakmai kihívások előtt áll. Ha egy ország működésképtelenné válik, összetett kihívásokkal néz szembe.

A szó ilyenkor nem feltárja a lényegét, hanem elé áll.

Karinthy azért forgatta ki a szavakat, hogy lássa, mi van bennük. A hivatalos nyelv gyakran azért alakítja át őket, hogy ne lehessen látni, mi van mögöttük.

A mozdulat hasonló, a célja ellentétes. Karinthy félrehallásai felnyitják a szót; a bürokratikus átnevezések elfedik a valóságot.

A szó ugyanis veszélyesebb, amikor már nem érezzük a testét.

Amíg halljuk benne a nyelvet, a száját, a fogat és a torkot, addig talán gyanakszunk rá. Észrevesszük, hogy valaki formálta, megfújta, kiköpte. De ha pusztán jelentéshordozónak képzeljük, könnyen elhisszük, hogy átlátszó. Hogy csak megnevezi a dolgokat, és nem alakítja őket.

Pedig minden szó alakít.

világot őriz

A naplemente nem ugyanaz, mint amikor a Föld elfordul a Nap fényétől. A naplementében a Nap végez valamilyen lassú, méltóságteljes mozdulatot. Leereszkedik, eltűnik, talán aludni tér. A szó olyan világot őriz, amelyről pontosan tudjuk, hogy csillagászatilag téves, mégsem mondanánk helyette, hogy helyi horizont alá kerülés.

A tudományos precizitás itt nem volna pontosabb, csak szegényebb.

Talán ezért írja Karinthy, hogy a szó érzéki gyönyörűség. Nem azt állítja, hogy minden szó szép. Azt mondja, hogy a szó több mint a jelentése. Hangzik. Megindítja a nyelvet. Megfeszíti vagy ellazítja a száját. Van, amelyik köpésre készlet, másik ásításra, a harmadikat jó volna sokáig rágni, noha nem tápláló.

A harisnya például, mint megtudjuk, feltételes. Ha risnya. De nem ris.

Alighanem minden embernek vannak ilyen magánszavai. Olyanok, amelyek nem hajlandók arra gondolni, amit jelentenek. A villanykörte talán világító gyümölcs. A tanácsadó valójában tan-ács-adó: az ácsstanoncokat terhelő különadó. A hatalom is veszít valamit a félelmetességéből, ha hatalomként halljuk: vicsorgó rendőr-kutyák helyett máris hat kupac újszülött ebkölök szuszog előttünk. Ezek a tévedések nem javításra szorulnak. Inkább apró menedékek a nyelv hivatalos rendje előtt.

Jó volna tehát időnként visszaszerezni a szavainkat.

Nem feltétlenül nagy szavakra gondolok. Azokkal rendszerint mások rendelkeznek, őrzik, lengetik, feliratozzák őket, s mire az ember hozzájuk férne, már tele vannak ujjlenyomattal.

Talán egy kisebb szóval kellene kezdeni.

Megszagolni. Feldobni. Leejteni. Kifordítani.

Nem azért, hogy ne jelentsen semmit, hanem hogy újra hallani lehessen, mit jelent.

Aztán óvatosan bekapni.

Mert nem mindegy, milyen szavakat veszünk a szánkba.

kép | vecteezy.com

EGY MÉG ŐSIBB EREDET?

[ARROBORI]

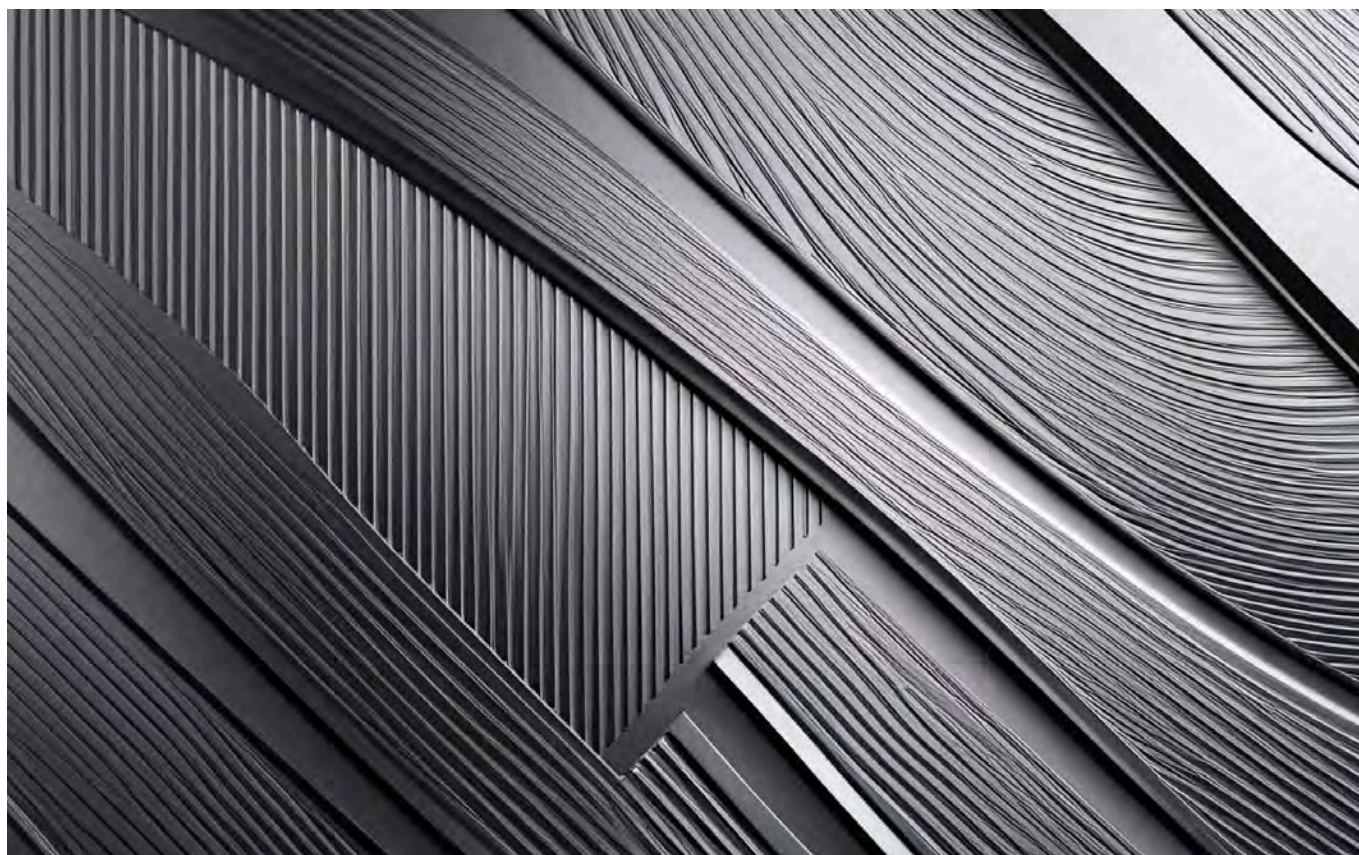

A mentalitástörténet nem feszíthető ki rendszerek és elvonatkoztatások merev kaptafájára. Méltósággal és érzékenyen bomlik elő, redőről redőre, fodorról fodorra, óvó gonddal mintákon, figurákon keresztül. Valahogy úgy, ahogy a bayeux-i kárpit vagy a kádesi csata s a rettenthetetlen Ramszesz núbiai homokkőbe vésett ikonográfiája.

Miért nincs magyar nacionalizmus? című esszéjében Farkas Attila Márton (FAM) így meséli el félnemzeti létünket: valósan, prózaian. Hűen probléma-felfogásához, hogy a félnemzetet megalkotó szittyá kerettörténet – a szittyaság – „szellem, vagy inkább: kísértet. Hagyomány, értékrend, fölfogás, gondolkodásmód, életérzés, és persze mitológia is.”^[1] Később így utal minderre: „Legendák és valós események, személyek, kultuszok, ünnepek, jelképek összessége”.^[2] Az „újszittyá nacionalizmus”^[3] – esetleg: fél-, vagy paranacionalizmus – országrontó elmélyülése elsősorban nem ideológiai, hanem antropológiai kaland. Krónikásunk sem filozófus, hanem etnográfus vagy *kulturális geológus*. A történelmi *előadás* számára nem absztrakciók tömkelege, hanem üledékeké. Élményeké, traumáké, sorselágazásoké, melyek rétegesen egymásra épültek, s melyek lomha egymásutánja végső soron erősebbnek bizonyultak a magyar nemzetkép – és a magyar önkép – hagyományának kidomborodásában, mint az a csendes szó, hogy „haza”.

FAM számára a rákosi végzések és Werbőczy *Tripartituma* az a dokumentum, ami ezt a kényszerpályát meghatározta.^[4] Éppenséggel lehetne Nagy Lajos ősiség törvénye is, amelynek nagy, zsírtól csöpögő bajszú, szittyá kísértetét egy ténylegesen nemes magyar félezer év múltán tetemre hívta, és amely a történeti újkor csírájánál – amikor a pestis nyomán Nyugat-Európában, a jövő semelyik kortárs által nem kitapogatható, üveges eseményhorizontján a modern piacgazdaság perspektívája éppen hogy felsejlett – ellehetetlenítette a *feudum* alapú tőkefelhalmozást, azaz a szerves átmenetet a familiarizmusból a kapitalizmusba. Ez az egy szó, hogy „ősiség”, és az azt felszentelő törvény talán jobban is illik FAM központi tételéhez: a magyar nemzet-élményt a köznemesi életérzés kisajátította és elaljasította. Nem beszélve a magyar fél-nacionalizmus késő tizenkilencedik századi elhitványosodásáról, a „magyar fajiságról”, amely – szemben akár a náci Volksgemeinschafttal vagy a legtöbb európai fajisággal, ahogy erre FAM a figyelmet felhívja – „nem a népi gyökereket emeli ki, hanem az ősi és előkelő származást.”^[5]

Mindegy is. Elvégre szerzőnk sem egyedi eseményeket tesz górcső alá, hanem egy rossz eszményt, s annak szívcsakrájában: egy érzületet, illetve az ezek által kikényszerített, mélyebb tudatzavart, amely a magyar politikatörténetet sorscsapásként járja végig. Eredendő bűnként; az örök hazátlanság önbeteljesítő jóslataként, melyen túl nincsen *magyar* politika. A nemzet eleve félnemzetként konstitutálódott, mert az ősiség, és nem a haza a beidegződése, következésképpen az a nemzet a priori „nincs”.^[6] A szittyá kozmopolitát szül, a kozmopolita szittyát: logikus, hogy a nemzetet elfoglalókkal szemben csak a nemzet fölött álló maradhat talpon. Kettejük párbaja alkotja a magyar politika mély kulturális egységét.

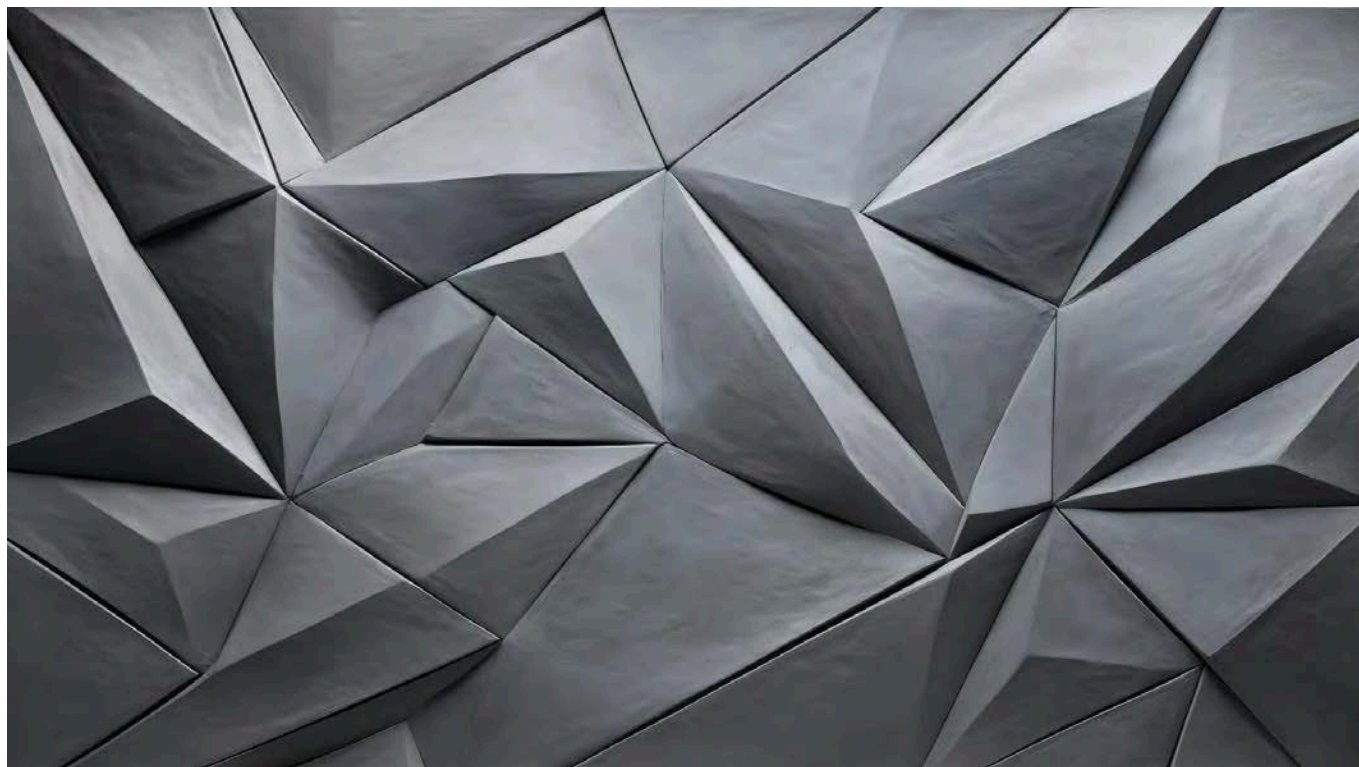
A szittyá és a kozmopolita „a másikából mint állandó veszélyforrásból merít erőt és teremt legitimitást saját maga mint kizárólagos alternatíva számára”.^[7] Milyen ismerős magnetika ez! Milyen gyorsan megeleveníti emlékeinkben a magyar politika – 2024-ig megszokott – párbaját, szerepköreit, szembenálló szókincseit, tónusait, világképeit.

Vagy mégsem? Az *Arrobori* írásának idején FAM diagnózisa a politikai mindennapok lelkéig hatolt. Ahogy a szocializmus nagy népi ikonográfiájáról másfél évtized alatt lebomlott a „nemzet”, s összefonódott az évszázadok elnyomott sérelmeivel és áldozati szorongásával, ez az immár autonóm erőterként – az MDF jobboldalán, a MIÉP-ben, a Kiszgazdapárt egy részében, valamint a 2002-től végérvényesen paranacionalista irányba tolódó orbánizmus – kikristályosodó érzület az egész történelemről legszívesebben megfélemedező neoliberális, kozmopolita világképpel – az SZDSZ-szel és a Tony Blair-i, harmadikutas útra lépő MSZP-vel – került szembe pusztán azért, mert a politikai sors így hozta. Vagyis ez a szembenállás úgy volt a magyar politikai élet mély érzelmi tengelye, hogy a tapasztalat mindezt megtámogatta.

”

a szittyák nyertek

2010-ben azonban minden megváltozott. A paranacionalizmus – és mellette-mögötte: a maffia – totális győzelmével a liberális, kozmopolita ellenség egyre inkább a post-truth virtuális redői közé szorult; nem kis részben azért, mert az ellenzék képtelen volt autonóm politikai nyelv, önálló világkép megfogalmazására. Azaz nem volt mivel – a valóság talaján – hadakozni. 2010-től a paranacionalizmus egyre inkább Don Quijote harcát vívta a liberalizmussal – Sorossal, Brüsszellel, a multikulturális társadalmak identitásvesztettségéhez fűződő kozmikus félelmekkel. Azaz a szittyá–kozmosopolita szembenállás immár anélkül volt a magyar politikai élet érzelmi, lelki, kulturális szervezője, hogy lett volna politikailag szervezett magyar liberalizmus. Immár *csak szittyák voltak*. Más szóval a szittyák nyertek, a kozmosopolita ellenséget pedig áthelyezték a virtuális térbe, az emberi félelmek közé, hogy ne maradjanak rivális nélkül, és permanens szabadságharcot folytathassanak – persze, nem Petőfi, hanem Thököly szabadságharcát.

Bizonyos értelemben 2010 és a post-truth fordulat FAM igazságát bizonyítja. Az ellenség legyőzése nem elég, sőt, végzetes: az ellenséggel harcolni kell, a harcnak pedig folytatódnia, hiszen a harc, a szittyá–kozmpolita szembenállás nem politikai, hanem mitikus képlet, melynek a politika színpadán folyton eleget kell tenni a hatalom megőrzése érdekében. A felismerés, hogy 2010-től a birodalmi progresszió a szittyá kerettörténet mátrixában létezett, és csak másodlagos – inkább: huszadlagos – sorban volt autonóm politikai erő, segíthet utólag újra mérlegelni a kis híján mellérendelő viszonyt, amiben FAM – a rendszerváltás utáni politikai éghajlatot alapul véve – a szittyaságot és a világpolgári arroganciát joggal elhelyezi. A magyar politikai élet kétharmados „centrális erőtere” 2010-től maga a szittyaság; a liberális, kozmpolita világkép elsősorban ennek narrációjában leledzik. Ez pedig következtetni enged, hogy a magyar politika érzelmi infrastruktúrájában a szittyaság *maga* a szervező erő. A kozmpolita világkép jobbára egy soha nem ismert nyugatiság reménytelen demója, amely nem tud mesélő lenni, mert nincs elég narratív hatalma, ezért csak elmesélni, ezzel pedig legyőzni lehet. Ezt ismerte fel Orbán Viktor, amikor 2002-től hangütésében végérvényesen leadott a polgári jobboldal modernizációs igényeiből és tulajdonképpen „keleti nyitást” hajtott végre Szkítia felé. Szkítia az, melynek sztyeppéihez meséink kötődnek. Tehát a politikai dominancia gyökerei is itt rejlenek. A birodalmi progresszió ábránd egyfelől; félelem másfelől – de nem autonóm narratív erő; a szittyaság elmesélheti (és eltorzíthatja), de a progresszió nem tudja elmesélni (és eltorzítni) a szittyaságot.

A szittyaság a talaj. A nyugat hélium. Ebből az egyensúlytalanságból következtethető az Orbán-rendszer tizenhat éves, kilátástalan uralma, országrablása és országajlása. A liberalizmusból mindig lehet rémképeket szervezni, mert a szittyáké a narratív hatalom végtelen eszköztára. Tehát a szittyák tudnak rémtörténeteket mondani, és a kozmpolitákról mondják azokat.

Nem mintha az SZDSZ vagy az MSZP politikusai – ahogy FAM is utal rá^[8] – ne tudtak volna a gyakorlatban rémtörténeteket szőni a határon túli magyarokról vagy fideszes fasisztákról. De láttuk, mi lett hosszú távon ezeknek a rémtörténeteknek az eredménye: a szittyaság politikai babérokát szerzett, a neoliberais baloldal pedig levált a nemzet narratív – s ezért: politikai – vérkeringéséről. Ez is mutatja, hogy a Nagy Mesét a szittyák mondják. Ők azok, akiknek mítoszokkal, hősökkel és traumákkal átszőtt lelki világában a történetek – és a rémtörténetek – végül is összetalálkoznak, és egyetlen, uralkodó kerettörténétté állnak össze. Az ősiség – és ezzel összefüggésben: a „normalitás” – nyelve az uralkodó nyelv.

Vagy pusztán ez az a nyelv, ami a körülmények – és akár: egyéni döntések – folytán tizenhat évre megigazult? Orbán Viktor nem egy a priori létező, monolit teret vett be, hanem erősebb érzelmi-lelki teret *épített* és zsákmányolt ki a hatalomért? Kétségkívül megfontolandó ellenvetés, amivel bármilyen antigeneralista, anti-metafizikus, anti-historista tudós joggal szimpatizálna.

Ami a történelem egy pontjában egyetemes történetfilozófiai képletként dereng szenvedélyes múltidézőknek, az a valóságban lehet mindennapi machinációk eredménye. Az újabb rendszerváltás – a 2024 és '26 között lejátszódó eseménysor – maga is éppen afelé mutat, hogy sem a szittyá-kozmpolita párbaj, sem önmagában a szittyaság nem tölti be a magyar történelem rendező elvének státuszát. Világos ugyanis, hogy a rendszerváltás a szittyá-kozmpolita párbaj mély érzelmi felülkeretezésén, a haza és a haladás összeegyeztetésén át teljesedett ki. Azaz sem a werbőczyánusok és a jozefinisták kozmikus ellentéte, sem önmagában Werbőczy öröksége nem volt megdönthetetlen. A „centrális erőter” engedett. Sőt, a kormányváltó párt mögött

felhalmozódó társadalmi támogatottság pusztá mértéke arra enged következtetni, hogy valódi lelki változás, még inkább felszabadulás történt – felszabadulás Werbőczy, a beágyazott történeti reflexek és sérelmi-áldozati sémák alól. Új centrális erőter kiépítése történik, melynek érzelmi alapvetése a haza és a haladás szimultánumban, a reformkorban rejlik. Ez a kijelentés persze hiperoptimistának, riasztóan kritikátlanoknak tűnik – a hatalomban lévők és a saját elméleti konstrukcióm irányában: igenis lehet, hogy a helyzet átmeneti, és amit mi ma alkotmányozó Tisza-többségnek és új kornak gondolunk, az csupán *interregnum*, mielőtt Werbőczy kísértete – ilyen-olyan formában – visszatérne.

Eleve lehet, hogy nem is a reformkorról van szó. Lehet, hogy a haza és a haladás mégsem lépett frigyre. Lehet, hogy ez csak egy marketingtermék, és előbb-utóbb a haza (de inkább: Szkítia) vagy a hon kontúrjai erősödnek meg még a Tisza kormányzása alatt. Lehet, hogy a 2006-os FAM-nak igaza lesz (hiszen, tudjuk jól: FAM-nak nem igaza van, hanem igaza lesz). Az viszont máris kirajzolódik, hogy Szkítia és a haladás frigye nem önmagától valósult meg, hanem egy mélyebb, még ősiabb történeten keresztül: egy *metanarratíván*, amely ezt a mély érzelmi ellentétet – legalábbis egy fontos pillanatra – képes volt felülrni.

üdv történeti motívumrendszer

Állításom, hogy 2024-től a magyar politika kilépett a mítoszok és a paranacionalizmus vérgőzös profaneitásának világából és belépett az újkor szakrális keretébe: a zsidó-keresztény üdv történetbe. Ez a zsidó-keresztény üdv történet ugyanis nem porladt el a középkor és az újkor határainál. Ahogy Karl Löwith kifejti *Világtörténelem és üdv történet* című monográfiájában, helyette a társadalmi, ipari és technológiai haladás, a polgári modernizáció képzetévé alakult át. ^[9] A „haza”, amit a szittyaság és a birodalmi progresszió évezredes rivalizálása elfedett és felülírt, valójában az Ígéret Földje, ahova Mózes a zsidó népet vezette. Magyar Péter maga a kampányban előszeretettel alkalmazta az üdv történeti motívumrendszert – a közös zarándoklat, megtisztulás és szembenézés motívumait – a „Ne féljete!” biblikus felszólításon át a nagyváradi vonulásig vagy éppen a saját, El Caminóhoz fűződő emlékeinek gyakori megidézéséig. A pusztát – az Alföldet – járó vallási tanító népi-üdv történeti képét ugyancsak jól ismerjük, nemcsak a Bibliából, hanem Petőfi Sándor költészetének – a valódi, teljes értékű nacionalizmus – drámai képzeletvilágából. Az egybeesés jellemző: a reformkor, a polgári modernizáció képzete zsidó-keresztény eszkatológiai képzet, ami úgy tudta átkeretezni a szittyaság és a világpolgárság küzdelmét, hogy magát az emberi létezés mélyebb eredeténél ragadta meg: az e világi történetekben való részvétel helyett a magasabb, szakrális történetben való kooperatív részvétellel.

Ez az a munka – a zsidó-keresztény üdvtörténet beágyazása – a modernitás (vagy éppen: a félperiférikus lemaradás) komplex körülményei közé –, amit annak idején a protestantizmus (lásd: Max Weber munkáját, mely szerint a modern piacgazdaság alapja a neokálvinista megváltástan és aszkézis)^[10], majd a német idealizmus véghez vitt, és aminek befogadására Székéty sztyeppéi évszázadokon át nem voltak hajlandóak. A pogány mítoszok – és az azokat oly érzékenyen foglalkoztató hiedelmek – túl erősnek bizonyultak. A történeti reformkor írásos hagyatéka részben ennek az ellenállásnak a láttelepe: a *Szózat*, a *Himnusz*, Székéty *Naplója*, vagy éppen Petőfi költészete a folyamatos kételkedésről szól, hogy a nemzet pusztulásával (azaz Herder jóslatával, a *Sturm und Drang* szerves-ciklikus világképével) szemben a megváltás valóban eljőhet-e; a kérdéssel, hogy a sors győzedelmeskedik vagy az akarat képes-e felülni a magyarság számára történetileg kijelölt utat: a hanyatlás útját, melyet a reformkor gondolkodói éleslátóan társítottak a szittyai paranacionalizmus zsigeri haladásellenességével. Tehát még a reformkor hangütése sem a haladásba vetett bizalom, hanem a haladás, és ezzel az emberi akarat lehetőségeinek hol reménykedő, hol elutasító mérlegelése volt. A zsidó-keresztény üdvtörténet nem vált közös kerettörténeté, közös drámává, a szabadságharc leverésével és a kiegyezéssel pedig – ahogy FAM írja – visszatérhetett a kismemesi önzés. „Mintha a reformkor küzdelmei és a szabadságharc meg sem történtek volna.”^[11]

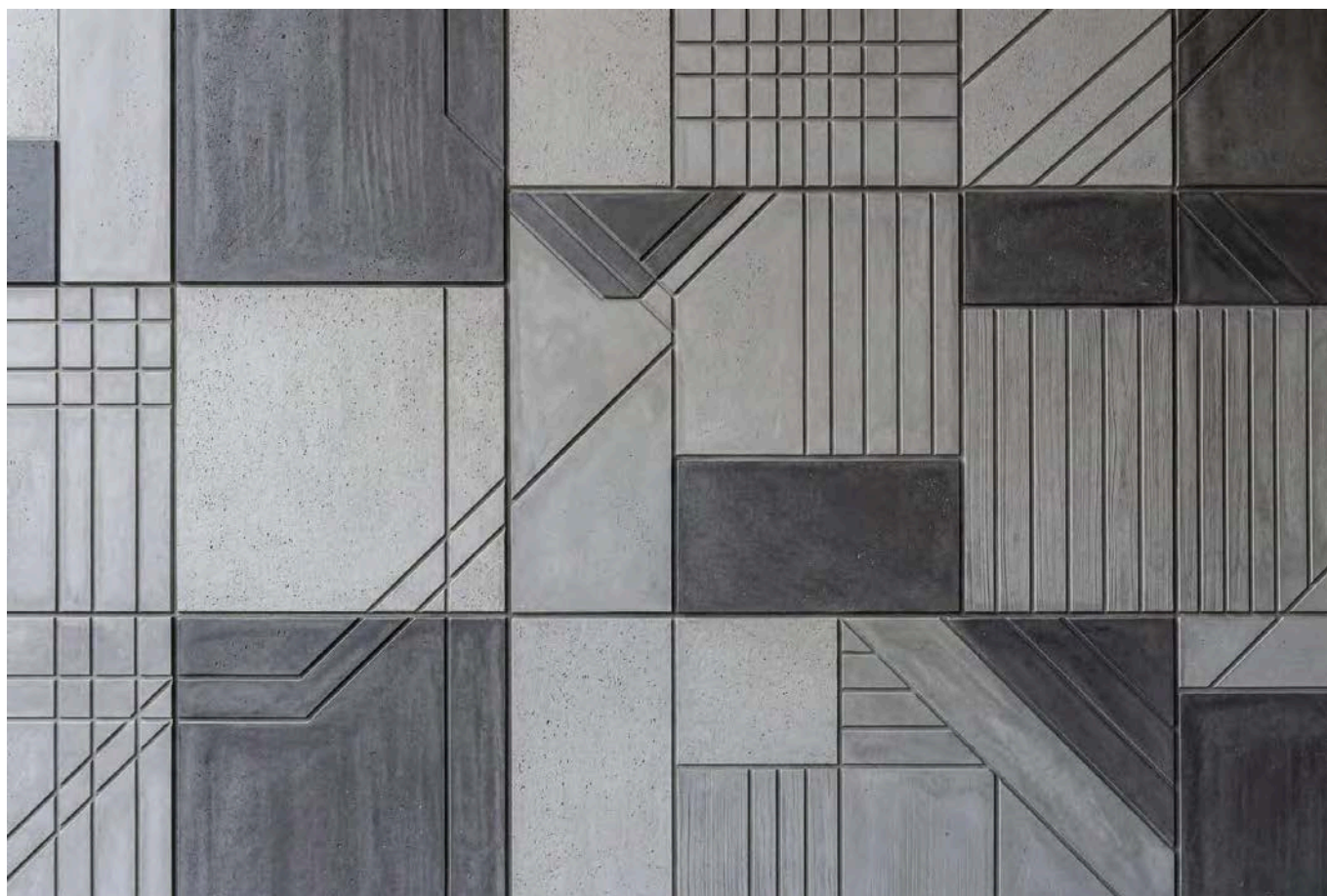
”

nem mese

A szabadságharc persze '56-ban sem nyert, '89–90-ben pedig valóban meg sem történt. 2010-ben a szittyaság nyert „szabadságharcot”, nem a nemzet. 2026-ban sem a „nemzet nyert” – ez a feltételezés valójában ugyanaz a nemzetellenes kirekesztés volna, mint ami az Orbán-korszakot kitöltötte – de (egyelőre) nyert a polgári modernizáció a szittyák és a kozmopoliták párbajával

szemben. Látni kell azonban, hogy a polgári modernizáció nem a saját jogán nyert, hanem a zsidó-keresztény üdvörtörténet narratíváin keresztül. Máshogy aligha nyerhetett volna, hiszen a polgári modernizáció nem mese; a társadalom képzeletvilága nem képes befogadni. A zsidó-keresztény eszkatológia viszont éppen arról szól, amit a polgári modernizáció is érvényesíteni kíván: az ember szuverén képességéről (melyet vagy a kegyelem, vagy az akarat, vagy ezek közösen vezérelnek) hogy szembeforduljon a világ és az élet oksági láncával: a birodalmakkal (a Római Birodalommal) ugyanúgy, mint az e világi mitológiákkal és őstörténetekkel, melyek a származás és a privilégiumok közé szorítanák az emberi életet. Ugyanis ezek eleve nem az ember végtelen szabadságából indulnak ki, hogy a sorssal szemben egy üdvörtörténet részesévé szegődjön, és részt vegyen az egyetemes igazság isteni restaurációjában (apokalipszis), hanem az emberi élet e világi meghatározottságából (ananké), végső soron az ember rabságából.^[12]

A zsidó-kereszténység, ahogy maga a modernség, emancipatorikus jellegű: eredendő beidegződése az ember felszabadítása. 2026 ebben az értelemben „átbillenés” – átbillentünk az ősiség pogány genealógiájából egy még ősbibb – mert egyetemes – szakrális genealógiába. Ennek nyelvi megnyilvánulásai bontakoztak ki kampányszlogenek és technikák formájában. Az átbillenés magyarázhatja – és foglalja keretbe – a példátlan érzelmi felindulást is, ami az elmúlt két évet kitöltötte.

Hogy az átbillenés tartós lesz-e – összefüggésben a polgári modernizáció kooperatív-autonomista lényegével –, rajtunk múlik. A pogány ősiség ilyen-olyan visszatérése nem kizárható. A történelemnek még mindig nincsen vége. De '48 óta talán most először éli át a széles társadalom meghatározó része azokat a szakrális energiákat, melyek történelmileg mindig is az

újkorhoz csatlakozást fémjelezték. Hunor és Magor, az őstörténet hatalmával szemben megmutatkozik az üdvtörténet hatalma. Persze ez az élmény legalább annyira veszélyes, mint amennyire felemelő. Egy felelős nemzet pedig nem engedheti meg magának, hogy figyelmen kívül hagyja e veszélyeket.

[1] FAM. „Miért nincs magyar nacionalizmus?” in *Arrobori. A honi politikai közbeszéd természetrajza* (Liget Műhely Alapítvány, 2021), 335–79.

[2] 376.

[3] 375.

[4] 336–349.

[5] 343.

[6] 349.

[7] 378.

[8] 368–369.

[9] Karl Löwith, *Weltgeschichte und Heilsgeschehen: Die theologischen Voraussetzungen der Geschichtsphilosophie* (Stuttgart: W. Kohlhammer, 1953).

[10] Max Weber. *Die protestantische Ethik und der Geist des Kapitalismus* (Tübingen: Mohr, 1934).

[11] 352.

[12] Apokalipszis és ananké ellentétpárját lásd Hamvas Béla életművében, nevezetesen: „Athén és Jeruzsálem” in: *Krízis és katarzis* (Medio, 2019).

kép | vecteezy.com